

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

LEYLA NEYZİ

**'Küçük Hanım'dan
'Rubu Asırlık Adam'a***

Nezihe Neyzi'den
Oğlu Nezih Neyzi'ye Mektuplar
1947 - 1948

T A R İ H E T A N I K L I K

***SEL** YAYINCILIK

Nezihe Neyzi

**‘KÜÇÜK HANIM’DAN
‘RUBU ASIRLIK ADAM’A**

Nezihe Neyzi’den oğlu
Nezih Neyzi’ye mektuplar
1947 - 1948

Hazırlayan

L E Y L A N E Y Z İ

***SEL YAYINCILIK**
Babıali Caddesi Birlik Han No: 20/1
Cağaloğlu–İstanbul
Tel. / Faks: (0212) 511 10 05
<http://www.selyayincilik.com>
E-posta: posta@selyayincilik.com

© **SEL YAYINCILIK**

Sel Yayıncılık 100
Tarihe Tanıklık 4

**‘KÜÇÜK HANIM’DAN
‘RUBU ASIRLIK ADAM’A**

Nezihe Neyzi’den oğlu
Nezih Neyzi’ye mektuplar
1947 - 1948

Hazırlayan
LEYLA NEYZİ

Birinci Baskı
1999

ISBN 975-570-099-4

Dizi Yönetmeni
İrfan Sancı

Uygulama ve Ofset Hazırlık
Sel Yayıncılık

Film Çıkış
Repar Tanıtım Ltd.

Baskı
Yaylacık Mat

Cilt
Sistem Ofset

Nezih Neyzi'nin anısına

Nezih Neyzi

Annemden Mektuplar

1946'da İşletme İktisadı okumak amacı ile Philadelphia'da Wharton School of Finance'a gitmiş, o günlerde Türkiye'de bu dalda eğitim yapılmadığı için Milli Eğitim Bakanlığı'ndan iktisat öğrenimi görmek üzere çıkış izni alabilmişim. 1946'da İkinci Dünya Savaşı Avrupa'da yeni bitmiş fakat Uzak Doğu'da sürmekteydi. Uçakla Amerika'ya yolculuk, Londra'da bir gece kalarak gerçekleşirdi. İletişim ancak mektupla olur, çok acele durumlarda telgraf kullanılırdı. Telefon ile konuşmak düşünülemezdi. Mektup da iki haftada ancak yerine ulaşabilirdi. Uçak postası yeni başlamıştı. Uçak yokken mektup bir aydan fazla sürede adresine varabilirdi. Biz de annemle mektuplaşırdık. Benim mektuplarım ne oldu bilmiyorum fakat annemin bana yazdığı mektupları saklamıştım ve dönerken Kızıltoprak'a getirdim. Evleninceye kadar eşyalarımın arasında mektuplar da bir zarfta dururdu. Annemden gayri babam da ara sıra bana mektup yazar veya telgraf çekerdi. Telgraf insanı heyecanlandırırdı çünkü genellikle acı haberler telgrafla bildirilirdi. Yalnız, babamın Amerika'daki işlerini takip ettiğim için o bazen acele yapılmasını istediği konuları telgraf ile bildirirdi.

1968'de Kızıltoprak'taki köşk yıkılırken oradaki eski dolabımı Levent'teki evimize taşımıştım. Aynı yıl annemi kaybettik ve sonuncu Kızıltoprak'taki köşk yap-satıcıların elinde yok oldu gitti.

Dolapta eski okul defterlerim, kurşun askerlerim, dedemin kılıçları, velhasıl birçok anı olarak saklanmış eşyalar vardı. Bunları tasnif etmek olanaksızdı çünkü koyacak başka yer yoktu. Uzun yıllar bu dolap evin bodrumunda kilitle kaldı.

1987 yılında bir kış günü kar yağmaya başladı. Bizim de Çin'e gitmek üzere uçakta yerimiz ayrılmıştı. O kadar çok kar yağdı ki otomo-

biller karların içinde gömülü kaldı, yollar kapandı, Yeşilköy'e uçak inemez ve kalkamaz oldu. Biletler ertelendi ve yolların açılması için birkaç gün beklemek gerekti. Eve hapis kalınca bu eski dolabı açıp eşyaları elden geçirirken bir zarf içinde annemin mektuplarını buldum. Önce tarih sırasına koydum ve bir dosya şekline soktum. Sonra okumaya başladım. Bir de baktım ki yaklaşık kırk yıl önceki olaylar mektuplarda donmuş kalmış. Mektuplarda adları geçen kimselerin çoğu yok olmuş, öbür dünyaya göçmüş. Kalan kardeş ve arkadaşlarıma telefon edip onlara mektuplardan kendileri ile ilgili yerleri okudum. Böylece eski anıları yeniden yaşadık ve annemi andık.

Bu dosyayı da çalışma odamdaki kitapların arasına koydum. Ne yapacağımı bilmiyordum. Belki 2-3 fotokopi yapıp çocuklarıma veririm diye düşündüm. Sonunda onları pek ilgilendirmeyeceği kanısına vardım. Vaki annemi görmüşlerdi amma gençlerin ilgisini çekecek bir şey değildi bu mektuplar.

Üstünden gene bir on yıl geçtikten sonra fotokopilerini yaptırdım. O sıralarda sosyal antropoloji eğitimi almış olan yeğenim Leyla Neyzi sözlü tarih konusunda çalışmalar yapmaya başlamıştı. Eldeki fotokopyi kendisine verdim. Leyla bu mektupları okuyunca bir dönemin aynası olduğuna kanaat getirdi. Ben artık işin içinden çekiliyordum. İkinci Dünya Savaşı sonrası İstanbul'lu bir eski Osmanlı ailesinin Cumhuriyet dönemindeki yaşam biçimini anlatan bir anılar demeti vardı ortada. Sosyal ve ekonomik yönden gelişmeler ve giderek dışa açılmanın getirdiği eğilimler inceleniyordu. Aile, akraba ve komşu ilişkileri canlandırılıyordu. Yeni yeni istekler ve beklentiler ortaya konuyordu. Diğer taraftan da yaşlanan bir anne-babanın büyüyen ve evden ayrılmaya başlayan çocukları ile ilişkileri canlı bir şekilde göz önüne seriliyordu. Gerisini Leyla'ya bırakıyorum.

Nezih H. Neyzi

14 Mayıs 1998, New York

Sunuş

Babaannem Nezihe hanımı az tanıdım. Yaşamına son vermeyi seçtiğinde yedi yaşındaydım. Yazları oturduğumuz, Erenköy'deki anneannemin evine geldiğini anımsıyorum. Tombul, çekik gözlü, zarif bir hanımdı. Kendisi kadar, sesi ve gülüşü de güzeldi. Anneannemle bezik oynarlardı. Anneannem, “anneanne”ydi sanki de, babaannem hiç “babaanne” değildi. Sanıyorum o, yaşamı boyunca, Kızıltoprak'taki Mehmet Ali Ayni Bey köşkünün “küçük hanımı” olarak kaldı. Annelik değilse de, kayıinvalidelik, babaannelik, büyük hanımlık rolleri ona hep tuhaf geldi. Bunu tabii, bugün düşünüyorum. Yıllar sonra, babamın ve amcamın yazdığı anı kitapları, onun fotoğrafları ve mektuplarıyla baş başa kalınca.

Ben, sen, onlar ve tarih

Yıllarca bizim “aile endüstrisi” dediğim, babamın ve amcalarımın Kızıltoprak hikayeleri ve hatırat merakından uzak durdum.¹ Antropoloji dalındaki doktora araştırmam için Paşa dedelerimizden her bakımdan en uzak mesafede bir Yörük yaylası buldum (Yörükler bu arada kıyıya inip turizmcı olmuştu ama o başka hikaye). Ecdadınla övünmek ayıp değil miydi? Toros dağlarında modern zamanların Yörüklerini anlamaya çalışırken, babamla amcamın

Nezihe Neyzi

1. Nezihe Neyzi, Kızıltoprak Hatıraları. İletişim Yayınları, 1993.

Ali Neyzi, Hüseyin Paşa Çıkmazı No 4. Karacan Yayınları, 1983. Neyzi ile Meyzi, Karacan Yayınları, 1983.

arayışlarının benimkinden çok da farklı olmadığını anladım. Tanıdık bir coğrafi ve kültürel dokunun birkaç kuşak boyunca yok olup gitmesi değil miydi onları içinde yetiştikleri aile, ev ve mahalleyle ilgili yazmaya iten? Kişisel ve ailevi belgelerin önemi, bu kişilerin yaşamları hakkında verdikleri bilgi kadar, bize kendimiz hakkında söyledikleridir. Neydik, ne olduk? Eski kuşaklara benziyor muyuz? Çok mu farklıyız? Duygu ve düşünce dünyamızda süreklilikler var mı? İçinde bulunduğumuz dünyanın değişmesi bizi birey olarak nasıl değiştirdi (mi)?

Geçmiş dönemlerin politik ve ekonomik parametrelerini biraz olsun bilmekle beraber, bu yüzyılda geçirdiğimiz büyük sosyal çalkantıların sıradan insanların günlük yaşamlarında, aile ilişkilerinde ve duygu dünyalarındaki yansımalarını hâlâ çok iyi anlamış değiliz. Örneğin, Nezihe hanımın “küçük hanımlığa” sığınması gibi kişiliğini ve kimliğini kapsayan özel bir alan, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçişin yarattığı kimlik bunalımının bir yansıması olarak mı okunmalı? Yoksa Ne-

Nezihe Hanım'ın gelinliği

zihe Neyzi'nin aile yaşamı, yüzeydeki değişime rağmen, önemli süreklilikler mi içermekte? Bir dönemi incelerken değişim kadar, sürekliliklerin de üzerinde durmak gerek. Cumhuriyet'i değerlendirirken bunu yapmanın zorluğu, içerden bakmamızdan, yani hem öyle bakmaya koşullandırıldığımızdan hem de öyle bakmayı istememizden kaynaklanıyor. Derdimiz hep çağ atlamak oldu modern zamanlarda. Ama gelecek, statik olmaktan ziyade, günlük yaşamın içinde yeni olanla eklenerek yeniyi sürekli yeniden üretmekte.

1998 baharında Galerî Nev'de aile fotoğraflarından ve özel eşyalardan yola çıkarak 'Hatırlamayı Hatırla' isminde bir sergi açan Bilge Friedleander, kendisiyle yaptığım görüşmede, en büyük korkusunun izleyicilerin sergiyi yanlış anlayıp, 'Ailesini neden öne çıkarıyor?' demeleri olduğunu söyledi. Ama insanın kendi kimliğiyle barışmasıyla toplumsal olarak bunu yapmaya çalışmak birbirinden ayrı şeyler değil.

Sonuçta, kendini (veya "kendin" olarak tanımladığını) sorgulamadan "ötekini" (veya "öteki" olarak gördüğünü) anlamak olanaksız. Belki de "Türkiye'de sosyal bilimin yüzü neden bu kadar soğuk? Neden toplumdaki, günlük yaşamın dinamizminden bu kadar kopuk? Neden bu kadar zengin bir kültürel mirasa sahip olmasına rağmen Anadolu'da yapılmış etnografik araştırmaların sayısı bu kadar az?" gibi soruların cevabı da biraz burada yatıyor. Türkiye'de aydın, toplumu doğululukla kaynaklanan olumsuz özelliklerinden arındırılarak medenileştirilecek bir nesne olarak görmüş. Türkiye üzerine çalışan Türkiye'li araştırmacılar olarak anlamaya çalıştığımız bütünün bir parçasıyız birey olarak. Tabii ki bu bize, sosyal bilim adına sürekli kendimizi anlatma hakkını vermiyor. Ama toplumu incelerken kendi konumumuzun farkında olmayı gerektiriyor. Bireyle toplum arasındaki bağlantıları kendi yaşamımızda irdelemeden (ve hissetmeden) toplumsal kimlik sorunlarımızı anlamamız ve anlatmamız zor. Toplum olarak da ancak geçmiş (ve geçmiş kuşakları) hatırlayıp anlamaya çalışarak şimdiki zamanda birbirimizle barışmamız mümkün. Ben kendi hesabıma, geniş

31 Temmuz 9
Kızıltoprak

Canım Nezhim

Dün senin 25 haziran'da Empire State Bvili
yazdığının Voiceograph geldi. Derhal pickup'a koysun dilerim.
Öyle hoşuma gitti ki sorma! Aferin sana, tezekkür ederim.
Baban da pek memnun oldu, sevincinden göğleri doldu.
Sora Ihsane hanım geldi o da pek memnun oldu, can
selâmları var. Zavalle 15, 20 gündür onun bali perişan.
Bacakları çok ağrıyormuş, elinde kalın bir baston, iktisadî
sıkıntıya geldi. "Ah çocuklar benim halim, hâsenatı
kalmadı, boku yedim" diyor. Kusura bakma ayne
onun dediği gibi yazdım. Dün Sudeka geldi, onun annesi
çok rahatsızmış "iki gündür çenesi titriyor, hiç yemek
yiyemiyor", dedi. Sana da bu sefer hep fenâ havadiki verdim.
Ama ne yapayım, olmaları yazıyorum. Gelirim iyi şeylere.
Ahmetle Hayrullah düğünü ya 14 veya 21 Ağustos'ta olacak
yedik Subay okulu ancak 11 Ağustos'ta tatile girecekmiş. Be
nime, evde yeni alerabalar olacak diye çalışıp duruyorum
iştik kanapeleri, koltuklara tamir ettiriyorum, Ahmede
iğnel ipekli yorgan, keten işlemeli garzaflar yaptırıyorum.
inciresine yeni tüller aldım, Vediz hanım geldi tahdi çok
iğnel oldu. Şimdi Ahmet Tatambula gelince ona aile yeni bir
moking elbise yaptıracağız. Frak hem çok pahalı hem de sora
ya giyilmiz. Çok çok göğsünden öper tekrar tezekkür ederim
annen

bir daire çizerek kendimi babaannemin mektuplarıyla başbaşa buldum. Tabii bu, kalınacak bir yerden ziyade, yol üzerinde uğranacak bir güzergah sadece. Peki neden mektup ve neden bu mektuplar?

Tayyare postası

Çocukluğumda evimizde dolaplar dolusu eski Türkçe kitap bulunduğunu hatırlıyorum. Ama eski dolaplar, eski kocaman siyah telefonlar nasıl yok olduysa günlük hayatımızdan, o kitaplar da yok oldu. Eski yazıyı yeni kuşakların bilmemesinin (ve onlara öğretilmemesinin) de etkisi oldu bunda kuşkusuz. Değiştirme çabasından başı dönmüş Cumhuriyet kuşağı, eskiden kalanları önemsememiş. Cumhuriyet çocukları'nın 75'lerine merdiven dayayıp, torunlarının çocuklarını sevdiği bugünlerde, bir geçmişle hesaplaşma ihtiyacı kendini belli etmeye başladı. Geçmişten kalanları koruma telaşı da bunun bir göstergesi. Toplumun farklı kesimlerinin birbirleriyle barışabilmesinin yolunun geçmişten geçtiği iyice bariz artık.

Peki neler var elimizde geçmişe ait? Söz var bir kere. Kişiler yaşadığı sürece, anılarını dinleyip kaydetmek mümkün. Bundan başka, aile fotoğrafları, özel eşyalar, eğitim ve iş yaşantısıyla ilgili belgeler, özel mektuplar ve günlükler var. Mektuplar önemli. Tayyare postasının yenilik sayıldığı internet öncesi dönemlerde, aile fertleri arasındaki yazışmalarda geçmişteki yaşantının izlerini bulmak mümkün. Mektuplar, iki kişi arasındaki ilişkiden kaynaklanan ve bu ilişki çerçevesinde değerlendirilmesi gereken belgeler. Bir mektubun yazarı, mektup yazdığı kişiye hitaben yazarken, kendisiyle ilgili bir kurgu yapmakta. Farklı bir dönemde mektubu okuyan bizler de, bu mektupları değerlendirirken onları kendi açımızdan yeniden okuruz. Bu, mektupların geçmişle ilgili bir bilgi kaynağı olamayacağı anlamına gelmiyor. Ama mektupları değerlendirirken yazarın konumuyla kendi konumumuzun farkında olmamız önemli. Çünkü gerçek, prizma gibi, nereden baktığımızla da ilintili.

Kamuya sunulmak için yazılmamış olan kişisel mektupların basılmasının bir de etik boyutu var. Nezihe Neyzi'nin mektuplarının basılması, yazarı hayatta olmadığı için, mektupların yazıldığı kişi olan Nezihe Neyzi'nin izin ve desteğiyle mümkün oldu.

Nezihe Neyzi'nin oğluna yazdığı mektupların basılarak kamuya sunulmasının gerekçeleri neler?

Bu mektuplar, tanınmış bir kişiye ait değil. Elit sayılabilecek bir kesimden gelmekle birlikte, kendi seçimiyle mütevazı bir aile yaşamı sürdüren bir kadının, bir annenin sesini duyarız bu mektuplarda. Üzerinde en az bilgi sahibi olduğumuz kişiler de kamuoyunca tanınmayan, hatıralarını yazmayan, sessiz çoğunluğu oluşturan kişiler. Bu mektupların bir özelliği de kaybolmamış olmaları. Birbuçuk yıllık sürekli mektuplaşmanın ürünü 49 mektubun tamamı elimizde. Aile arşivlerinin toplumsal araştırmalar için önemini gösteren bir örnek Nezihe Neyzi'nin mektupları.

Bu mektuplar, yazıldıkları dönem açısından da dikkate değer. Mektupların yazıldığı dönem, hem dünyada, hem Türkiye'de, hem de bahsi geçen ailede önemli bir geçiş dönemi. İkinci Dünya Savaşı sona ermiş, Avrupa yıkılmış, Amerika'nın dünyaya egemen olacağı Soğuk Savaş kapıdadır. Ailede de, Osmanlı dönemini temsil eden yaşlı kuşak kaybedilmiş, yetişen yeni kuşağın temsilcileri, savaş biter bitmez Avrupa ve Amerika'ya dağılmışlardır. Türkiye yavaş yavaş Cumhuriyet'ten beri yaşadığı içine kapalı dünyadan sıyrılmaya başlamaktadır.

Bu mektuplar, İstanbullu bir annenin gözünden İstanbul'da günlük yaşam ve aile ilişkileriyle ilgili ipuçları sunmaları açısından da önemli. Anadolu ve Akdeniz'i çevreleyen coğrafyada ana-oğul ilişkisinin ailedeki en önemli ilişkilerden biri (belki de yapısal olarak en önemli ilişki) olduğunu öne sürersek, bu mektupların kadınlık kavramını (küçük hanım, eş, gelin, anne, kayınvalide, babaanne) ve aile yapısını irdelemek açısından da ilginç olabileceğini görüyoruz.

Annesinin idare ettiği kalabalık köşkün “küçük hanımı” Nezihe Neyzi, 1947’de yalnızdır. Oğluna, “İlk senemiz gibi gene ikimiz babanla başbaşa kaldık. Eski zamanlarda her oda dolu idi. Anneannen, ‘Hırsız gelse bizden korkar, her taraftan bir adam fırlar’ derdi. Şimdi yalnız bir odada iki adam var” diye yazar. Nezihe hanım mektuplarında hep eskiyi, kalabalık köşk yaşamını özler, kaybedilen aile fertlerini anar. Ama aynı zamanda, Türkiye’de ve dünyada yeni bir dönemin açıldığını da hissettirir bize. Gelişen teknolojiye yararlanmak, yeni yerler görmek, daha rahat bir yaşam sürmek, Nezihe hanımın oğluna mektuplarında düşledikleri arasındadır. Oğlunun kuşağının kuracağı yeni dünyada sanki onun da hayalleri gerçekleşecektir.

Kimdir mektuplardaki Nezihe Neyzi? Osmanlılık, “eski Türk adetine” ve dine bağlılık, alafrangalık, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e geçiş dönemi kuşağına aidiyet, belirli bir ailenin mensubu ve kadın olmak, onun bireysel kimliğini oluşturan öğeler arasında. Nezihe hanım bu mektuplarda oğluna hitabettiği için annelik kimliği öne çıkar. Ama bu kimliğin her bir oğlula ilişkisinde farklı boyutlar aldığını, zaman zaman da mektuplarında kimliğinin başka öğelerini vurguladığını görürüz. Nezihe hanımın kişiliğini ve kimliğini oluşturan öğeleri değerlendirirken, alafrangalık veya alaturkalıktan mı, kültürel şizofreniden mi, sentezden mi, yoksa farklı alanlarda farklı stillerden oluşan ve farklılıklarıyla kabullenilen (zaman zaman da birbirleriyle çelişen) öğelerin oluşturduğu çok renkli bir örgüden mi dem vurmali? Nezihe hanım mektuplarında, farklı konumlarda kimliğinin farklı öğelerini vurgulamak yoluyla bünyesinde barındırdığı çelişkileri bağdaştıran bir birey olarak çıkıyor karşımıza.

Üç kadın, üç kuşak

Bu mektupları değerlendirebilmek, Nezihe hanımın içinde yetiştiği ortamı bilmeyi gerektiriyor. 1897’de doğan Nezihe Neyzi’nin annesi Feride hanım, babası Osmanlı döneminde idari görevlerde de bulun-

muş olan felsefe profesörü Mehmet Ali Ayni beydir. Nezihe hanımın yetiştiği Kızıltoprak'taki köşke yaşayan ailenin ilginç bir özelliği, aile yapısının soy olarak kadınlar üzerine kurulması ve birbirinden çok farklı üç kuşaktan kadının (Leyla hanım, Feride hanım ve Nezihe hanım) evin eksenini oluşturmaları.

Feride hanımın komşusundan satın aldığı ahır binasının satış belgesi "Kadıkaryesinde (Kadıköy'de) Kızıltoprak'ta Tuğlacıbaşı Hacı Mustafa Efendi Mahallesinin çıkmaz Hüseyin Paşa Sokakta" diye başlayan belge, "Bahriye ferikasından Merhum Hacı Hüsnü Paşa'nın zevcesi" tarafından "Trabzon Vali-i esbakı Mehmet Ali Ayni Bey Efendi Hazretlerinin haremî Feride Hanım Efendiye köşkümün müstemilatında bulunan ahır binası"nın "130 adet lira-i osmani bedel mukabilinde" satışını belgeliyor. Tarih 4 Kanun-ı Evvel 1333 (4 Aralık 1917) Çeviri: Baki Tezcan.

Leyla Hanım Piyanoda

Mimi

Nezihe Neyzi'nin anneannesi şair ve bestekar Leyla Saz. Torunlarının "Mimi" dediği Leyla hanımın babası Hekim İsmail Paşa (1807-1879), Sakız kökenli. Hem baba tarafı Rodokanakiler, hem de annesi Kybele Metaxas, Sakız'ın yerleşik ailelerinden. Sotiri Rodokanaki, Sakız isyanı sırasında cerrah İshak Efendi tarafından İzmir'e getirilir. Müslüman olup İsmail ismini alan Sotiri, İzmir, İstanbul, Fransa ve İtalya'da tıp eğitimi görerek Saraya hekimbaşı olur. Sünnet de ettiği Sultan Abdülmecit'e yakınlığıyla bilinen Hekim İsmail Paşa, Abdülaziz döneminde de idari görevlerde bulunur: "Hoşsohbetliği ve Avrupa'da bulunduğu müddetçe gördüklerini nakil ve hikaye etmesi Sultan Meccid'e kendisini sevdiren nedim-i haslığa kabul buyurmuştu. Sultan Aziz yanında da rağbet gördü."² Namık Kemal'in de dostu olan İsmail Paşa'nın, Jön Türklere yumuşak davrandığı için Zaptiye Müşiriyetinden (polis müdürlüğü) alındığı söylenir. Girit, İzmir, Selanik Valiliği, İstanbul Şehreminliği, Ticaret ve Bayındırlık Bakanlığı (Nafia Nazırlığı) ya

2. Osman Nuri Ergin, İstanbul Şehreminleri, s. 127-131. Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı, 1996.

Hekim İsmail Paşa

pan Hekim İsmail Paşa, Çağaloğlu'nda Sultan Mahmut türbesinde gömülüdür. Hekim İsmail Paşa'nın eşi Nefise hanımın babası, Kırımlı Giray Han ailesinden Tatar Küçük Abdurrahman Ağa (1777-1827). Sultan Mahmut'un tatarlığını yapan Küçük Abdurrahman Ağa'nın Yunan isyanı sırasında koyun postuna gizlenerek padişahın mektubunu Mora kalesine soktuğu, ailede anlatılan hikayeler arasındadır.

Hekim İsmail Paşa'nın şahsında kozmopolit Osmanlı yönetici sınıfının tipik bir örneğini görüyo-

ruz. Sicil-i Osmani, "Dil bilir, siyaset işlerine vakıf, ılımlı, yumuşak, nabza göre şerbet vermesini bilir"³ der İsmail Paşa için. İsmail Paşa'nın Sakızlı akrabaları geldiği vakit üzülp, onlara para yardımında bulunarak uğurladığını, Girit Valisiyken de Rumca bilmesine rağmen tercüman kullandığı söylenir. Babası gibi, kızı Leyla hanım için de Osmanlılık, diğer kimliklerin önünde gelmekteydi. Leyla hanım için "Osmanlı terbiyesi" dini eğitimi de kapsayan bir kültür aktarımıydı. Torununun çocuğu Ali Neyzi anılarında, Leyla hanımın Cumhuriyet çocuklarına yüceltilerek öğretilen "Türk" sözcüğünü garipseyerek "Osmanlı'nın ayırım yapmadığını"⁴ söylediğini anımsıyor.

Hekim İsmail Paşa'nın kızı Leyla hanım (1850-1936), babası Harem-i Hümayun doktoru olduğundan dört yaşındayken Münire Sultan tarafından Çırağan sarayına alınır. Sarayda yetişir ve eğitilir. Rumca,

3. a.g.e.

4. Neyzi ile Meyzi, s. 233; Hüseyin Paşa Çıkmazı No: 4. Karacan Yayınları, 1983.

Hekim Ismail Paşa'nın annesi Sakızlı Kybele Metaxas

Arapça, Farsça ve Fransızca bilir. Babası onu küçük yaştan itibaren görevli olduğu yerlere yanında götürür: "Pederimin ilk İzmir valiliğinde yalnız beni beraber götürmüştü. O vaktin modası olarak erkek elbisesi giyerdim, pederimin yanında yatardım, hizmetime lalam bakardı. O aralık İzmir'in Zeybek elbisesi ile sarayda Sultan Mecid'e çıktım."⁵

Leyla hanım, babası Girit Valisi iken Vilayet Mektupçusu olan ve sonradan Diyarbakır, Bağdat, Trabzon, Kastamonu, Ankara, Adana ve Sivas Valiliği yapan Giritli Sırrı Paşa'yla (1844-1895) evlenir. Sırrı Paşa'nın ailesi, Girit'e Konya'dan göçmüştür. Kuran-ı Kerimin tercümesi ve tefsiri ile dilin sadeleştirilmesi konularında çalışmış olan Sırrı Paşa'nın bu konularda basılı eserleri vardır. Yöneticilik yaptığı yerlerle ilgili yazdığı raporlar, *Mektubat-ı Sırrı Paşa* adıyla yayınlanmıştır. Sırrı Paşa Diyarbakır ve Bağdat valisiyken sarayın izniyle Bostancı'daki konağında kalan Leyla hanım, konağın yanmasından sonra Kızıltoprak'ta damadı Mehmet Ali Ayni Bey'in köşkünde yaşar. Leyla hanımın çocukları, işgal döneminde İstanbul Şehreminliği yapan mühendis Yusuf Razi Bel (1870-1947), Sirkeci Postanesi ile Ankara'daki TBMM binasının mimarı Vedat Tek (1873-1942),

Leyla Hanım'ın eşi Sırrı Paşa

5. Leyla hanımın el yazısı ile yazdığı ve Nezih Neyzi'nin arşivinde bulunan anılarından. Bkz. Nezih Neyzi, Kızıltoprak Hatıraları, s.30. İletişim Yayınları, 1993.

Leyla Saz

Leyla Hanım'ın gençliği

Feride Ayni (Nezihe Neyzi'nin annesi) ve Nezihe Daniş hanımdır. Beste ve şiirlerinin çoğu Bostancı'daki yangında yok olan Leyla hanımın, Harem-i Hümayun'u anlatan hatıratı Vakit ve İleri gazetelerinde (1921-22) tefrika edildikten sonra oğlu Yusuf Razi Bel tarafından çevrilerek *Le Harem Imperial* adıyla Paris'te basılmıştır.⁶ Şiirlerini oğlu Yusuf Razi Bel 1928'de *Sol-*

muş Çiçekler adında bir kitapta toplar.⁷ Girit Marşının da bestecisi olan Leyla Saz'ın mezarı, Edirnekapı Şehitliğindedir.

Balıkçı Feride Hanım

Her ne kadar köşke, "Mehmet Ali Ayni Bey Köşkü" dense de, evin hakimi Mehmet Ali Ayni Bey'in eşi Feride hanımdır. Yaşamını hocalığa, kitap yazmaya, bir de tasavvuf felsefesine adayan Mehmet Ali Ay-

6. *Souvenirs de Leila Hanoum sur le harem imperial et les sultanes aux XIXe siecle.* Paris: Calman-Levy, 1925. Bu kitabın İngilizcesi *The Imperial Harem* adıyla Pevn Yayınları tarafından basılmıştır (1994).

7. Bu kitap yeni harflerle Pevn Yayınları tarafından basılmıştır (1996).

Leyla Hanım'ın çocukları Yusuf Razi, Vedat, Nezihe ve Feride.
Öndeki çemberli Feride.

Leyla Hanım'ın çocukları Yusuf Razi, Vedat, Nezihe ve Feride'yle. Çekiliş tarihi 1888.
(Fotografin üzerine 1913 tarihinde damadım Mehmet Ali Bey'e ve
kızım Feride'ye diye yazmış Leyla Hanım)

ni Bey, evin üst katındaki odasında kendi dünyasında yaşar. Leyla hanımın kızı Feride hanım, ailenin en ilginç kişilerinden. Çocuk yaşta evlendirilen ve yıllarca eşiyle birlikte Anadolu ve Rumeli'nin çeşitli vilayetlerinde yaşayan Feride hanım, buralarda maniler, türküler derler, yerel giysiler toplar. Sonradan aile fertleri bu giysileri düzenledikleri eğlencelerde giyip fotoğraf çektireceklerdir. Annesinin ve kızının aksine, yazıya pek düşkün olmadığından, arkasında fazla birşey bırakmamış Feride hanım. Yaşadığı yörelerde derlediklerini yazdığı defter, annesinin kendisine yazdığı birkaç mektup, pek meraklı olduğu ilaç reçeteleri var elimizde. Ama Gertrude Stein'a⁸ taş çıkartan fotoğrafları, Feride hanımın ilginç kişiliğini yansıtıyor. "Vardakosta" bir kadın olan Feride hanım, yaşlılığında saçlarını erkek gibi kestirerek ceket giyip kravat takacaktır.

Rumca ve Fransızca bilen Feride hanım, hareketli, pratik bir kadındır. Mehmet Ali Ayni Bey Darülfünun'da hoca olunca Feride hanım Kızıltoprak'a yerleşmeyi seçer. O zamanlar Kızıltoprak şehre uzak olup, İstanbul'a "inilir." Feride hanım, şehirde "monden" bir yaşam yerine işgal altındaki İstanbul'da çetelere karşı sokak kapılarının kol

Balıkçı Feride Hanım

8. Gertrude Stein, Feride hanımdan on kusur yaş büyük. Ama Stein Paris'te yaşayan Amerikalı Yahudi bir entelektüelken Feride hanım çocuk yaşta evlendirilmiş bir Osmanlı kadını.

demirleriyle korunduğu münzevi köy yaşamını tercih eder. Kızıltoprak'ta iki hanımlı bir bey için yapılmış ve bu yüzden iki simetrik bölüme olan, koskocaman, ahşap, bahçesinde büyük çam ağaçları ve kırmızı balıklı havuzuyla hatırladığım, tren yoluna bakan bir köşk satın alır. Kızıltoprak'ta bahçede çalışır, bahçıvanlarla birlikte sebze, meyve, çiçek yetiştirir. Birinci Dünya Savaşı yıllarında köşte at ve inek besler, süt satar. Ata biner, silah kullanır, avlanır. Sonraları Kanlıca'da "Balıkçı Feride hanım" olarak nam salacaktır. Tasavvufa meraklı olan Mehmet Ali Ayni Bey'le beraber ruh çağırıldığı ve medyumluk yaptığı aile içinde anlatılan hikayelerden. Sarayda yetişmiş olan annesi Leyla hanımdan farklı bir üslubu vardır Feride hanımın. Leyla hanım, köşke gelen müzisyenlerle fasıl tarzında "meşk ederken," kızı Feride komşu hanımlarla rakı içip, çengi oynatır. Bu arada komşulardan "Mısırlı prenses" Tevhide hanımın Feride hanımın yeğeni Celile'ye "yakınlığı," komşu köşklerin sakinleri arasında gerginlik yaratacaktır.

Feride hanım çok küçük yaşta baba-bası Sırrı Paşa'nın Mektupçusu Mehmet Ali Ayni Bey ile evlendirilir. Serfice (Yunanistan) doğumlu Mehmet Ali beyin (1868-1945) ailesi, Konya'dan Balıkanlara yerleştirilen ve "Konyar" adıyla anılan sipahilerden.⁹ Babası Aynizadelerden Mehmet Necib Efendi, annesi Refika hanım. Kız kardeşi Fatma hanımın çocukları arasında ilk kadın ressamlarımızdan Belkis hanım ve mimar Asım Mutlu bulunmakta. Mülkiyeyi bi-

Feride Hanım
Kızıltoprak'ta bahçe suluyor.

9. Bkz. İsmail Arar'ın "Demokrasi Nedir?" e yazdığı önsöz (Yanar Yayınları, 1987).

Mehmet Ali Ayni

tiren Mehmet Ali Ayni, maarifçilik, idarecilik ve felsefe hocalığı yapar. Yanya ve Trabzon Valisi olur. Lazikiye (Suriye’de) Mutasarrıfı iken Ermenileri koruduğu için Papa Pius X kendisine bir nişan yollamıştır. Fransızca ve İngilizce bilen Mehmet Ali Ayni, İttihat ve Terakki’yle arası açılınca Trabzon Valiliğinden ayrılır ve Kızıltoprak’a yerleşerek Darülfün-

nunda felsefe müderrisi olur (1913-1934).

Tasavvufila yakından ilgilenen Mehmet Ali Ayni, İstanbul Üniversitesi kurulduğunda üniversiteden ayrılır. Otuzun üstünde kitap yazar.¹⁰ Hilmi Ziya Ülken’e göre, hem milliyetçi, hem garpçi, hem de İslamcı olan Mehmet Ali Ayni, bu üç görüşü vahdet-i vücud kavramı bağlamında birleştirmiştir.¹¹ Mehmet Ali Ayni bey, kızı Nezihe’nin peçesiz, çarşafsız sokağa çıkmasına, şapka giymesine, nişanlısı ile buluşmasına izin vermez, çocuklarının dini eğitim görmesini sağlar. Ama çocuklarını yabancı okullara ve yurtdışına yollar. Oğlu Sırrı’yı Almanya’ya yollayan Mehmet Ali Ayni bey, kızı Nezihe’yi de üniversite eğitimi için İngiltere’ye yollamayı planlıyordu. Birinci Dünya Savaşının çıkması, bu planın gerçekleşmemesine neden oldu. 1945’te ölen Mehmet Ali Ayni, Zincirlikuyu mezarlığında, 1942’de ölen Feride hanım ise Edirnekapı Şehitliğinde gömülüdür.

10. Bu kitaplardan Hacı Bayram Veli (Akabe Yayınları - 1986), Demokrasi Nedir? (Yanar Yayınları-1989), Tasavvuf Tarihi (Kitabevi Yayınları -1992), İbn Arabi’yi Niçin Severim (İnsan Yayınları-1992), Türk Ahlakçıları (Kitabevi Yayınları -1993), Milliyetçilik (Peva Yayınları-1997) tarafından yeniden basılmıştır.

11. Hilmi Ziya Ülken, “Bir Mutekeffirin 75inci Yılı: Mehmet Ali Ayni.” Tasviri Efkâr, 30 Ocak 1943.

Sırrı Paşa oğlu Yusuf Razi ve damadı Mehmet Ali Aynı ile

Küçük Hanım

Nezihe Neyzi, İngiliz okulunun (English High School) ilk Türk öğrencilerinden (1906-1914). Liseden mezun olduktan sonra, Sanayi-i Nefise'ye (Güzel Sanatlar) devam ederken Selçuk Hatun ve Bezmi Alem Sultanilerinde Fransızca öğretmenliği yapar. Haydarpaşa'da İttihadı Terakki mektebinde İngilizce dersi verir. Piyano ve keman çalan Nezihe hanıma anneannesi Leyla hanım nota okumayı öğretmiştir. Leyla hanım her hafta Kemani İhsan Efendi ve udi İbrahim Efendi'yle meşk ederlerken Nezihe hanım da keman çalar. Bazen ud veya darbuka ile Feride hanım da saza katılır.

Çocukluğunu anne ve babasından uzak, anneannesi Leyla hanımın Bostancı'daki konağında saray terbiyesi altında ve sonra da İngiliz Lisesinde yatılı olarak geçiren Nezihe hanım, çekingen, içine kapanık, romantik, hatta melankolik bir kişiliğe sahiptir. Eğitilmiş olmasına rağmen yalnızca kısa bir süre öğretmenlik yapar, yaşamını oldukça dar bir çevre içerisinde geçirir. Nezihe hanım 1916 yılında Kızıltopraklı Muzaffer Halim Bey'le evlendiğinde 19 yaşındadır. Muzaffer Halim Bey, daha mütevazı bir çevredendir. Babası Çerkez kökenli, gümrük muhasebe tasnif komisyonu üyesi Halim bey, annesi Saime hanımdır. Önce Alman Lisesine giden Muzaffer Halim, "Garson mu olacak?" şeklindeki akraba tenkitleri sonucu Vefa İdadisi'ne verilir. Yaşamı boyu sürecektir. Hayranlığının tohumları da böylece

Nezihe Hanım'ın gençliği

Öğrenciler 6 nci KURS
mekteb-i millet
mektebi

MİLLET MEKTEBİ

== ŞAHADETNAME ==

Maarif mıntakası : *İstanbul*

Vilayet : *İstanbul* Kaza : *Öğrenciler* Nahiye : *Kızıltoprak*

Şehir : Kaza : Köy :

Semt : *Kızıltoprak* Mahalle : *Engelen*

Dershanesi

1342 Doğumlu *Ali b. İsmail* dan *Nezihe hanım* kadar
derslere devam etmiş ve yapılan imtihan neticesinde yeni harflerle Türkçe
okuma ve yazmayı eyice öğrendiği anlaşılmış olduğundan kendisine bu
şahadetname verilmiştir.

14.5.1929

A. H. H. H.

atılır. Devlet yabancı ilkokulları kapatmak üzereyken oğlu Nezih'i beş yaşında "Papaz okulu" St. Joseph'e verecektir.

Nezihe hanım ile Muzaffer Halim Bey, çok romantik bir şekilde tanışıp evlenirler. Birbirlerini trende görüp beğenir, konuşurlar bile. Kadıköy'de çarşıda dükkan işleten ender Müslüman gençlerinden olan Muzaffer Halim bey, uzaktan sevdiği Nezihe hanımla evlenebilmek için memuriyete girer. Maliye memurluğu ve posta telgraf muhasebeciliği

Muzaffer Halim Bey
Fotografin arkasına "İlk İstanbullu asker—Çanakkale'ye
gideceken harp bitmiş" diye yazılmış.

Vali Mehmet Ali Ayni Bey. Yanya şehrine giderken atlı araba kafilesi.
26 Kanunusani 327 (1909).

yapar. Kelebek gözlük ve papyon kravat takan Muzaffer Halim Bey, zamanla memuriyetten ayrılarak ticarete atılır. 1920'de Ankara'ya giderek "Millicilere" Avrupa'dan üniforma sağlar. Muzaffer bey, çok sevdiği karısına "Neyzi" Nezihe hanım da eşine "Meyzi" der. Soyadı kanunu çıktığında, "Neyzi" soyadını alırlar. Muzaffer Halim Bey'le Nezihe hanım, evlendiklerinde önce Haydarpasha çayırına bakan bir evde, daha sonra da Sultanahmet'te otururlar. Birinci Dünya Savaşı ve işgal yılları zorluklar içinde geçer. Nezihe hanımın ilk çocuğu Melek, 1917'de henüz bebekken veremden ölür.

1929'da ailece Kızıltoprak'taki köşke dönerler. Oğulları Ahmet (1919), Nezih (1923) ve Ali'yi (1927) burada büyütürler. Muzaffer Halim Bey, G. A. Baker şirketinin Ankara temsilcisi olarak sık sık Ankara'ya gider. Hafta sonları mutlaka trenle Kızıltoprak'a ailesinin yanına döner. Oğullarını yabancı okullarda ve yurt dışında okutur. Nüktedan,

Nezihe Hanım, kayınvalidesi Saime Hanım, Ahmet ve Nezih

ailesine bağlı, ehli keyf, sıcak bir insan olan Muzaffer Halim Bey, eli açıklığı yüzünden çoğu zaman kazandığını da çabuk yitirir. Muzaffer Halim Bey, 1963 yılında ölür. Yalnızlığa dayanamayan Nezihe hanım da, 1968 yılında 71 yaşında yaşama veda edecektir.

Nezih Neyzi, tam bir “Cumhuriyet çocuğu” olarak 25 Aralık 1923'te doğar. Cumhuriyet ilan edilmiş, halifeyse henüz İstanbul'dadır. Önce St. Joseph'e, sonra da Robert Kolej'e gider. İkinci Dünya Savaşı sona erince de Amerika'nın yolu açılır. 1946'da İşletme okumak için Philadelphia'da Wharton School of Finance'e gider.

Annen Nezihe

50 yaşındaki Nezihe hanımla Amerika'da eğitim gören 24 yaşındaki oğlu Nezih, Nezih Neyzi'nin Amerika'da eğitim gördüğü birbuçuk yıl süresince mektuplaşırlar. Mektuplaşmaları yeni değildir. Nezih daha küçükken annesiyle babası Avrupa'ya gitmiş, o günlerden itibaren Nezihe hanımla mektuplaşmışlardır. Çok küçük yaştan itibaren yatılı okuyan Nezih, annesine çok bağlıdır. 1944'de Robert Kolej'den mezun olmuş ve 1946'da okumak için Amerika'ya gitmiştir. Bu dönemde Amerika'da okumak, her yiğidin harcı değildir. Abisi Ahmet Neyzi

daha önceki yıllarda Amerika'ya gitmiş, altı yıl sonra çıkageldiğinde Kızıltoprak'taki bahçede karşılaştığı küçük kardeşi Ali, abisini tanımamıştır. İletişim posta veya telgrafla yapılmakta, uçak postasıysa çok yenidir. Nezihe hanım, oğluna mektuplarında, “şu tayyare postaları ne iyi” diyerek, “adi posta” ile mektubun beş haftada, tayyare postasıyla ise birkaç günde geldiğini yazar. Postacıyla ise,

Nezih Neyzi'nin Robert Kolej'den mezuniyeti (1944)

Nezir Neyzi ve
Nezihe Neyzi

üç oğlu da yurt dışına gittiği için, yıllar süren bir muhabbeti var: “Postacı kapıda beklemiş, hava dün yağmurlu olduğundan bahçede değildim. Gülerek ‘Mahdum Beyden’ diye zarf uzatıyor, biliyor ki hem ben sevineceğim, hem kendisi. Mektubu verirken bahşış vereyim diye gözümün içine bakıyor” diye yazar. Mektuplaşmanın sürdüğü birbuçuk senelik süre zarfında, postacıyla ahbaplık o kadar ilerler ki, adam evin ütüsünü tamir eder, öğle yemeği ikram edilir, ve muhabbet böylece sürüp gider.

Nezir Neyzi’nin annesine yazdığı mektuplar elimizde yok. Nezir Neyzi ise, annesinin kendisine yazdığı bütün mektupları bir arşivci titizliğiyle saklamış. Onların manevi değerinin ötesinde bir anlamı olabileceğini hissetmiş sanki. Nezihe hanım, Amerika’daki oğluna 26 Mayıs 1947 ile 12 Aralık 1948 arasında 49 adet mektup yollar. Ayda 2 ya da 3 mektup demektir bu. Mektuplar, siyah mürekkeple, beyaz veya mavi çizgisiz ince mektup kağıdına çoğunlukla tek taraflı olarak yazılır. Nezihe hanımın el yazısı düzgün ve okunaklı. İngiliz okulundaki karnelerinden yazı derslerinden iyi not aldığı görülüyor. İngilizce roman okumayı seven Nezihe hanım için yeni harflere alışmak güç olmaz. Hatta günlük olarak kullandığı bazı defterler İngilizcedir. Oğluna mektuplarında da, yer yer İngilizce sözcük veya deyimler kullanır. Bir mek-

Nezihe Hanım çocukları Ali ve Ahmet ile

tubunda, kendisinden bahsederken, “Ben öyle ‘impulsive¹²’ değilimdir” diyor. Başka bir mektubunda ise, torunundan bahsederken, “Baby”¹³ sözcüğünü kullanır. Hatta oğlundan istediği İngilizce kitabın çevirisini okumak istemediğini yazar: “Bana ‘Forever Amber’ kitabını gönderirsen çok hoşuma gider. Türkçesi var ama onu okumak canım istemiyor.”

Mektuplar genellikle “Sevgili Nezihe” diye başlayıp, “Annen Nezihe” ile biter. Mektubunu bitirirken, oğluna hasretini, “Güzel gözlerinden, pembe yanaklarından öperim canım evladım” gibi sözlerle dile getirir. Bazen de küçük resimler çizer. Örneğin evde fare çıktığını gösteren fare ve kedi resimleri, ailede gelenek haline gelmiş “Kavun cini” resimleri, “Doldur Pandeli Pandeli” diyerek içki içen külahlı bir adam resmi gibi. Mektupların zarfları elimizde yok. Ama Nezihe Neyzi’nin annesine yolladığı bazı kartlar duruyor. Adres ne kadar sade: Bayan Nezihe Neyzi, Prof. M. A. Ayni Köşkü, Kızıltoprak. Aşağı yukarı dört yüz bin kişinin yaşadığı, mahallelerine “köy” denilen başka bir İstanbul’dan söz ediyoruz tabii.

Mektupları okuduğumuzda, belirgin birkaç temayla karşılaşırız. Doğal olarak, aile içi ilişkiler mektuplardaki en önemli konulardan. Nezihe hanımın anne ve babası, kızkardeşi, kayınvaldesi, kocası, oğulları ve geliniyle ilişkileri hakkında fikir sahibi oluruz. Bu kişilerle ilişkileri hakkında yazdıklarından, Nezihe hanımın kimliğinde kadınlığın nasıl kurgulandığı konusunda ipuçları var. Mektuplarda ayrıca, eve ziyarete gelen veya dışarda görüşülen akrabalar, komşular, tanıdıklar, iş ve okul arkadaşları ve eski emektaşların da sözü geçer. Mektuplardan İstanbul’da günlük yaşam, gidilen yerler ve bayram ve yılbaşı kutlamaları hakkında bilgi ediniriz. Evin düzeni konusu, evde çalışanlarla ilişkileri de kapsar. Bu kişiler aracılığıyla da, Anadolu’daki durum ve hüküme-

12. Ani ve düşünmeden hareket etmek

13. Bebek

Nezih'in dadısı Hediye.

Arkasında "Sevgili Küçük Hanımcım size Haziran 1929 senesinde çekilen resmimi takdim ediyorum. Hediye" yazısı var.

çok çok muhterem nezih a
nasıl süz izim paşa
seni çok çok görüyüm ge
di. bayramınizi tebrik
ederiz hikmet ve ben
gözlerimden öpe
Hediye

Dadı Hediye'nin Nezih'e yazdığı not.

tin din konusundaki politikası ilginç bir şekilde gündeme gelir. Nezihe hanımın İstanbul dışındaki Türkiye'ye bakışı, kültürel ve sınıfsal kökenlerini ve Osmanlı'dan Cumhuriyet'e geçiş dönemi kuşağının mensubu olduğunu yansıtır.

Nezihe hanımın, mektuplarında kendisine Amerika'yı anlatan oğluna cevaplarından da, Amerika'yı ve daha genel olarak dış dünyayı nasıl gördüğünü öğreniriz. İçinde yaşadığı toplumla diğer toplumları karşılaştırması bize kendi kimliğini nasıl algıladığı konusunda ipuçları verir. Nezihe hanımın konuma göre değişen kimliği, alaturka ve alafranga gibi karşıtlıkların aslında karmaşık bir kimliğin farklı öğeleri olabileceğini gösteriyor. Örneğin, Nezihe hanım, oğlu Nezih'in arkadaşı Si-on'la Markiz pastanesinde "Café glace" içer, Pasifik adalarına Savarona gibi bir yatla seyahat etmeyi düşler, araba kullanmayı öğrenmek ister, yurt dışında yaşadığı için oğlunun kendi toplumunda ilginç bir insan olacağını düşünür, Anadolu'daki köylerin bakımsızlığından dolayı üzüntü duyar, oğluna "Eski Türk adetlerini" anlatır, eski yazı konusunda oğlunu eğitir, Nezih'in bir Hristiyanı "İslam edeceğine" sevinir, devletin "Hatip imam" okulu açacağına memnun olur, Kurban ve Cumhuriyet bayramlarını bir arada kutlar. Bu, zaman zaman çelişkiler veya çatışmalar yaşamadığı anlamına gelmez. Ama kimliği, tek bir boyuta indirgenemez. Nezihe Neyzi, hem Osmanlı, hem Türk, hem Müslüman, hem alafranga, hem de bu sözcüklerin hiçbirine indirgenemeyecek birkaç yüzyıllık kültürel bağdaştırıcılığın oluşturduğu İstanbullulardandır.

Evimizden ve köyümüzden memnunuz

Mektuplarda "Kızıtoprak" olarak geçen köşk, Nezihe hanımın yaşamının eksenini oluşturur. Günlük yaşamı, oldukça sadedir. Günlerini piyano çalmak, İngilizce roman okumak ve radyo dinlemekle geçirir. Bazen Kadıköy'e alışverişe iner. Kocasıyla beraber evde oturmaktan

Feride Hanım, Refika Hanım, Sırrı Bey, Nezihe Hanım, Ahmet, Muzaffer Halim Bey, İsmail Arar.

Nezihe Hanım, yeğeni Celile Hanım ve komşuları "Mısırlı prenses" Tefide Hanım.

hoşlanır. Bir mektubunda, Park Otel'de oturan bir tanıdıktan bahsederken, "Babanla ben otel hayatını sevmiyoruz, köyümüzden ve evimizden memnunuz" der. Nezihe hanımın "Gazetada" okuyup oğluna naklettiği olaylar arasında, bir uçak kazası,¹⁴ hükümetin din konusundaki politikası,¹⁵ ve Cumhuriyet bayramı kutlamaları var.¹⁶

Bugünkü apartman yaşamına kıyasla, o günlerde bir köşkün çekip çevrilmesi kolay değildir: "Malum koridorlar buz kutusu. Aşağıki yemek odasına bu sene kömür sobası koydurdum, ama dışarı çıkınca soğuk. Hamamı temizledim, sobasını yakdım ve suyu ısırdım, tabii soba söndü, ortalık kirlendi 'Ha! more başdan!' Ne kızdım kendi kendime sorma." En büyük oğlu Ahmet'in evleneceği günlerde, Nezihe hanımın işleri daha da artmıştır: "Beni görme, evde yeni akrabalar olacak diye çalışıp duruyorum. Ahmet'e güzel ipekli yorgan, keten işlemlili çarşafılar yaptırıyorum." Eskiye nazaran boşalan köşkte bu yıllarda bir hizmetçi, bir aşçı ve bir bahçıvan kalmış, eski emekçiler gitmiştir: "Şimdi trene bakan bir ben kaldım. Adamlar da yeni olduğundan alakadar değiller. Eskiden Ali ağa, aşçıbaşı hep gelirlerdi." Hizmetçi ve aşçı ayrıldığı zaman yemek yapmak zorunda kalan Nezihe hanım, bu işten hiç hoşlanmaz. Ama yemek yemeye meraklı olduğundan, pişirdiği yemekleri oğluna anlatır: "Bugün domatesli pirinç ve havuçlu çorba, tepside kılıç balığı pişirdim. Dün de tava köftesi ve fasulya."

Nezihe hanımın mektuplarında sık bahsettiği bir konu, "Ev havadisleri" dediği Kızıltoprak'taki köşkün ve bahçenin düzeni. Bahçede, eskiden olduğu gibi, 1947-48'de de tavuk, hindi, kuzu beslenir, sebze, meyve, çiçek yetiştirilir. Kızıltoprak'taki bu yaşantı, geçen 50 yıl içerisinde şehirdeki günlük yaşamın ne kadar değiştiğinin de kanıtı. 26 Kasım 1947 tarihli bir mektup: "Gelelim ev havadislerine. Tavuklar ilk-

14. "Aman Nezihe'ciğim sakın tayyareye binme. Bugün gazetada okudum çok üzüldüm. Dönüşte inşallah vaporela dönersin."

15. "Gazetalarda okuduğuma göre yavaş yavaş dinimize ehemmiyet veriliyor."

16. "Sana gazatalar yolluyorum. Cumhuriyetin 25. yılına ait yazılar var, okursun."

Nezihe Hanım ve kızkardeşi Refika Arar Suadiye Plajı'nda.

baharda her gün yumurtladılar, sonra kuluçka oldular. On tane hindi almıştım, şimdiye kadar beşini yedik, beş kaldı. Bir tanesi pilavlı olarak dün pişti. Bu sene baharda çok güzel kasımpatları oldu. Beyaz, fesrenge, sarı, kıvr kıvr kuzu başı gibi iri. Pazardan pazara gelen başbahcevan yetiştirdi. Bu hafta da lale sümbül soğanları dikti. Taze yeşil biber hâlâ yiyoruz. Lahanalar artık baş bağladı, ondan da iki defa dolma yaptır-dım. Prasalar daha kalınlaşmadı. Turp, maydanoz, tere otu da var.”

27 Ocak 1948'de: “Ortalık zümrüt gibi yemyeşil, bademler çiçek aç-tı, kırlarda papatyalar açtı. Hayret değil mi? Halbuki mevsim itibariyle kara kıştayız.”

4 Şubat 1948'de: “29 tane yemiş ağacı, 100 tane gül fidanı diktir-dik.”

12 Mayıs 1948'de: “Bahçenin en güzel zamanı. Leylaklar açtı, mis gi-bi kokuyor, güller tek tük başladı. Arka bahçede dize kadar ot var, için-de renk renk kır çiçekleri. Dün de iki tane kuzu aldır-dım, biri kara köz-lü, biri sarı közlü. Tavuklar da her gün yumurtluyorlar. Gel keyfim gel!”

21 Ekim 1948'de: ‘Yeni bahçevan ikinci mahsul hıyar ve fasulya ye-tiştirdi. Patlıcanlar hem büyük hem çok oldu. Görenler bahçeniz gene eski halini buldu diyorlar.’

21 Ağustos 1948 de: “Bal için arı da koymak istiyorum.”

31 Ekim 1948 de: “Kuzu büyüdü koç oldu galiba, gelip bacağıma bir tos vurmaz mı?”

İstanbul ah çekilecek yer

Nezih Neyzi anılarında, Osmanlı İstanbulu'nun 1950'lere kadar varolduğunu, “Türklerin” İstanbul'a bundan sonra yerleştiğini söyler.¹⁷ İstanbul'a göç yeni olmamakla birlikte, Nezihe Neyzi'nin mektupları, Anadolu'dan İstanbul'a çok büyük sayılardaki göçün başlamasından önce yazılmıştır. Mektuplarda gerçekten çok farklı bir şehir çıkar karşı-

mıza. Nezihe hanımla Muzaffer bey, sık olmasa da bazen gezmek için İstanbul'a "inerler" Mektuplarda bahsi geçen o zamanın gözde mekanları, Park Otel, Abdullah lokantası, Tokatlı lokantası, Markiz, Marmara Kulübüdür. Evlilik yıldönümlerinde Park Otel'de yemek yerler. Oğulları Ahmet'in düğünü ise Marmara Kulübünde yapılır: "Biz şimdi Marmara'ya dadandık Moda'ya gittiğimiz yok. Tabii büyük bahçe, geniş deniz kenarı daha hoşumuza gidiyor." Karı koca, bazen şehir tiyatrolarına, operaya veya sinemaya giderler. Bir akşam Ben Johnson'un Volpone isimli komedisini, bir gün de Rigoletta Operasının filmi görürler.

Nezihe hanım, eşinin iş icabı sık sık gittiği Ankara'ya ziyaretinden sonra oğlu Nezihe'ye, "Bana orası muvakkat gibi geldi. Temelli evimiz Kızıltoprak. Bana Ankara'nın havası hiç iyi gelmiyor. İstanbul'a gelince düzeldim" diye yazar. Bu Ankara'ya tipik bir İstanbullu tepkisidir. Yaşanacak yer her zaman İstanbul'dur onlar için. Oğlunun yolladığı kartlara Nezihe hanımın tepkisi de aynı olur. Yurt dışındaki şehirleri o da gezmek ister ama İstanbul başkadır. Herhalde oğluna bir Kız Kulesi kartpostalı yollamış olacak ki, bir mektubunda, "Kız Kulesine bakıp ah çekmişsin. Hakikaten İstanbul ah çekilecek yerdir doğrusu" der.

Nezihe hanım, oğluna mektuplarında politik konulara pek değinmez. Fakat evinde çalışanlar sayesinde Anadolu'daki durum hakkında fikir sahibi olur. Oğluna 8 Ocak 1948'de yazdığı bir mektupta, hükümetin ekmek politikası ve karaborsa konusuna değinir: "Bizim Yakup köyüne gitti. Anadolu'da diz boyu kar var diyor. Daha iyi, oralarda kar olsun ki ekinlere iyi gelsin. Sözde un stokları azalmış, onun için çavdarla karışık tek tip ekmek çıkmağa başladı. Fakat her zaman olduğu gibi gizli francala yapıyorlar." İstanbullular için Anadolu, ucuz emeğin ve buğdayın geldiği yer olarak görülmeye devam eder. Nezihe hanım, bir mektubunda da, oğlunun Amerika'dan yolladığı kartpostallara bakarak, "Bizde de ne güzel manzaralı köyler var, fakat hiç bakılmamış.

İnşallah düzelir diye ümitte yaşıyoruz. Galiba biz hem biraz tembeliz, hem çok uzun seneler harp içinde yaşamışız, öyle imar faaliyeti ile meşgul olacak ne vaktimiz ne de paramız varmış” diyerek köylerin ihmalinin nedenlerini açıklamaya çalışır.

Eski Türk adetinde

Mektuplarında Nezihe hanım “eski Türk adetine” de değinir. Bunların çoğu, büyük oğlu Ahmet’in düğünü dolayısıyla gündeme gelir: “Halam vefat etti, ölümden onbeş gün sonra nasıl düğün yapılır bilmem.” Ve, “Düğün hediyesi ayna giderse uğur sayılırmış. Hayruşa tek duvak ve taç takdık, kendisi istedi herkesin de hoşuna gitti. Ben kayınvalde hanım gittim Kapalıçarşı’da taç kaldırdım, tel aldım. Taç kaldırmak, eğreti alıp sonra iade etmek tabii parayla” derken hakikaten kaynana olduğunu hissettirir. Oğlu mezun olduğunda: “Allah sana daima muvaffakiyetler versin, tuttuğun altın olsun! Bu da eski zaman duası” diyen Nezihe hanım, dini bayramlarla Cumhuriyet bayramı, yılbaşı gibi yeni bayramlardan benzer bir şekilde bahseder: ‘Beş gün sonra Kurban bayramı, ayın 29’unda da Cumhuriyet. Et pahalı olduğu için kurban koyunlar da kimbilir ne fiyatlı olacak ama gene bir tane kesmek isteriz. Gelen fukaraları geri çevirmek insana fena geliyor.” 1948’de Cumhuriyet bayramında Nezihe hanım gezmeye gitmek is-

Kızıltoprak'ta macuncu. 1930.
Arkasına "Macuncu zurna çalarak
satardı" diye yazmış Nezihe Neyzi.

terse de Muzaffer Halim bey yorgun olduğundan gidilmez: “Cumhuriyet’in 25. yılı çok parlak törenlerle, donanma ile kutlanmış, ama ben Kızıltoprak’ın bahçeden dışarıya çıkmadım. Havadaki projektörleri, havai fişekleri seyr ettim. Ne yapalım kısmet değilmiş.” Yılbaşında ise evde oturur, yakınlarıyla kağıt, tavla, para oyunu oynarlar: “Aramızda güzel eğlendik güldük. Tekel köpüklü bir içki çıkarmış, şampanyaya benziyor, onu içtik. Sonra da bir para oyunu var hani bir al iki koy falan diye, onu oynadık. Saat 12’de radyodan piyango numaralarını dinledik.”

Bu çocuk mühendis olamaz

Birçok Türk ebeveyni gibi, Nezihe hanım için de oğullarının “âli tahsil” görmesi önemlidir. Mektuplarında sık sık oğluna eğitim durumu hakkında sorular sorar: “Senin derslerin başlamış, Allah kolaylık versin! Ne kadar sürecek acaba, yani diploma ne zaman alacaksın? Daha yeni başladın ama herhalde bir hesap etmişsindir.” Daha sonra da, “Mektebini bitirdiğine öyle memnunum ki. Aferin benim cici oğlum, hiç babanı üzmeden şu tahsil işini ikmal ettin, artık bundan sonra Allah hayırlı vazifeler ve güzel kârlar versin. Cap and gownlu¹⁸ fotoğrafların çok hoşuma gitti. Çocukların üçüne onları giydirdik ya baban pek memnun. Ben de kör kadı, hemen ‘Ali’ninki tam değil, daha üniversite lazım’ dedim.” Nezihe hanım mektuplarında sık sık henüz yurt dışında bir üniversiteye girmemiş olan küçük oğlu Ali’nin durumuyla ilgili aile içi tartışmaları aktarır: “Ben babana bu çocuk mühendis olamaz demiştim. Baban Ali’nin edebiyat tahsil etmesini bir türlü hoş görmüyor ama ne yaparsın herkesin bir şeye istidadı var zorla mühendis veya terzi olamaz.”

18. Mezuniyet töreninde giyilen kıyafet.

Bir çift iyi cins naylon çorap 14 lira 40 kuruş

Savaş sonrası Türkiye’inde birçok malın bulunmadığı, dışardan gelen malların da “gümrük resmi”nden dolayı çok pahalı geldiği bu yıllarda, Nezihe hanımın mektuplarında sık sık bir “mal muhabbeti” yer alır. Nezihe hanım oğlundan pudra, pompon, ruj (Bright Forecast), tırnak cilası (Bachelor’s Carnation), krem (Ponds Cream), naylon çorap (dikişsiz) ve İngilizce roman (Forever Amber) ister. “Dragon Harvest” adlı bir kitap için, “9 liraya aldım, düşün. Nihayet bir roman!” diye yazar. 24 Aralık 1948’de ‘Bir çift iyi cins naylon çorap 14 lira 40 kuruş!’ der. Nezihe Bey annesine Vogue, dergisini yollar. Nezihe hanım, Matmazel Dergisine de bir yıllık abonelik ister. Amerika’nın dünyada yükselmeye başladığı bu dönemde, Amerikan hayranlığının ve Amerikan mallarının Türkiye’de görül-meye başladığına tanık olu-ruz mektuplarda. Nezihe hanım, Amerikalı iş adamlarından, Amerikan şirketlerinde iş imkanlarından ve maaşların yüksekliğinden dem vurur: “Amerika’dan gelmiş bir Türk çocuğu, gayet kendini beğenmiş ukala bir şeymiş, ayda da bin lira alıyormuş.” Ama bir yandan da ekler, “Avdetinde mesela sen onun yerine girsen hiç fena olmaz değil mi?”

Nezihe Hanım (1936)

Hususiler çoğaldı

Nezihe hanımın mektuplarında, otomobil, “voiceograph,¹⁹ “pick-up”²⁰ gibi yeni tüketim eşyalarının da sözü geçer: “Dün senin Empire State Building’de yazdırdığın voiceograph geldi. Derhal pick-up’a koyup dinledim. Öyle hoşuma gitti ki sorma! Biz on günde bir kuzinler toplantısı yapıyoruz. Hepsi bizim evde en çok eğlendiklerini söylüyorlar. Bizde piyano var, gramafon var, çalıp söyleyip gülüyoruz.” Birkaç yerde de araba sevdasını, dile getirir: “Benim canım bir otomobil istiyor. Dönüşte inşallah vaporela gelir, bir otomobil getirirsin biz de burada biraz keyf ederiz. Şimdi hususiler öyle çoğaldı ki. Baban hiç istemiyor. Fazla lüks buluyor. Ben senin avdetini bekleyeceğim ve inşallah kullanmasını öğreneceğim.”

Kızımızı Çerkez halayık mı verdik?

Nezihe hanımın mektuplarında bahsi geçen kişiler aile fertleri, kız-kardeşi, komşuları, oğlu Nezih’in arkadaşları, görüşülen diğer hısımlar, akraba, tanıdık, hizmetçiler ve eski emektarlarla az sayıda yabancıdır. Oldukça dar bir çevre içinde yaşayan Nezihe hanım, bu çevre içindeki kişilerle ise sürekli olarak görüşür.

Nezihe hanım mektuplarında birkaç yerde annesi Feride hanım ve babası Mehmet Ali beyden bahseder. Evdeki aşçı köye gittiğinde, yemek yapmak zorunda kalan Nezihe hanım, annesini hatırlar: “Hep de annemi düşünüyorum. O varken mutfağın kapısından bakar kaçar dım. Şimdi o beni böyle iş başında görse gözüne inanmaz. Babam dersin, ‘Biz seni bu adama çerkes halayık mı verdik’ diye yanı şaka yanı ciddi söylenirdi. Ben babamın ilk göz ağrısı ve en kıymetli çocuğu idim.” Mithat Cemal Kuntay’ın deyiimiyle ‘küp kokan’²¹ ciddi Meh-

19. Sesin kaydedildiği plak

20. Pikap

21. Son Posta, 2 Aralık 1945.

met Ali Ayni Bey'in bilinmeyen bir yüzünü görürüz kızının mektuplarında. Bütün mesafesine rağmen, bu Osmanlı efendisinin ne kadar ailesine bağlı ve sevecen olduğu bellidir. Nezihe hanım, çocukken babasıyla oynadıkları tren oyununu anlatır: "Babam önde lokomotif olurdu, onun arkasında ben, benim arkamda Refika, arkada da Sırrı. Evvela yavaş yavaş gider sora hızlanırdık. Sırrı küçük ve arkada olduğu için yetişemez düşerdi. Biz de, bir telaş, 'aman vagon raydan çıktı' diye derhal treni durdurur onu tekrar yerine bağlardık."

Nezihe hanım, kızkardeşi Refika hanımla eniştesi Dr. Asım Arar'dan (ailedeki lakabıyla Edede) sık sık bahseder mektuplarında. Yılbaşını oğulları, gelini, komşuları, kızkardeşi ve eniştesiyle geçirir. Bir mektubunda kızkardeşi Refika'ya takılmadan edemez: "Teyzen bana (komşu İhsane hanım için), 'Aman sen idare et çok içmesin' diye tembih etti. Teyzen mektep hocalığı yapsaymış çok muvaffak olurdu mutlaka, çünkü hiç üşenmeden herkese akıl öğretir."

Kocası oldukça kadının süslenmek hakkıdır

Nezihe hanım, oğluna mektuplarında sık sık eşi Muzaffer Halim

beyden bahseder. Bu sayede hem karı-koca ilişkileri hem de baba-oğul ilişkileri hakkında bilgi ediniriz. Mektuplarda Nezihe hanımın kocasına olan sevgisini ve ailenin birbirine bağlılığını hissetmemek mümkün değildir. Nezihe hanımla Muzaffer Halim beyin birbirlerini hâlâ çok sevdiklerini, hatta kıskandıklarını görürüz. Nezihe hanım, oğlunun Amerika'daki bir ahabapına mektup

yazmıştır. Bunu oğluna naklederken şöyle der: “Baban da biraz kıskanır gibi oldu, ‘Ya günün birinde kapıya gelirse ne yaparsın’ diyor.” Muzaffer Halim Bey, bir mektupta oğluna bir not yazmıştır: “Güzel bir kız bul, gezmeye git.” Nezihe hanım da hemen ekler, “Baba nasihati ne iyi değil mi?”

Nezihe hanım için torun sahibi olmak, evin küçük hanımı olarak alışkın olmadığı sorumluluklar yüklenmek, hem de kadın olarak güzelliğini kaybetmek korkusunu beraberinde getirir: “Baban dede, ben de babaanne olacağız. Bana pek tuhaf geliyor. Bizim kuzin Sıdika, ‘ayol annelerimiz gitti, ailenin büyükleri şimdi biz olduk’ diyor, sahiden öyle. Ama uzun zaman evde küçük hanımlığa alıştığımдан, büyük hanım rolü bana garip geliyor.” Oğluna sağlık durumundan, özellikle vücut ağırlığından sık sık bahseder: “Ben de biraz keyifsizdim ama şimdi iyiyim. Nisso’nun²² beni beğenmesine memnun oldum. Demek daha ih-

tiyarlamamışım. Hafif tertip perhiz ediyorum. Dört ayda yedi kilo indim daha iyi oldu. Saçlarımı kendi natürel rengine boyatıyorum. Zaten beyaz yalnız şakaklarımda var. Şimdiki büyükanneler incecik olup benden genç görünüyorlar. Şimdi kimse ihtiyar olmak istemiyor. Bizim eski Türk adetinde, kocası oldukça bir kadının süslenmek hakkıdır. Bazen öyle itiraz eden olursa, ‘a kadının kocası var ayol’ derler.”

Refika Arar, Nezihe Neyzi ve kuzenleri Celile Hanım.

İstanbul'da içgüveysi kurumu her zaman kabul görmüş, kızın ailesinin damadın ailesinden daha varlıklı olduğu durumlarda tercih de edilmiştir. Ama karı koca arasında yarattığı gerginliği Nezihe hanımla Muzaffer beyin evliliklerinde görürüz: "Baban Hacı Davut vapordur, ne gün kalkacağı belli olmaz. Malum o bana işlerinden hiç bahsetmez ama ben başkalarından duydum bana ait emlak ne varsa hepsini rehine koymuş. Tabii canım sıkıldı ve kendisine doğru olup olmadığını sorduğum zaman fevkalade kızdı. Artık alıştım. İnsan beraber yaşadığı adamın huyuna uymazsa imkan yok rahat edemez. Bunca senedir yaşadık, gene kah iyi kah fena yaşar gideriz. İlerisini düşünmezsem bugün gayet keyifliyim."

Benim cici oğullarım

Nezihe hanım mektuplarında sık sık üç oğlundan bahseder: "Dün bizim izdivacımızın 31. senei devriyesiydi. İlk senemiz gibi gene ikimiz babanla başbaşa kaldık. Sizleri çok aradım doğrusu. Sizin beni öpmeniz, 'çocuğunla çoluğunla' demeniz bana ne tatlı gelirdi, benim cici oğullarım." Oğlu Nezih'e yakınlığını da dile getirir: "Ahmet malum ağırdır, Ali'yi de pek tanımazlar, halbuki onların da ayrı ayrı meziyetleri vardır ama sen herkese karşı daha fazla alaka gösterirsin onun için seni severler." Nezihe hanım oğluna mektuplarında büyük oğlu Ahmet'in düğün hazırlıklarından ve küçük oğlu Ali'nin yurt dışındaki eğitimi konusundan bahseder. Oğlu Nezih'e bu konular hakkında yazarken, sanki bir arkadaşıyla konuşur gibidir. Zaman zaman Nezih'ten babasının veya kardeşlerinin işleriyle ilgili bilgi ister, ona danışır: "Kardeşinle meşgul olduğun için sana ayrıca teşekkür ederim. Sen makul bir çocuksun ve ailemizi üzen bir meselede elbet sen de yardım etmek istersin."

Nezihe hanım mektuplarında, oğluyla ve kendisiyle ilgili umutlarını ve düşlerini de dile getirir: "İnşallah uzun seneler yaşar mes'ut bahti-

yar olursun. Senin mini mini bebek halin hiç gözümden gitmez. Ne güzel, ne şirin şeydin. Şimdi maaşallah genç delikanlı, bir sene sora tam rubu asırlık adam olacaksın.” Çoğu zaman, oğlu için diledikleriyle kendisi için diledikleri içiçedir, oğlunun gelecekte yapacakları, sanki annesinin düşlerini gerçekleştirecektir. Bu şaşırtıcı değildir çünkü bu toplumda yetişen kadınların kimlikleri (ve düşleri) kocalarından da çok oğullarına bağlıdır. Nezihe hanım için bu daha da çok böyledir çünkü babasının, “Seni bu adama Çerkez halayık mı verdik” derken hissettirdiği gibi, çok sevdiği kocası kendisine özlemine çektiği rahat yaşamı sağlayamamakta, hatta onun aileden gelen malvarlığını da tüketmektedir.

Nezihe hanımın oğlu için kurduğu düşlerin bir kısmı onun eğitimi ve gelecekteki işiyle ilgilidir: “Baban, ‘Dönsün, işi uzatmasın orada inşallah yazıhane açarız, sık sık gider gelir’ diyor. İnşallah otel işi olur, çünkü büyük kârlı güzel bir iş. O zaman Maçka’daki arsaya bir apartman yapar, kışın gider otururuz, ne iyi olur.”

Nezihe hanımın bazı düşleri, oğlunun evlenip çoluk çocuk sahibi olmasıyla ilgilidir: “Pek seviyorum Hayriye’ciğimi! İnşallah senin ve Ali’nin karısını da öyle severim. Şimdi sıra sende, inşallah seni de beğendiğin münasip bir kızla evlendiririz. İnşallah senin düğününü de görürürüm de sana da güzel şeyler yaparım. Zaten bazı sandık eşyasından, ‘bunu da Nezihe’ye veririm’ diye saklıyorum. İnşallah seni de çoluklu çocuklu görürüz.” Bazı düşleri, oğlunun ona sağlayabileceği maddi olanaklarla ilintilidir: “Ne güzel yerler görüyorsun, tam benim sevdiğim gibi yerler. İnşallah ben de oralarnı görürüm.” Bazı düşleri ise daha çok hayal olup, hem oğluna hem kendisine tamamen farklı bir yaşam sunabilecek düşlerdir. Bu düşler herhalde İkinci Dünya Savaşında Asya’ya gücünü gösteren Amerika’nın İstanbul’da gösterilen filmlerinden de nasibini almıştır. Nezihe hanım, “hususî teşebbüse” inanan ve Dale Carnegie’nin kitaplarını okuyan kocasının hiçbir za-

Ahmet ve Nezihe.

man gerçekleşmeyen düşle-
rinden de etkilenmiştir bel-
ki: “Amerikalı milyonerler
bir hiçden başlamışlar biz
de onlar gibi oluruz inşal-
lah. Sen orada bir iş sahibi
olsan, on, onbeş sene sora
dünyada tanınmış bir Türk
milyoneri olabilirsin! Ah
ne ala olur. O zaman bizi
hususî yatınla bir devri
alem seyyahatine götür,
olur mu? Cenubi Ameri-
ka’yı ve Pasifik adalarını
çok görmek istiyorum.

Ama gemin şöyle Savarona’ya benzer bir şey olsun. İyi hayal kurdum
bu sabah!”

Pamuğu yakıp burnuna tutmak

Nezihe hanımın oğluna yazdığı dönemde büyük oğlu Ahmet’in dü-
ğünü olur. Nezihe hanımın mektuplarında, gelininden ve kayınvalide
olmaktan bahsederken kendi kayınvalidesi ile olan ilişkilerini de anım-
sadığını görürüz: “Gelin hanıma oda hazırlıyorum. Geçen akşam ba-
banla bir bey ve iki hanıma rast geldik. Bey karısına beni, ‘Hayruş’un
kaynanası,’ diye takdim etti. Pek tuhafıma gitti.” Başka bir mektupta
da, “Hayriye’yi herkes meth ediyor ben de onu seviyorum, inşallah öy-
le devam eder, ‘pamuğu yakıp burnuna tutmak’ lazım gelmez” diyerek,
“Komik-i şehir” Naşit efendinin meşhur gelin-kaynana atışmasına atf
yapar. Kendisinin ve kızkardeşinin başkaları gibi “kaynanalık” yapma-
diklerini, kendi kayınvalidesiyle aralarındaki sürtüşmelerin insanlar

arasında olagelen doğal sürtüşmelerden olduğunu söylese de, Nezihe hanımın kullandığı dil, gelin-kaynana ilişkilerinin alışılmış kalıplarından da kurtulamaz: “Ben de cadı gelin, kaynanamı çekiştiriyorum değil mi! Bu laflardan Nenenı sevmezdim veya o beni sevmezdi zannetme, ikimiz de birbirimizi severdik ama gene ben onu belki o da beni tenkit ederdi. Bütün insanlar gibi. Sıdık’a’nın oğlu Necip şimdi iyi para kazanıyormuş. Herkes annesine, ‘evlendirsene’ diyorlarmış, o da, ‘Kendi isterse evlenir ben ne diye rahatımı kaçırayım’ diyor. O galiba tam kaynana olacak, teyzenle benim gibi değil.”

Çal, çal, çal, ko, ko, ko

Nezihe hanımın ailesi dışında görüştüğü ve mektuplarında oğluna bahsettiği insanların büyük çoğunluğu hısım ve akrabadır. Eve öğle veya akşam yemeği davetlerine gelenler neredeyse hep aynı yakın akrabalarıdır. Eve komşulardan İhsane hanım da sık sık gelir. Asıl adı Eleni olup, Kızıltoprak’lı Osman beyle evlenince İhsane ismini alan bu hanım, çok renkli bir kişidir. Nezihe hanım, mektuplarında sık sık İhsane hanımdan alıntılar yapar. Bir mektupta, İhsane hanım, çok sevdiği Nezihe’ye (herhalde onun okul durumuna değinen) bir haber gönderir: “Ep kat açorum eyi çıkar.” Başka bir mektupta, “Gönderdiğin karta çok teşekkür ediyor, ‘Ah Bubunaki’²³ diyor” diye aktarır Nezihe hanım. Yılbaşında, İhsane hanım, “Ah Nezaki olsaydın” der. Yaşlanıp hastalanınca, “Artık öbir dünyaya gitmeli ama istemorum” der. Bir mektubunda da şöyle yazar Nezihe hanım: “İhsane hanım, ‘Ah çocuklar benim halim, hasenatım kalmadı, boku yedim’ diyor. Kusura bakma aynen onun dediği gibi yazdım. İhsane hanım geçende bir akşam bizde rakıyı çokca kaçırdı, eskiden yaptığı gibi tepindi çal, çal, çal, ko, ko, ko diye bağırdı ama kalkıp oynamaya hali yok. İhtiyarladım demiyor ‘bana nazar değdi ayaklarım ağrıyor’ diyor.”

23. Bubunaki ve Nezaki, İhsane hanımın Nezihe’ye takdığı adlardan.

Eteklerinden öperler

Nezihe hanım mektuplarında sık sık çocukluğundaki kalabalık köşk yaşamını anar: “Çok şükür aşçı geldi de ben mutfaktan kurtuldum. Genç kızlığımda hiç ev işi yapmazdım, lakin o zaman evde dört hizmetçi kız bulunurdu, dışarıda da aşçı, bahcevan, arabacı vardı. Şimdi onlar masal oldu.” Çalışanlarla ilişkilerini oğluna günü gününe aktarır: “Bizim Lütfiye hanım aşçı ile geçinemiyordu, baban da kızdı, bağırdı o da çıktı gitti. Ama üç gün sonra bir genç kız bulduk. Şimdilik iyiye benziyor.” Daha sonra: “Lütfiye hanımı gene aldım, o sonra aldığım kız pek havai idi olmadı. Lütfiye hanım da çok yalvardı yakardı tekrar geldi.” Ve: “Biz gene Lütfiye hanıma izin verdik gitti. Birçok terbiyesizlikler yaptı tahammül edemedim. Hizmetçi olarak şimdi aptal bir köylü kadın var. Terbiyeli bir kadın hanımlık taslamıyor.” Nezihe hanım her gün birlikte olduğu bu kişilerden oğluna bahsederken hem akrabalık ilişkilerine benzer bir şekilde konumlanmış olan bu ilişkilerin sıcaklığını, hem de çalışanlarla çalışanlar arasındaki statü farkını yansıtan eşitsizlikleri hissettirir bize.

Eski emektarlarla kuşaklar boyu süregelen ilişkiler kurulur. Eski halayıklar, dadılar, evlatlıklar ve onların çocukları Nezihe hanımı ziyaret eder, gece yataısına kalır, hem ikram görür hem ev işlerine yardım ederler: “Oniki gündür Şerif hanım,²⁴ Sıdika,²⁵ İhsan²⁶ bizde misafir idiler. Ben onlara ikram ettim diye artık dualar senalar sorma. Sıdika da hep iş gördü, dikiş dikti.” Bu ilişkilerde sosyal mesafe her zaman korunur: “Lütfiye hanım selam söylüyor, eteklerinden öpüyor.” Nezih Amerika'daki okulundan mezun olduğunda, emektar evlatlık Hatice, “Duz babaya duz virdim, paşam imtihanını geçti” der.

24. Feride hanımın halayığı

25. Şerif hanımın kızı

26. Şerif hanımın torunu

Hak dini

Nezihe hanım mektuplarında, yer yer dini konulara da değinir. Nezihe hanımın anneannesi Leyla hanım, torunlarının çocuklarına mahallenin hocası Zekeriya Efendi'nin din dersi vermesini istemiş, üç oğlandan sadece Nezih bu dersleri sürdürerek dine ilgi duymuştur. Bir mektubunda Nezihe hanım, oğluna Ramazanda Amerika'da oruç tutup tutmayacağını sorar. Bir başka mektupta da, Nezih'in bir sorusuna cevap olarak, "Oruç bahsinde Zekeriya efendiye çiklet çiğnemek olur mu olmaz mı diye sorarın ama, olmaz sanırım" der. Herhalde Nezih bir mektubunda Müslüman olmak isteyen birisinden bahsetmiş olacak ki, Nezihe hanım, "Senin İslam edeceğin adam nasıl şey. Gençse daha kolay kandırırsın, inşallah hak dinini kabul eder" diye yazar.

Nezihe hanım, bir mektubunda devletin din konusundaki politikalarına değinir. Kurban Bayramında (13 Ekim 1948) oğluna şöyle yazar: "Her bayram seni düşünürüm, Nezih olsaydı Bayram namazına giderdi diye. Şimdi bizden ancak aşçı ile bahçevan gidiyorlar. Gazetelerde okuduğuma göre yavaş yavaş dinimize ehemmiyet veriliyor. Mekteplere ihtiyari olarak din dersleri konacak, hatip ve imam mektebi açılacak. Şimdi bizim Süleyman isminde bir bahcevanımız var. On sene medresede okumuş, kendini alim sanıyor. Onunla bazen konuşuyorum, 'Köylerde yavaş yavaş hoca kalmayacak, yaşlılar ölünce yerine gelecek kimse yok. Gençler hiç bir şey bilmiyorlar. Hatta bir köydeki imam ölmüş, onun ölüsünü kaldırmak için gidip başka köyden hoca getirmişler' diyor. İhtimal hükümet bu gibi ahvali düşünerek 'imam, hatip' mektebi açacak." Politikadan uzak bu insan, dini vecibelerin yerine getirilmesi için hoca yetiştirilmesinin önemini vurgularken, sanıyorum o dönemde Türkiye'de yaşayan birçok insanın hislerini yansıtıyor.

Benim terzi Madam

Bir mektubunda Nezihe hanım, oğlunun Mehmet Ali Ayni beyle ilgili bir sorusuna cevaben Ermeni tehciri konusuna değinir. Nezihe hanımın, kendi babası Suriye’de Ermenileri korumuş olmasına rağmen, tehciye milliyetçi bir açıdan yaklaştığını, “biz” ve “onlar” sözcüklerini tekrarlayarak Türk tarafının “haklılığını” savunma ihtiyacını hissettiğini, hatta çok da heyecanlandığını görürüz. Bu olayın toplumda açtığı derin yaraları hissetmemek mümkün değildir bu mektupta: “Bizdeki²⁷ Ermeni sürgünü onların bize karşı hazırladıkları silahlı kuvvetler ve isyan hareketi meydana çıktığı için yapılmış. Benim terzi Madam onlardan biri. Ben her vakit düşünürdüm, ‘kim bilir içinden bize ne kadar düşmandır,’ diye. Bu gibi şeyler daima iki taraflı oluyor. Onlar doğru dürüst otururken biz kardeş gibi geçinmiştik, ama bizi öldürecekleri meydana çıkınca elbet biz onlardan önce davranmış, kendimizi korumuştuk. Tabii bu arada birçok suistimaller de olmuş. Ermeniler kendilerini acındırmak için bütün kabahati bizim üstümüze yüklemek isterler. Dediğim gibi tahrik eden ilk sebebiyet veren onlar olmuş.”

Biz onlardan çok yiyoruz

Nezihe hanımın mektuplarında Türk toplumuyla diğer toplumlar arasında yaptığı karşılaştırmalar, bize onun kendi kimliğini kurgulayışı konusunda ipuçları verir. İlginçtir ki bu kıyaslamalar sık sık yemek üzerinden olur. Nezihe ona Amerika’da yediği yemekleri aktardığında, “Yemek listesi feci. Beni oraya göndermeli, zoraki perhize girer on, onbeş kilo kaybederdim” der. Bir mektubunda Kızıltoprak’taki yemek münüsünü sayıp döktükten sonra, “Amerika’da bu kadar yemek bir haftada yenir mutlaka. Biz daima onlardan çok yiyoruz, miydelerimiz öyle alışmış. O senin misyonerler bizim evdeki davete, ‘Oh Jesus! Five courses!’²⁸ deyip nasıl şaşdılar!” diye yazar. İngiliz lisesinden hocasının ziya-

27. Alıntındaki vurgular bana ait.

28. İsa aşkına! Beş ayrı yemek!

retini aktarırken de, Türklerle yabancıların yaşam tarzlarının farklılığını vurgular: “Hocam Miss Dunn bana misafir gelmişti. Bütün evi gezdi, ‘What lots of cupboards and chests you’ve got,’²⁹ diye hayret etti.”

Nezihe hanımın, bir yandan bizim toplumumuzun nev-i şahsına münhasır özelliklerini vurgularken bir yandan da —alafranga, ya da bu dönemde Amerikanvari— olmayı (milliyetçiliğiyle çeliştiğinde yermekle beraber), hem sağladığı olanaklar ve güç, hem de kozmopolit bir kişiliği ve yaşam tarzını beraberinde getirdiği için önemsedğini görürüz. Oğullarının yurt dışında okuması ve yabancılarla çalışmasını da bu bağlamda önemser. Bir mektubunda, evde çalışanlar konusundaki düzensizlikten yakınan Nezihe hanım, oğlunun Amerika’lı ahabpları için, “Hepsi müterekki insanlar. Hayatlarını intizama koymuşlar, amir, hizmetkar güzel geçiniyorlar” der. Oğluna, “Ne güzel yerler gördün, insanlar tanıdın. Geldiğin vakit anlatacak birçok mevzular bulacaksın. You will be an interesting person, not like anyone else in our society”³⁰ diye yazar. Oğlunun kozmopolit bir insan olarak Türk toplumunda farklı bir yer edineceğini söylerken İngilizce yazmayı seçmesi tesadüf olmasa gerek. Belki de Nezihe hanım burada kendi özlemlerini ve zaman zaman hem bir ayrıcalık ama aynı zamanda bir yalnızlık olarak hissettiği farklılığı ve yabancılığı (ki kocasının dil bilmemesi, alafranga müzik ve romanlardan hazetmemesi herhalde bu farklılık hissini pekiştiriyordu) hissettirmekte bize.

Nezihe hanım, ilginç bir mektubunda, oğlunun Amerikalı arkadaşlarını Türkiye’ye davet ettiğini aktarırken, hem bir toplumun dışardan bir gözle incelenmesi konusunu, hem de bizden “daha doğulu” ülkelerin bu yönden daha ilginç olabilecekleri düşüncesini dile getirir: “Belki Dyer’ler³¹ bize gelirse, biz Türkleri yakından görüp memleketlerine

29. Ne kadar çok dolabınız ve sandığınız var

30. Toplumda herkesten farklı ilginç bir insan olacaksınız

31. Nezihe Neyzi’nin Amerikalı ahabpları

gider hakkımızda kitap yazarlar. Ben bugün bitirdim, Çin'e ait bir Amerikalı kadın yazmış. Çinliler kadar interesting³² olmaz ama değil mi?" Burada Nezihe hanımın kendi toplumuna şarkiyatçı bir bakış açısıyla baktığını ve doğulu toplumlar üzerine yazma görevini de batılılara atfettiğini görüyoruz. Bu ironiktir aslında çünkü Çin'de yaşamış Amerikalının yazdığı İngilizce romanı okuyan Nezihe hanımın kendi anneannesi Leyla Saz, Harem-i Hümayun-u içerden anlatan bir kitap yazmıştır. Ama Leyla hanım Osmanlı iken, Nezihe hanım Cumhuriyet'e geçiş dönemi kuşağına mensuptur.

Nezihe Neyzi'nin mektupları, Osmanlı döneminde yetişmiş, Cumhuriyet döneminde çocuklarını yetiştirmiş bir kadının İkinci Dünya Savaşı sonrası geçiş dönemindeki ruh halini yansıtıyor. Eskiye özlemle yennin heyecanı arasında gidip geliyor kalbi. Türkiye'nin kendisi gibi, bu küçük hanım da, olgunlaşmakta zorlanıyor sanki. Aradan 50 yıl geçmiş olmasına rağmen, hala memleketçe "büyük hanım" olmaktan uzağız galiba.

*Nezihe Neyzi'den oğlu
Nezih Neyzi'ye mektuplar
1947 - 1948*

26 Mayıs 947
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Dün bizim izdivacımızın 31. senei devriyesi idi. İlk senemiz gibi gene ikimiz babanla başbaşa kaldık. Sizleri çok aradım doğrusu. Bizi tebrik edecek kimse yokdu sonra gece Afif¹ davet etti Park Otele gittik. Baban onlara söyledi, yani Afif'le Naşide'ye,² onlar da "Ya öyle mi, Allah arttırsın" dediler o kadar. Sizin beni öpmeniz "Çoluğunla çocuğunla" demeniz bana ne tatlı gelirdi, benim cici oğullarım. Londra'dan yazdığınız mektubu memnuniyetle okudum. Maşallah keyfiniz yerinde görünüyor fakat yemek listesi feci. Beni oraya göndermeli, zoraki perhize girer 10, 15 kilo kaybederdim hiç de fena olmazdı.

Teyzen³ bugün Caddebostan'a taşındılar. Akşam üzeri baban gelince beraber gidip güle güle oturun diyeceğiz. Ededen⁴ de teyzen de, "Ah çocukları çok arayacağız," diyorlar. İhsananım'a⁵ selamını söyledim pek memnun oldu "Ep kat açorum eyi çıkar" dedi. Onun da sana çok selamı var. Leyla'nın⁶ mezat önümüzdeki pazara imiş, gidip bakmak niyetindeyim, kabilse armoniği⁷ alıp sana saklayacağım.

Nisso'ya⁸ Üstün'e⁹ benden selamlar. Gözlerinden öper sıhhat ve afiyetler dilerim oğlum

annen Nezihe

1. Afif Esen, Nezihi Neyzi'nin babası Muzaffer Halim Bey'in teyzesinin oğlu.

2. Naşide Saffet (Türkiye güzeli), Afif Bey'in eşi.

3. Nezihe Neyzi'nin kızkardeşi Refika Arar.

4. Edede, ailede Refika Arar'ın eşi Asım Arar'a verilen isim.

5. İhsane Hanım, Kızıltopraklı bir komşu olan Osman Bey'in Rum asıllı hanımı.

6. Leyla Hayreden, Yusuf Razi Bey'in kızı ve Nezihe Neyzi'nin kuzini.

7. Nezihi Neyzi'nin anneannesinin annesi Leyla Saz'ın çaldığı armonik.

8. Nisso Sion, Nezihi Neyzi'nin okul arkadaşı.

9. Üstün Üstündağ, Nezihi Neyzi'nin okul arkadaşı.

31 Mayıs 947
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Bu sabah Green Park Hotel'den yazdığın mektubu aldım, çok sevindim. Postacı mektubu verirken bahşış vereyim diye gözümün içine bakıyor. Eskiden Ahmet'den¹⁰ gelen mektuplar içindi şimdi ikileşti, sen ve Ali.¹¹ Tabi postacı da memnun. Londra'da Ecevit'in¹² oluşu her halde işine yaramıştır, büsbütün yabancılar arasında kalmadın. Şimdi her halde Amerikadasın. Senin kitapları birer, ikişer gönderiyorum. Yalnız iki tane kaldı. Sion ne yapıyor benden selam söyle. Üstün de seni karşılamaya gelecekmiş ne ala! Ona da benden çok selam gözlerinden öperim. İnşallah ona vermek üzere bir şeker veya lokum paketi saklamışsındır. Bana ve Hayruşa¹³ pompon, pudra filan almışsın çok teşekkür ederim. Pompon zarfla gelir sanırım. Ali ile senin Hediye'ye¹⁴ yazdığınız kartı bugün götürdüm verdim pek sevindi teşekkürler ediyor. İhsane Hanıminkini verdim Besim'inkini¹⁵ de posta ile yolladım. O ne güzel bir sümbül tarlası resmi idi. Şimdi sana ev havadisi: Bizim Lutfiye hanım¹⁶ aşçı ile geçinemiyordu, baban da kızdı bağırdı, o da çıktı gitti, ama 3 gün sonra bir genç kız bulduk. Şimdilik iyiye benziyor. Yarın öğle yemeğine teyzene davetliyiz. Sedatlar¹⁷ ve Cemil Beyler¹⁸ de varmış. Teyzen artık Villa Cin'de. Mehmetcik¹⁹ epey büyüdü. Hepsine selamlarını söylerim. Ben de beyazım bembem yanaklarından öperim

annen Nezihe

10. Ahmet Neyzi, Nezihe Hanım'ın büyük oğlu.

11. Ali Neyzi, Nezihe Hanım'ın küçük oğlu.

12. Bülent Ecevit, Nezihe Neyzi'nin sınıf arkadaşı.

13. Hayriye Neyzi, Nezihe Hanım'ın gelini ve Ahmet Neyzi'nin eşi.

14. Hediye İlder, Nezihe Neyzi'nin dadısı.

15. Besim Tektaş, Nezihe Hanım'ın kuzininin oğlu.

16. Hizmetçi.

17. Sedat Arar, Asım Arar'ın kardeşi.

18. Cemil Akar, "Radyolin Cemil" diye tanınan ilk sanayicilerimizden.

19. İsmail Arar'ın ilk oğlu.

10 Haziran 947

Ankara

Sevgili Nezihciğim

Hamdolsun senden hem 2 telgraf hem de 2 mektup aldık, baban da ben de üzüntüden kurtulduk. İngiltere'den Amerika'ya gideli 5 gün geçtiği halde hiç haber almayınca çok üzölmüştük. Dün senden Ahmed'e bir mektup gelmiş içinden 2 pompon çıktı, birini ben aldım birini Hayriye'ye verdim. İkimiz de çok beğendik teşekkür ederiz. Biz 2 gündür Ankara'dayız yarın tekrar İstanbul'a döneceğiz. Hayruş'un annesi ve babası ile görüştük. Sevimli iyi insanlar. Düğünü de 24 temmuz perşembe günü Park Otel'de çay vererek yapacağız inşallah, akşam yemeğine de yalnız en yakın akraba kalacağız. Ahmed'in yedek subay okulu 15 temmuzdan 30 temmuza kadar tatil olacakmış, bizde ona göre hesap ettik. Ankara'nın sıcakları başlamış dün ortalık fırın gibiydi ne ise ki gece serinliyor. Burada gözüm hep seni arıyor, Ali'yi de arıyorum. Son gelişimde hepiniz burada idiniz. Dün gece Etlik'de Hikmet Beylerde²⁰ idik ama Ahmet gelemeydi, mektep pek sıkı imiş. Sen orada Üstün'ü bulmuş iyi vakit geçirmişsin memnun oldum. O yakında dönecek mi yoksa? Ahmed'in istediklerini Üstün'le yollarım diyorsun. Ben mektuplarımı ve senin kitaplarını Sion'un adresine gönderiyorum, inşallah eline geliyordur. Benden Sion'a da selam söyle, Kolej'de diploma günü annem seni çok takdir etmiş beğenmiş de. O daha çok kalacak mı Amerika'da yoksa yakında dersleri bitiyor mu? Herkesten çok selam ben de gözlerinden yanaklarından öperim canım oğlum

Nezihe

kavun cini²¹ orada varmı?

20. Nezihe Hanım'ın gelini Hayriye Neyzi'nin ablasının eşi.

21. Kavun cini, ailede yapılan bir farazi cin resmi (mektubun aslında Nezihe Hanım kavun cini çizmiştir).

21 Haziran 947
Kızıltoprak

Canım, cici oğlum

Şimdi mektubunu aldım çok sevindim. Derhal cevap yazmağa oturdum. Bu akşam yalnızım, baban Ankara'ya gitti inşallah yarın gelecek. Dün akşam da ben teyzende kaldım, çok yağmur vardı dönemedim, zaten evde bekleyen yoktu, baban evvelki gün gitmişti. Teyzen, Ededen, Güher,²² İsmail²³ seni konuştuk. Hepimizin seni göreceğimiz geldi. Mektubunda tekrar talebelik hayatı sana güç geldiğini yazıyorsun, Ededen de öyle söylüyordu: bu çocuk iş hayatına atılmışken tekrar ali tahsile göndermekte hata ettiniz diyordu ama madem bir kere gittin bir tecrübe et bakalım, istikbal için belki hakkında hayırlıdır. Pan Amerikan'da seni çok arıyorlarmış. Tosun'u²⁴ çıkarmışlar, şimdi yerine adam arıyorlarmış. Afif, Wilson'u²⁵ görmüş, ona seni bir çok medh etmiş, bizim işimizi ne güzel kavradıydı demiş. Afif'e de yeni Amerika'dan gelmiş bir Türk çocuğu memur olarak vermişler gayet kendini beyenmiş ukala bir şeymiş adı da acaip "İnci Kaya" ayda da bin lira alıyormuş. Avdetinde mesela sen onun yerine girsen hiç fena olmaz değil mi? Baban senin uzun mektubundan pek memnun. Durup, durup aferin Nezihe'ye diyor. Gönderdiğin hediyelere teşekkür ederiz, alınca gene yazarım. Pomponu Ankara'da iken aldım, mersi.

Üstün'e ve Sion'a selamlar senin de gözlerinden
yanaklarından öperim

annen Nezihe

22. Güher Arar, Nezihe Hanım'ın kızkardeşi Refika Hanım'ın oğlu İsmail Arar'ın eşi.

23. İsmail Arar, Nezihe Neyzi'nin yeğeni.

24. Tosun Bayrak, Nezihe Neyzi'nin okul arkadaşı.

25. IBM'i kuran Amerikalı iş adamı.

24 Eylül 1941

Kızıltoprak

Sevgili oğlum Nezihciğim

Benim bembem beyazım nasulsun? Dışın nasıl oldu? Pek yazık sana ayyı epey müddet rahatsızlık geçirmissin. Dün senden babana mektup gelmiş, fitili değiştirdiler iyiyim demişsin. Demek sade çekmekle iş bitmemiş. Keşse o da geçer. Benim çocukken başım ağrırdı da annem "geçerse rahat edersin" derdi, çok kızardım. Doğru bir laf ama geçinceye kadar ben ne kadar ağrıyordum o da başka. İnsan ne yaparsa yapamıyorsa hastalık hükmünü yapmadan geçmiyor, ilaçlar belki rahatsızlığı biraz hafifletiyor o kadar.

Bu mektubumu Afif ile elden gönderiyorum bakalım kaç günde alırsın. Senin yolladığın paket hâlâ elime gelmedi. Getiren ne hayırsız olmuş. Tarabyadan hiçbir İstanbul'a inmedi, ders verseydi ben adam gönderir alırdım.

Teyzen, Ededen dün biraz geldiler yarın tekrar alıp alırsın kadar oturacaklar, Tsmail, Güher, Mehmed, Babaanne, İclal, hatta İdris, hep birden gelecekti. Bir yemek pişirmek için ağı köşüne gitti adam yok. Bir şeyler pişiriyorum, börek bile yaptım, yok işi oldu. Ama kadar kalabalık için yapamam doğrusu. Gözlerinden sporcun
ameliyatı

2 Temmuz 947
Kızıltoprak

Canım, sevgili Nezihciğim

Nasılsın? Şimdi galiba mektep devresi başladı senin değil mi? Bir müddet Üstün'le gezip iyi vakit geçirdin zannediyorum. O daha ne kadar kalacak? Senin Haluk Özbudun'dan²⁶ daha bir ses çıkmadı, ben de telefon edip sormaya utanıyorum, zavallı çocuk, babası ölmüş. Belki o da onun için beni aramadı. İsmail'e çakmak gönderdiğini söyledim, pek memnun oldu. Küçük Mehmed'i de görme! Günden güne cicileşiyor, kuş gibi sesler çıkarıyor, gülüyor pek hoş oldu. Güher de temiz bakıyor, hiç yanından ayrılmıyor iyi anne oldu. Azime hanımın²⁷ ablasını dadı olarak tuttular ama o ancak bezleri yıkıyor, uyurken yanında bekliyor, bahçede araba ile gezdiriyor o kadar. Nezih'ciğim deniz mevsimi geldi, yelkenlileri gördükçe seni hatırlıyorum. Hoş geçen sene hep Ankara'da idin, belki bu yaz daha kolaylıkla denize veya göllere girebilir- sin. Dönüşte inşallah vaporla gelir bir otomobil getirirsin. Şimdi hususiler öyle çoğaldı ki. Bizim Dr. Zeki'ninki²⁸ de bir hafta sonra gümrükten çıkacakmış. Ben de senin avdetini bekleyeceğim ve inşallah kullanmasını öğreneceğim. Baban Ankara'ya gitmişti, ama gece kalmadan tekrar döndü. Ahmet iyi imiş. Mektep tatili Ağustosta imiş, şu halde düşün bu ay olamayacak demek. 15 gün sonra da Ramazan, orada oruç tutacak mısın? Lutfiye hanımı gene aldım, o sonra aldığım kız pek havai idi olmadı, Lutfiye de çok yalvardı yakardı tekrar geldi, bu da ev havadisi, çok çok gözlerinden öperim oğlum

annen Nezihe

26. Nezih Neyzi'nin okul arkadaşı.

27. Azime Demirer, emektar hizmetçi. Nezihe Hanım'ın vefatına kadar Kızıltoprak'ta çalıştı.

28. Zeki Tektaş, Nezihe Neyzi'nin kızını Nevin Hanım'ın eşi.

9.7.947
Kızıltoprak

Nezihciğim

Dün İsmail adam göndermiş senin yolladığın şeyleri Haluk'dan aldırılmış. Benim küçücük Pond's cream geldi, öyle hoşuma gitti, bende olanların yavrusu. Çok teşekkür ederim. Sana zahmet ama şimdi de hem dikişli, hem dikişsiz nylon çorap bekliyorum. O dikişsizlere "seamless" diyorlar. Baban bol keseden yaz Nezih yollasın diyip duruyor ama bilmem gönderebilir misin. Kabilse çok memnun olurum. Zavallı Haluk babasının vefatından çok müteessirmiş, odasına kapanmış, nişanlısını bile görmek istemiyormuş. Bir taziye mektubu yazarsan iyi olur. Ahmet bu sabah telefon etti haftaya salıya burada olacakmış inşallah düğünü de, bu ayın 24'nde yapılacak, yalnız şimdi bir müşkil var Allah sana ömür versin halam vefat etti bugün cenazesi kalkacak ölümden 15 gün sonra nasıl düğün yapılır bilmem, ama Ahmet de asker, tatili yalnız 10 gün, Hayruşun bütün akrabası İstanbula gelecek. Hülasa işler karıştı. Halama çok acıdım ama zavallı kurtuldu hep ıstırap içinde idi. Allah kalanlara ömür versin.

Unutuyordum Ahmed'e yolladığın kravat da geldi gelince veririm. Herkesten selam ben de güzel gözlerinden öperim canım oğlum

annen

16 Temmuz 1947
Kızıltoprak

Cici Nezihciğim

5 Temmuz tarihli mektubunu dün aldım, çok memnun oldum. Tabi postacı kapıda beklemiş, hava dün yağmurlu olduğundan bahçede değildim. Sen artık yerleşmiş, derslerine başlamışsın Allah muvaffak etsin. Ahmet'den naklen oto için de pey verdiğini işittim, ona da memnun oldum, ama dikkat et ha! malum Amerika'da çok otomobil kazası olurmuş. Evvela Allaha sonra da senin müdebbir davranmana güveniyorum. İstanbul'a avdet ederken de inşallah yanına alırsın biz de burada biraz "kef" ederiz. Kefden zavallı İhsane Hanım aklıma geldi, bu son zamanlarda çok bozuldu. Osman Bey'i de işten çıkarmışlar ona da üzüyor. Gönderdiğin karta çok teşekkür ediyor "ah bubunaki"²⁹ diyor. İsmail elile Mehmet Arar'a yolladığın pusulayı şimdi gönderiyorum. O da pek şeker oldu. Yegane misafirliği bizim ev. Evvelki gün burada idiler. Artık bizde düğün hazırlıkları başladı. Yataklar atıldı, yorgan dikiliyor, yeni perdeler takılacak. Gelin hanıma oda hazırlıyorum. Birkaç ay sonra da pamuğu yakar burnuna tutarım şayet bayılırsa. Nezihciğim inşallah senin için de böyle hazırlıklar yaparım pek özeniyorum. Ankara'da da Hayruş'un annesi çabalayıp duruyormuş. Kız annesine iş daha güçtür.

Lutfiye hanımı biz tekrar aldık, selam söylüyor, eteklerinden öpüyor.

Ben de çok çok gözlerinden yanaklarından öperim canım oğlum

annen Nezihe

29. İhsane Hanım'ın Nezih Neyzi'ye takdığı bir isim.

Leyla Saz ve Nezih Neyzi.

Kızıltoprak Tren İstasyonu.

23 Temmuz 943
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

14 Temmuz tarihli mektubun geleli birkaç gün oluyor: ne iyi şimdi teyyare ile çabucak mektub geliyor. Sen amcama da yazmışsın, dün Dr. Reşat'la³⁰ konuştum o söyledi, aferin iyi ettin memnun oldum.

Oruç bahsinde Zekeriya Efendiye³¹ çiklet çiynek olur mu olmaz mı diye sorarım ama, olmaz sanırım! Hoca lafından benim hocam Miss Dunn³² aklıma geldi. Geçen hafta bana misafir geldi, hepinizi ayrı ayrı sordu. Bizim evin içine hiç girmemişti, bu defa bütün evi gezdi "What lots of cupboards and chests you've got"³³ diye hayret etti. Biz Lutfiye hanımı tekrar aldık, öteki kız soradan çok tembel olmuştu, bu Lutfiye hanım gayet temiz ne ise, Miss Dunn gezerken utanmadım her taraf toplu ve temizdi. Benim 10 gündür işden canım çıkıyor. Ahmet evlenecek, eve yeni akrabalar gelecek diye kanapeleri tamir ettiriyorum, yatakları, yastıkları attırdım, Ahmed'in odasına yeni perde koyacağım, onları Vedia hanım³⁴ diyor, senin odandaki kanape ve koltuk da tamir oluyor. Hülasa iş iş!! Sana 2 resim gönderiyorum, arkadaşlarına göster de teyzenin grandma³⁵ olmasına şaşınsınlar, öteki de teyzenin bahçesinde bizim kuzinler toplantısı ama içimize Münevver hanım³⁶ da girdi. Babaanne³⁷ bir demirbaş! Çok çok gözlerinden öperim, Üstün'e, Sion'a selamlar. Teyzen de gözlerinden öpüyor. İhsane ve Hediye selamlar söylüyorlar.

annen Nezihe

30. Dr. Reşat Garan, Nezihe Hanım'ın kuzininin eşi.

31. Zühtü Paşa Camii İmamı, Nezihi Neyzi'nin kuran hocası.

32. Nezihe Neyzi'nin, İngiliz okulunda (English High School) hocası.

33. "Ne kadar çok dolap ve sandığınız var!"

34. Kızıltoprak'ta bir komşu hanım.

35. Büyükanne.

36. Cemil Akar'ın eşi.

37. Refika Arar'ın kayınvalidesi.

31 Temmuz 947
Kızıltoprak

Canım Nezihim

Dün senin 25 Haziran'da Empire State Building'de yazdırdığın Voiceograph geldi. Derhal pickup'a koyup dinledim. Öyle hoşuma gitti ki sorma! Aferin sana, teşekkür ederim. Baban da pek memnun oldu, sevincinden gözleri doldu. Sora İhsane hanım geldi o da pek memnun oldu, sana selamları var. Zavallı 15, 20 gündür onun hali perişan. Bacakları çok ağrıyormuş, elinde kalın bir baston, inleye sıkleye geldi. "Ah çocuklar benim halim, hasenatım kalmadı, boku yedim" diyor. Kusura bakma aynen onun dediği gibi yazdım. Dün Sıdika³⁸ geldi, onun annesi de çok rahatsızmış, "iki gündür çenesi titriyor, hiç yemek yiyemiyor" dedi. Sana da bu sefer hep fena havadisler verdim. Ama ne yapayım, olanları yazıyorum. Gelelim iyi şeylere. Ahmet'le Hayruş'un düğünü ya 14 veya 21 Ağustosda olacak Yedek Subay okulu ancak 11 Ağustosta tatil yapacakmış. Beni görme, evde yeni akrabalar olacak diye çalışıp duruyorum. Bütün kanapeleri, koltukları tamir ettiriyorum, Ahmet'e güzel ipekli yorgan, keten işlemeli çarşaf lar yaptırıyorum. Penceresine yeni tüller aldım, Vedia hanım geldi takdı, çok güzel oldu. Şimdi Ahmet İstanbul'a gelince ona acele yeni bir smoking elbise yaptıracağız. Frak hem çok pahalı hem de sora her yere giyilmez. Çok çok gözlerinden öper tekrar teşekkür ederim

annen Nezihe

38. Nezihe hanım'ın annesi Feride hanım'ın halayığının kızı.

9 Ağustos 947
Kızıltoprak

Canım oğlum Nezihciğim

3 Ağustos tarihli mektubun iki gün evvel geldi. Şu tayyare postaları ne iyi! Adi posta ile mektup 5 haftada geliyor. Senin yolladığın Voiceograph öyle ağır geldi. Ona da mektuba da çok teşekkürler. Senin sesini işitmek öyle hoşuma gitti ki! Durup durup dinliyorum. Teyzen de keşke sonunda "Evladın var mı derdin var derlerse pek doğrudur" diyeydi diyor. Malum ya senin o gelin kaynana plakını taklidin onun pek hoşuna gider. Yarın inşallah Ahmet nişanlısı ve kayınpeder ve valdesiyle beraber bize gelecek ve perşembeye inşallah düğün olacak. En nihayet düğünü Marmara Kulübünde yapmağa karar verdik. Biz şimdi Marmara'ya dadandık. Moda'ya gittiğimiz yok. Tabi büyük bahçe geniş deniz kenarı daha hoşumuza gidiyor. Ahmet de bu karara memnun olmuş. Geçen akşam babanla ben oradan dönerken bir bey ve iki hanıma rast geldik. Bey karısına beni "Hayruşun kaynanası" diye takdim etti, pek tuhafıma gitti. Hayriye'yi herkes meth ediyor, ben de onu seviyorum, inşallah öyle devam eder, "pamuğu yakıp burnuna tutmak" lazım gelmez. Baban da şimdilik memnun, terbiyeli iyi kız diyor. Beriki yenge gibi olursa katiyen tahammül etmem diyor. Geçenlerde o gene bütün ev halkını çok üzdü, hatta ayrılmağa kalkıştı, ama sora gene barıştılar oturdu. Kim olduğunu anladın tabi.

Nezihciğim bana 2 çift "seamless" çorap almışsın çok teşekkür ederim. Son bir ricam daha var. Üstün gelirken bana bir de "Revlon" tırnak cilası gönderir misin, rengi "Bachelor's Carnation" bir de onun dudak ruju aynı renkde. Zahmet olmaz ve senin mali vaziyetine dokunmazsa! Seni katiyen sıkmak istemem. Bir de "Forever Amber" kitabını istiyorum, burada bulunmuyor. Gümrük resmi de çok olduğundan kitaplar müthiş pahalı. Bir "Dragon Harvest" kitabını aldım 9 liraya, düşün. Nihayeti bir roman! Dün Nevin geldi Ahmed'e

ilk düğün hediyesini o getirdi. Amcam tarafından güzel bir gümüş tepsi, kendinden de gümüş çerçeveli küçük bir ayna. Düğün hediyesi ayna giderse uğur sayılırmış. Uğurdan İhsane hanım aklıma geldi, ona kart göndermişsin, her halde sevinir. 15, 20 gündür hali perişan zavallının. Dizi ağrıyor, elinde baston, bir ayağında terlik güç bela öyle dolaşıyor. "Artık obir dünya gitmeli, ama istemorum" diyor. Güher'in annesi Zerrin hanım geldi düğünde bulunacak. Sana Güher'le Mehmed'in resmini gönderiyorum. Güher iyi anne oldu çocuğa çok iyi bakıyor, ama kızarsa 4 aylık yavrunun ellerine vuruyor. Ben de "olmaz yapma" diyorum. İşte böyle Nezihcığım. Ahmet'e güzel bir oda hazırladım. İnşallah senin düğününü de görürüm de sana da güzel şeyler yaparım. Zaten bazı sandık eşyasından bunu da Nezihe'ye veririm diye saklıyorum.

Baban ve ben gözlerinden öperiz. Üstün'ü görürsen benden selam söyle. İstanbul'a gelince beklerim, bizde kalmağa gelsin o da benim oğlum sayılır.

Annen Nezihe

Ahmet ve Hayriye Neyzi'nin düğünü
2 Ağustos 1947, Caddebostan.

20 Ağustos 947
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

En son gelen kısacık mektubuna henüz cevap verememiştim. Hamdolsun Ahmet'in düğününü bu ayın 14'ünde yaptık. Marmara kulübünde dörtten sekize kadar misafirler geldi gitti. Büfede çay, limonata, dondurma ve çeşitli pastalar, bisküviler ikram ettik. Sora gelin güvey Amerikan usulü kaçıp gittiler. 3 gece adada Ferit Bey'in³⁹ evinde yalnız kaldılar. Şimdi buradalar ve 4 gün sora Ankara'ya gidecekler. Ahmet Yedek Subaya Hayriye de yeni evi olan bizim apartmana. Evi öyle güzel süslemişler ki Ahmet "tanımadım, bizim ev değil diye geri dönecektim" diyor. Allah rahatlık, iyilik versin. Şimdi ikisi de gayet memnun, mes'ut. İnşallah daima öyle devam eder. Baban bir zümrütlü iğne, Ahmet küçük pırlantalı yüzük, ben de altın güzel bir bilezik hediye verdik. Hayriye hepsini beğendi. Kendi annesi de para vermiş, dün çarşıya gittik güzel zümrütlü bir yüzük aldık. Babası da bir kol saati vermiş. Ahmet'e de keza. Kayınvaldesi de kol düğmesi sonra da akrabalar, ahabplar tarafından birçok gümüş tepsi, tabak, halılar ve saire geldi. Baban malum alaycı, onları gördükçe "Ne iyi şeymiş, benim de evleneceğim geldi" diyor. Hayruşa tel duvak ve taç da taktık, kendisi istedi herkesin de hoşuna gitti. Ben kayınvalde hanım gittim kapalıçarşıda taç kaldırdım, tel aldım. Taç kaldırmak, eğreti alıp sora iade etmek, tabi parayla. Sana bir sürü düğün havadisi yazdım gözlerinden öperim cici oğlum

anne Nezihe

39. Muzaffer Halim Bey'in bir arkadaşı.

I Eylül 947
Kızıltoprak

Canım oğlum Nezihiğim

Senden çoktanberi mektup almadım. Herhalde derslerin fazla, mektup yazmağa vaktin yok. Babana uzun bir iş mektubu yazmıştın ondan sıhhatte olduğunu haber aldım memnun oldum. Biz de şükür iyiyiz. Ahmet'le Hayriye Ankara'ya, anne baba Afgan'a gittiler, babanla ben gene başbaşa kaldık. Şimdi sıra sende, sen gelince inşallah seni de beğendiğin münasip bir kızla evlendiririz. Baban Hayruş için, bilirsin, korkar dururdu, ne ise şimdi memnun, "iyi kız" diyor. Geçen gün Ankara'ya gitti, yani baban, bir gece kaldı geldi, ev hem güzel olmuş, hem derli toplu diyor. Allah versin. Nezihiğim bana gönderdiğin Vogue geldi çok memnun oldum teşekkür ederim. Senden mütemadiyen şunu bunu istedim artık utanıyorum, ama kabilse bana "Forever Amber" kitabını gönderirsen çok hoşuma gider zira burada hiç yok. Türkçesi var ama onu okumak canım istemiyor. Bana nylon çorap yollamışsın ama almadım. Şimdiden teşekkür ederim. Geçen akşam birden bir fırtına çıktı bizim sandal sahile çarparak parçalanmış yarısı kalmış şimdi İsmail İhsan'la⁴⁰ beraber o kalan yarım sandalı tamir etmeğe çalışacaklar. Yazık değil mi? Gözlerinden öperim.

Nezihe

evde gene bunlardan dolu
zehir koydum (fare ve kedi resmi)

40. İhsan Hüsrev, Nezihe Neyzi'nin annesi Feride Hanım'ın halayığının borunu.

19 Eylül 1947

Kızıltoprak

Sevgili cici oğlum

Nihayet dün akşam baban senden mektup getirdi. Hem sevindim hem de geçirmiş olduğun rahatsızlığa üzüldüm. Neyse geçmiş olsun. Benim hastalanman aklıma gelmemişti, imtihanlar vardır onun için mektup yazmağa vakit bulamaz diye düşünüyordum. Vah zavallı Nezih'ciğim! Bereket versin yanında arkadaşlar varmış ve luzumu kadar para varmış. Aman bana artık hiç birşey yollama yanında ihtiyat para bulunsun. Bir hafta kadar var bir çocuk bana telefon etti "Ben Sırrı'nın arkadaşayım, Amerika'dan geldim, oğlunuzdan size bir paket getirdim nereye bırakayım" dedi. Ben evvela, Sırrı'nın arkadaşayım diyince şaşırdım, kim, diye tekrar sordum, gene öyle söyledi. Ben de paketi Tokatlı lokantasına bırakmasını rica ettim. Baban hergün soruyor paket hala yok. Ama çocuk Tarabya'da oturduğunu söyledi ve indiğim zaman bırakırım, dedi. Daha şehire inmemiştir belki. "Forever Amber"ı göndermişsin teşekkür ederim. Ben okudum Üstün gelince kendisine veririm ayrıca benim kitabım olmasına hacet yok. Mahmud Ağa'nın⁴¹ odasını yıktırmasın diye babana söyledim, "pekiy," dedi. Malum ya bizde kahya çoktur. Medeniye hanımın kocası Etem bey⁴² "Bunun ne luzumu var, bunu buradan kaldırın" diye tutturuyor, halbuki arasına pekala lazım oluyor, kuzu alırsak koyuyoruz, kışın fasulya sıırıkları, kuru çalı çırpı dolduruyoruz. İhsane hanım iyileşti. Dün burada idi selamı var. Hediye ile Şermin⁴³ de burada idiler çok selamları var. Hediye sana mektup yazmış cevap alamamış. Belki adres yanlışdır

41. Bostancı'da ve Kızıltoprak'ta çalışan bahçıvan.

42. Ethem Bey, Muzaffer Halim Bey'in kuzeni.

43. Nezih Neyzi'nin dadısı Hediye Hanım'ın kızı Şermin Denizaltı.

dedim. Şerif Hanım⁴⁴ da biraz iyileşmiş. İhsan geçen gün teyzendeydi o söyledi. Ben de biraz keyifsizdim ama şimdi iyiyim. Hafif tertip perhiz ediyorum. 4 ayda 7 kilo indim daha iyi oldu. Vücudumda su toplanıyormuş o fazla şişmanlık ondan imiş. Yavaş yavaş daha birkaç kilo ineceğim. Bizim aşçı izinli köyüne gitti, şimdi ben yemek pişiriyorum. Baban çok beğeniyor. Aşçı gelince de haftada bir gün sen bana yemek yapıyor. Bak mesela bugün domatesli pirinç ve havuçlu çorba, bir de tepside kılıç balığı pişirdim. Dün tava köftesi ve fasulya. Her gün bir şey düşünüp yapıyorum. Hep de annemi düşünüyorum, o varken mutfağın kapısından bakar kaçırdım. Şimdi beni böyle iş başında görse gözüne inanmaz. Babam desen "Biz seni bu adama çerkes halayık mı verdik" diye yarı şaka yarı ciddi söylenirdi. Ben babamın ilk gözağrısı ve en kıymetli çocuğu idim. Bunları yazmakla şikayet ediyorum sanma, severek isteyerek yapıyorum, aklıma geldi de hasbıhal ediyorum.

Teyzen ve ailesi bu ayın 25'nde Şişli'ye taşınacaklar. Ededen iyileşti işine gidip gelmeğe başladı. Günler kısıyor, Caddebostan'a geliş gidiş güçleşir diye erken gidiyorlar. Mehmetcik büyüdükçe pek şekerleşiyor.

Arkadaşlarına benden selamlar ve sana gösterdikleri alakadan dolayı teşekkürler. Üstün İstanbul'a gelince mutlak beklerim. Çok göreceğim geldi canım oğlum güzel evladım

annen Nezihe

44. Feride Hanım'ın halayığı.

24 Eylül 947
Kızıltoprak

Sevgili oğlum Nezihiçim

Benim bembem beyazım nasılsın? Dışın nasıl oldu? Pek yazık sana ayol epey mühim rahatsızlık geçirmişsin. Dün senden babana mektup gelmiş, fitili değiştirdiler iyiyim demişsin. Demek sade çekmekle iş bitmemiş. Neyse o da geçer. Benim çocukken başım ağrırdı da annem "Geçerse rahat edersin" derdi, çok kızardım. Doğru bir laf ama geçinceye kadar ben ne kadar sıkılırdım o da başka. İnsan ne yaparsa yapsın hastalık hükmünü yapmadan geçmiyor, ilaçlar belki rahatsızlığı biraz hafifletiyor o kadar.

Bu mektubumu Afif ile elden gönderiyorum bakalım kaç günde alırsın. Senin yolladığın paket hala elime gelmedi. Getiren ne hayırsız şeymiş. Tarabya'dan hiç mi İstanbul'a inmedi, adres verseydi ben adam gönderir aldırırdım. Teyzen, Ededen dün biraz geldiler yarın tekrar gelip akşama kadar oturacaklar. İsmail, Güher, Mehmet, dadısı, Babaanne, İclal⁴⁵ hatta İdris⁴⁶ hep birden gelecekler. İdris yemek pişirecek çünkü aşçı köyüne gitti adam yok ben birşeyler pişiriyorum, börek bile yaptım, çok iyi oldu. Ama bu kadar kalabalık için yapamam doğrusu. Gözlerinden öperim canım

annen Nezihe

45. Nezihe Hanım'ın ablası Refika Hanım'ın kayınvalidesinin halayığı.

46. Kızıltoprak'ın eski ahçısı.

Ekim 4, 1947
Kızıltoprak

Cici Nezihciğim

Birkaç gün evvel 27 Eylül tarihli mektubun geldi beni ve postacıyı sevindirdi. Malum ya! sizden haber alınca o kapıda bekler, bacını almadan gitmez. Ne yapsın fakir! Geçen gün bizim ütü bozulmuş Lutfiye hanım ona göstermiş, tamir etti, biz de ona bir öğle yemeği verdik memnun oldu. "Ne işiniz varsa söyleyiniz ben yaparım, yalnız siz söyleyin" dedi gitti. Şimdi senin odana priz yaptırmak istiyorum ama onu elektrikçiye yaptırmak daha iyi olur. Tavandan sarkan lambadan elime cereyan geçti acı acı bağırdım, baban da ampulu çıkardı attı ve kat'iyen bir daha kullanmamamı tenbih etti! Bu söz de ne uzunmuş! Nezihciğim beni merak etme, daha iyiyim. Öyle ayrıca bir yerimde su toplanması yok. Böbreklerim vücudumdaki tuzu kafi miktarda idrarla dışarı atamıyor imiş, o vücuda yayılıp su oluyormuş. Şimdilik mühim değil, tuzsuz yemek yersem düzelirmiş, nitekim artık azaldı, ama ben dayanamıyorum bazen tuzlu da yiyiveriyorum. Kimyevi bir tuz varmış onu kullanırsam hiç zarar vermezmiş ve aynı lezzeti verirmiş ama şimdi Avrupa'dan gelmiyormuş. Canım oğlum beni sakın merak etme mümkün mertebe dikkat ediyorum, et, balıkları da az yiyorum. Çok şükür aşçı geldi ben mutfaktan kurtuldum. Baban benim yemeklerimden pek memnun idi, "Hiç olmazsa 15 günde bir sen bana birşey pişir" diyor. Öylesini yaparım da her gün kolay değil. Yalnız baban ve ben olsak o da kolay lakin evde bahçıvan ile hizmetci arada da misafir olunca güç!

Senin derslerin başlamış, Allah kolaylık versin! Ne kadar sürecek acaba, yani diploma ne zaman alacaksın. Daha yeni başladın ama herhalde bir hesap etmişsindir. Afif'le buluşmuşsunuz. Baban telgraf almış. İşler iyi yola giriyor inşallah. Hastane ve otel işi, demek istediğim, henüz embryo

halinde ama yavaş yavaş büyür, Allah büyük babana acır da o kadar çalışıp çabalamasını boşa çıkarmaz. Her zaman için öyle ama bilhassa şimdi parasız rahat yaşanmıyor, her şey çok pahalı. Baban hep söyler "Pahalılığı ucuzlatamayız randımanı çoğaltmaya bakalım" diye. Amerikadaki milyonerler bir hiçden başlamışlar biz de onlar gibi oluruz inşallah. Sen orada bir iş sahibi olsan mesela! 10, 15 sene sora dünyada tanınmış bir Türk milyoneri olabilirsin! Ah ne ala olur. O zaman bizi hususi yatınla bir devri alem seyyahatine götür, olur mu? Cenubi Amerika'yı ve Pasifik adalarını çok görmek istiyorum. Ama gemin şöyle Savaronaya benzer bir şey olsun. İyi hayal kurdum bu sabah! ama niçin hakikat olmasın günün birinde! Belki bana ani olarak malum oldu içimden geleni yazdım. Üstün İstanbul'a gelince tabi onu birkaç gün alıyorum ben onu oğlum gibi severim terbiyeli çocuktur. Ededen senden traş sabunu istemiş, Üstün'le belki yollar dedim bende. Evvelki gün

Abdullah'da Teyzen filan beraber yemek yedik o zaman söyledi. Ben bamyayla patlıcan ve dondurma yedim. Teyzen "sauce tartarlı karides" yedi imrendim ama sabrettim yemedim. Üstün gelsin de ona bamyayla ikram edeyim! Ne vakit bize gelse karşısına bamyayla çıkardı, o da yemez malum. Ali'ye baban peki "Edebiyat tahsil et fakat imkan varsa bir de küçük meslek öğren" demiş. Hayırlısı. Gözlerinden yanaklarından öperim yavrum tontonum

Nezihe

19 Ekim 1947
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Babana gönderdiğin mektuplardan hamd olsun sıhhatte olduğunu öğrendim, memnun oldum. Bir de ellerini beline koymuş kaflanlı yollu bir bahçede durmuş resmin gelmiş, hele ona çok sevindim. Derhal aynama astım, gelip gidip bakıyorum. Biraz incelmişsin ama daha iyi, fazla şişmanlık hiç bir zaman iyi değil. Ben de biraz hafiflediğim için daha rahatım, ama bir parça gayret edip daha sıkı perhiz yapsam da 7, 8 kilo insem memnun olacağım. Bakalım belki yavaş yavaş olur. 12 gündür Şerif hanım, Sıdika, İhsan bizde misafir idiler, dün gittiler. Ben onlara ikram ettim diye artık dualar senalar sorma. Şerif hanım bir kadit halinde, acıdım her ne yemek istedi ise yaptırdım. Afiyetle yediler. Kaymaklı kadın göbeği tatlısı istedi, maşallah 5 tane yedi, ertesi sabah gene 3 tane yedi. Hayret ettim doğrusu. İhsan da epey işime yaradı. Kitapların tozunu aldı, aptinin tahtası kırılmıştı onu değiştirdi, saç kurutma makinasını tamir etti, daha bir şeyler işte. Sıdika da hep iş gördü, dikiş dikti. Biz gene Lutfiye hanıma izin verdik gitti, birçok terbiyesizlikler yaptı tahammül edemedim. Yarın başka hizmetçi gelecek Lutfiye'yi bir daha kat'iiyen almam. Şimdi akşam saat 9 baban mışıl mışıl uyuyor. Bugün Şehir tiyatrosuna gittik dörtte başladı 6'da bitti. Ben Johnson'un "Volpone" diye bir komedisi. Pek hoşumuza gitmedi. Son perde fena değildi o kadar. Dün gece ve bu sabah çok yağmur yağdı hava birden soğudu, halbuki dün gayet güzeldi. Baban ilk defa olarak soba yakdı odada derece 12, tabi insan üşüyor. Sen Amerika'ya gideli kaç ay oldu? Babam 1, 1/2 senede dönsün işi uzatmasın, orada inşallah yazıhane açarız sık sık gider gelir diyor. Ali Londra'ya gitmiş. Galiba

Ecevit'in yanında. Bu akşam bir Hollanda'lı telefon etti, Londra'dan bugün gelmiş Ali'yi görmüş selamlar getirmiş. İstedigine muvaffak oldu kafir oğlan. Daha başından ben babana bu çocuk mühendis olamaz demiştim ama beni dinlemedi. Ne ise 4 aylık Hollanda seferi de onun için hayatta bir başka alem olduğunu da öğretmiştir sanırım. Baban onun da Amerika'ya gitmesini münasip görüyor, bakalım sonunda neye karar verirler. Yani Ali ile baban. Ahmet birkaç güne kadar Hayriye ile gelecek Kurban ve Cumhuriyet bayramlarını beraber geçireceğiz. Cici oğlum senin de Bayramını tebrik ederim, 5 gün sora Kurban bayramı ayın 29'unda da Cumhuriyet. Et pahalı olduğu için kurbanlık koyunlar da kimbilir ne fiyatlı olacak ama gene bir tane kesmek isteriz. Gelen fukaraları geri çevirmek insana fena geliyor. Baban gözlerinden öpüyor. Şerif hanım ve sülalesi, Ihsane hanım, Hatice hepsinin selamları var. Sahi Hediye'nin de çok selamı var, geçen gün burada idi. Şimdi gene şakır şakır yağmur başladı. Dolaşıp odaların camlarına bakacağım.

Yanaklarından gözlerinden öperim canım cicim kıymetli oğlum

annen Nezihe

bu çirkin bir kavun cini oldu kusura bakma

N. N.

29 Ekim 947
Kızıltoprak

Sevgili oğlum

Senin yeni adresini bildiren mektubunu aldım, teşekkür ederim. 3 arkadaş yemeklerinizi beraber pişiriyormuşsunuz. Herhalde pek parlak bir şey olmasa gerek. Kabil olsa ara sıra aşçıyı size gönderirdim. Dün misafirler vardı, aşçı da bir ustalığını gösterdi fevkalade yemekler yaptı. Leyla ile Hayrettin⁴⁷ de vardı. Mükemmelen yediler. Ciğer tavası da vardı soğan piyazı ile, meğer Hayrettin onu çok severmiş Leyla da ağırdır diye hiç pişirtmezmiş. Adamcağız öyle memnun oldu ki! şöyle bir baktı: "Hayrettin bitti" dedi. Yemek listesini sayayım da ağzın sulansın: Tavuk kızartması bezelya ve patatesle, börek, ıspanak, kadın göbeği tatlı kaymaklı, elma, armut. Mezeler de başka. Amerika'da bu kadar yemek bir haftada yenir mutlaka. Şimdi Ahmet'le Hayriye burada pek memnunum, ama yarın gidiyorlar. İzin yalnız bir hafta imiş. Ne ise sora biraz da ben onlara giderim.

Aman Nezihe'ciğim sakın tayyareye binme. Bugün gazetada okudum çok üzüldüm. Buradan kalkan İsveç tayyaresi Yunanistan'da dağa çarparak parçalanmış 37 yolcu ve pilot hepsi ölmüşler. İçlerinde zavallı bizim komşu Payedar da varmış. O kadar acıdım ki, zihnim altüst oldu, sizin için yüreğim titredi. Ben öleyim razıyım sizin başınıza öye bir kaza gelmesin. Dönüşte inşallah vaporla dönersin. Fazla yazamıyacağım pek heyecanlıyım biraz hava almak için sokağa çıkacağım. Gözlerinden yanaklarından öperim Neziheciğim.

annen Nezihe

47. Hayrettin Hayreden, Nezihe Neyzi'nin kuzini, Leyla Hanım'ın eşi.

11 Kasım 947
Kızıltoprak

Nezihciğim, canım oğlum

Sana kaç gündür mektup yazacağım bir türlü olmuyordu. Şimdi neyse oturdum başladım. Afif'i gittik gördük. Onun gözleri seni gördü diye az kalsın boynuna sarılıp senin yerine onu öpecektim ama kendimi tuttum, ben öyle "impulsive"⁴⁸ değilimdir bilirsin, daima evvela biraz düşünürüm sora da o arzu geçer. Her ne hal ise, senden havadis almak çok hoşuma gitti. Bana bir de "Arrid" yollamışsın ona da memnun oldum, teşekkür ederim. Ededen'in Palmolive ve Ahmed'in Imrasını da Afif getirdi. Edeneninkini verdik ama öteki daha burada duruyor, Baban Ankara'ya giderken götürecektir. "Amber" kitabını da aldım çok teşekkür ederim. Şimdi merakla onu okuyorum. Sora teyzen okuyacak ama başka kimseye vermem kaldırıp saklarım Üstün gelince teslim ederim. Siz onunla sık sık buluşuyormuşsunuz. Ne ala! Gördüğün zaman benden selam söyle gözlerinden öperim. Kitabı yolladığın zarfda "BOOK"⁴⁹ böyle yazılı idi hoşuma gitti. Aferin Nezih babası gibi şakayı elden bırakmaz dedim. Afif seni öyle meth etti ki! sorma, şöyle iyi çocuk böyle iyi çocuk dedi durdu. Tabii ben de oğlum seviliyor diye memnun! Naşide ile kardeşi Müfide de "Nezih başkadır biz onu çok severiz" dediler. Ben de içimdem güldüm. Ahmet malum ağırdır, Ali'yi de pek tanımazlar, halbuki onların da ayrı ayrı meziyetleri vardır ama sen herkese karşı daha fazla alaka gösterirsin onun için seni severler. Benim canım cici Kukuşcuğum.

annen Nezihe

48. Ani, düşünmeden hareket eden.

49. Kitap.

22 Kasım 947
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

İçinde 50 lira bulunan mektubunu şimdi aldım. Çok teşekkür ederim. Benim düşünceli oğlum, ta oralardan anneni hatırlamış bana o parayı yollamışsın. Vakia ara sıra para darlığı oluyor ama Baban ne yapıp yapıp gene bir yerden buluyor. Malum o bana işlerinden hiç bahs etmez ama ben başkalarından duydum bana ait emlak ne varsa hepsini rehine koymuş. Tabi canım sıkıldı ve kendisine doğru olup olmadığını sorduğum zaman fevkalade kızdı ben duydum diye öfkesinden bayağı hastalandı ama beni sakın görünce "Karıcığım ben hiç bir zaman senin zararına çalışmam bunu bil ve müsterih ol" dedi, ben de artık kurcalamadım. Ne yapayım kavga etmenin bağırp çağırmanın faydası yok. Her şeyin pembe tarafını görüp Allaha havale ettim. İnşallah büyük işler yapar hepsini kurtarır. Sakın üzülme Nezih'ciğim ben artık alıştım. İnsan beraber yaşadığı adamın huyuna uymazsa imkanı yok rahat edemez, onun için ben de Baba prensipine uyup "bugün iyi misin keyfine bak yarın Allah kerim" diyip geçiyorum. Ama bilirsın ben gene ihtiyattan vazgeçmem daima gizli birkaç yüz liram bulunur, acele bir şey için lazım olunca çıkarırım. Mesela evvelki gün evin vergisi geldi 86 lira verdim. Onun için cici oğlum kendini üzme bunca senedir yaşadık gene kah iyi kah fena yaşar gideriz. Dediğim gibi ilerisini düşünmezsem bugün gayet keyifliyim. Hele senden mektup gelince keyifim kat kat arttı. Renkli resmini göndermişsin ama alamadık. Ahmed'e lugatları yollayıp yollamadığını sorayım, göndermedi ise ben sana göndereyim. İsmail ile Güher dün Ankara'dan döndüler. Biz de akşam yemeğine onlara gittik, Ededen, Teyzen, Babaanne filan hep beraberdik. Bir gece evvelde Teyzenle Edede bizde idiler. İsmail'i karşılamak için buradan

Haydarpaşa'ya gittiler ben de kapıdan baktım. Şimdi trene bakan bir ben kaldım. Adamlar da yeni olduğundan alakadar değiller. Eskiden Ali Ağa⁵⁰ aşçı başı filan hep gelirlerdi. Ne ise aşcımız sessiz iyi bir adam, bahcevan Yakup da biraz tembel ama iyi çocuk, söylediğin işi yapıyor. Evde adam olmadığı zaman çağırıp ona oda süpürtüyor, yerleri sildiriyorum. Yani ne iş gösterirsem yapıyor. Hizmetçi olarak şimdi aptal bir köylü kadın var. Ütü filan bilmiyor ama o da terbiyeli bir kadın öteki Lutfiye gibi insanı kızdırmıyor ve hanımlık taslamıyor.

Senin şu İslam edeceğin adam nasıl şey. Gençse daha kolay kandırırsın, inşallah hak dinini kabul eder.

Afif'i gördüm seni birçok meth edip duruyor. Ona dair mektup yazmıştım demek almamışsın. Bu mektubu kendim postaya koyayım gideceğine emin olayım.

Bu gece Ethem Bey'e davetliyiz. İhsane Hanımı da çağırılmışlar. Teyzen de bana aman sen idare et çok içmesin diye tenbih etti. Teyzen mektep hocalığı yapsaymış çok muvaffak olurdu mutlaka, çünkü hiç üşenmeden herkese akıl öğretir. Bazen kendi de farkına varıp gülüyor. İşte böyle Nezihciğim. Çok çok gözlerinden yanaklarından öper okşarım ve gene teşekkür ederim.

annen Nezihe

50. Kızıtoprak'ta bahçıvan.

26 Kasım 947
Kızıltoprak

Canım Kukuşcuğum⁵¹

Nihayet bugün senin bana yolladığın çorapları ve ruju aldım. Çok memnun oldum. Meğer Nüzhet⁵² o paketi çoktan Tokatlıya bırakış, fakat Nezih Bey ismiyle verdiği için biz Muzaffer Halim Bey diye istiyorduk onlar da tabi bu isme paket yok diyorlardı. Dün arkadaşın bize tekrar telefon etti ben de bugün gittim aldım. Ne kadar memnun oldum bilmezsin. "Bright Forecast" rujunu Güher duymasın kendine yollamadın diye sana kızar. Ben hiç bahs etmem. Nezihciğim çoraplara da ruja da çok teşekkür ederim. Şu Nelson'u⁵³ bulup konuşayım ben de sana kuru baklava yollayayım. Başka istediğin bir şey varsa bana bildir imkanı varsa gönderirim. Bugün Teyzen ve Güher'le Fahire'nin⁵⁴ evinde çayda idik. Başka misafirler de vardı, ama hep hanımlar Fahire'nin annesi bu ay sonunda İstanbul'da olacaklarmış. Onlar İtalya, İsviçre ve Paris'i dolaşmışlar, 3 aydır burada yoklardı. Oğulları Necdet'i hiç gördün mü? Onun doğru dürüst notları olmadığı için kolay kolay mektebe yerleştirememişler nihayet Florida'da bir mektebe koymuşlar. Bizim Ali için zavallı baban çok sıkılıyor. Hem üniversiteye daha yazılamamış, bir sanat öğrenmeye teşebbüs etmemiş hem de Tosun gidiyor ben de onunla Paris'e gideyim Noel ve Yılbaşı tatilini orada geçireyim diye yazmış, o da fena halde öfkelenmiş Ali'ye zehir zemberek bir mektup yazmış. Ben de hem nasihat ettim hem de böyle yaparsan Baban seni geri getirecek diye korkuttum. Allah akıl

51. Nezihe Hanım'ın oğlu Nezih'e verdiği bir isim.

52. Nezih Neyzi'nin Tarabya'da oturan okul arkadaşı (birkaç mektup evvel yanlışlıkla Sırn diye bahsi geçen).

53. Pan Amerikan Şirketinin müdürü.

54. Cemil Akar'ın kızı.

fikir versin ne diyeyim. Gelelim ev havadislerine: -Tavuklar bildiğin gibi, ilkbaharda her gün yumurtladılar sora kuluçka oldular. O da geçince bir kaç yumurta daha verdiler şimdi hiç bir şey yok. 20 civcivden kala kala 7 tane kaldı ve epey büyüdüler. Aşçıbaşı onları alıkoyalım kart tavukları keselim diyor ama ben kıyamıyorum. Gri tavuk iyi kuluçka oluyor, sarı tavuk hepsinden çok yumurtluyor, geriye kara tavukla öteki sarı kalıyor. Bakalım belki o ikisini kestiririm. 10 tane de hindi almıştım, şimdiye kadar beşini yedik, beş kaldı. Bir tanesi pilavlı olarak dün pişti Baban Ahmet'le Hayriye'ye götürdü. Aşure de yaptırmıştım, bir kavanoz da aşure yolladım. Cici oğlum kabil olsa da sana da yollasaydım. Bu sene bahçede çok güzel kasımpatları oldu. Beyaz, fesrengi, sarı, kıvrır kıvrır kuzu başı gibi iri. Pazardan pazara gelen baş bahcevan yetiştirdi. Bu hafta da lale sümbül soğanları ve başka çiçekler getirdi dikti. Taze yeşil biber hâlâ yiyoruz. Lahanalar artık baş bağladı, ondan da 2 defa dolma yaptırđım. Pırasalar daha kalınlaşmadı. Turp, maydanoz, tere otu da var. Bilirsin ya Sadık ağanın zamanında bunların hiçbiri bulunmazdı.

Yarın öğle yemeğine Teyzenle İsmail bana gelecekler, onlara ne pişirteyim diye düşünüyorum. Baban dün Ankara'ya gitti 2 gecedir yalnızım. Kendi kendime piyano çalıyorum, radyo dinliyorum, kitap okuyorum vakit geçiyor, öbür gün de Baban gelecek inşallah. Gözlerinden yanaklarından öperim seni hasretle kucaklarım. Renkli resmin gelmiş Baban bana verdi çıkarıp çıkarıp bakıyorum biraz süzölmüşsün ama iyisin maşallah.

annen Nezihe

12 Aralık 947
Kızıltoprak

Canım Nezihciğim

Tam sana mektup yazmağı düşünürken Ahmedin yolladığı mektubu aldım, çok memnun oldum. Sen gene toplanmaya başlamışsın, zarar yok sen yaşda iken sıhhat alametidir. Bir çiftliğe misafirliğe gitmiş pek beğenmişsin ama bizim yemekleri düşünerek onlarınkilere içinden gülmüşsün. Herhalde biz daima onlardan çok yiyoruz, miydelerimiz öyle alışmış. O senin tayyareciler bizim evdeki davete "Oh Jesus! five courses"⁵⁵ diye nasıl şaşıdılar! Onlardan Frank Kalyos Yeşilköy Palasın ikinci katından kendini aşağı atmış hafif yaralanmış. Durup dururken değil tabi. Otelin aşağı katından yangın çıkmış merdivenden inmeğe imkan kalmamış. O koca bina tamamen yanmış. Ne yazık değil mi? Cici oğlum, durup durup senin renkli resmine bakıyorum çok göreceğim geldi. Dün Nevin'de idik. Besim senin adresini kaybetmiş yeniden verdim. Senebaşı tebriki yazacakmış. O da çok büyüdü. Biz 10 günde bir kuzinler toplantısı yapıyoruz. Geçen hafta bendelerdi. Hepsi bizim evde en çok eğlendiklerini söylüyorlar. Bizde piyano var, gramofon var çalıp söyleyip gülüyoruz tabi daha başka olur. Nevin'de biraz bezik oynadık. Ben hep kayb ettim. Güher de hep kazandı. Ama vidosu 10 kuruşdan oynadığımız için kâr veya zarar mühim bir şey olmuyor. Son zamanlarda havalar çok güzel gidiyor. Bahçede elma ağacı çiçek açtı, leylaklar hep tomurcuklandı. Tabi aldandılar üzerlerine kar yağınca kavrulacaklar. Bizim baş bahcevan bir amber ağacı getirdi. İlkbahara inşallah çiçek açar. Evvelce bizde vardı da sora kurumuştı bilirsin. Bütün kuzinlerin sana selamı var. Ben de güzel gözlerinden yanaklarından öperim canım evladım

annen Nezihe

55. İsa Aşkına! Beş ayrı yemek.

22.12.47
Kızıltoprak

Sevgili oğlum, cici Nezihciğim

Senebaşı tebrikine çok teşekkürler. Sene başından 15 gün evvel geldi ama zarar yok daha iyi, benim tebrikim de galiba geç gelecek. Şimdiki postalar malum! Nezih'ciğim senin hem doğum senei devriyen hem de Yıl başını tebrik ederim. Allah çok senelere yetiştirsin. Seni de inşallah çoluklu çocuklu görürüz. Yakında Ahmed'inkini göreceğiz inşallah. Bilmem sana yazmış mı idim. Dünyaya gelmesini Temmuzda bekliyoruz. Baban Dede ben de Babaanne olacağız. Bana pek tuhaf geliyor. Bizim kuzin Sıdika⁵⁶ "Ayol annelerimiz gitti, ailenin büyükleri şimdi biz olduk" diyor, sahiden öyle. Ama uzun zaman evde küçük hanımlığa alıştığımdan, büyük hanım rolü bana garip geliyor. Sıdika'nın oğlu Necip şimdi iyi para kazanıyormuş herkes annesine "Evlendirsene" diyorlarmış, o da "Kendi isterse evlenir ben durup dururken ne diye rahatımı kaçırayım" diyor. O galiba tam kaynana olacak. Teyzenle benim gibi değil. Ahmet'le Hayriye dün geldiler birkaç gün kalacaklar. Çok sevindim. Akşam üzeri teyzene gittik. Onlarda da kalabalık misafir varmış, hep bareber çay içtik sora operete gittik. Pek saçma idi, ikinci perdede kaçtık. Baban "ben yorgunum" dedi evde kaldı. Teyzenin ve ailesinin selamları var. Şimdi İhsane hanım burada onun da selamı var. Evvelki gün İdi⁵⁷ geldi, Şermin'le beraber gözlerinden öpüyorlar. Sana gene sık sık mektup yazarım canım oğlum yanaklarından gözlerinden öperim evladım

annen Nezihe

56. Nezihe Hanım'ın kuzini, Zeki Mesut Bey'in eşi.

57. Nezih Neyzi'nin dadısı Hediye'nin kısaltılmış ismi.

2 Ocak 1948

Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Nasılsın cici oğlum? Yılbaşı gecesi hep seni ve Ali'yi hatırladık. Ahmet'le Hayriye, Edede ve Teyzen bir de İhsane hanım bizdelerdi. Yemek yedik, bir de Tekel köpüklü şarap diye bir içki çıkarmış, şampanyaya benziyor, onu içtik sora da bir para oyunu var hani 1 al 2 koy filan diye onu oynadık. En çok İhsane hanım sora ben kazandık. İhsane hanım pek keyiflendi. Benlende tavla oynadı ondan da 1 lira kazandı saat 12'de piyango numaralarını dinledik, maalesef hiç birimize bir şey çıkmadı hatta bir amorti bile. Ama aramızda bir güzel eğlendik güldük. İsmail ile Güher'e Baban Taksim'de bir masa almış onlar oraya gitmiş 5.30'a kadar oturmuşlar. Dün sabah telefonla konuştuk. Sen senebaşını nasıl geçirdin acaba. Kulakların çınladı mı? Çünkü kaç kere seni andık. "Ah Nezaki olsaydin" dedi İhsane hanım. Birkaç gün evvel Hediye geldi, Şermin çok uslanmış. Bir iskemleye oturdu hiç yerinden kalkmadı. Ahmet'le Hayriye dün Ankara'ya döndüler. 10 gün kalmışlardı. Senin odanda soba var diye onların karyolasını senin odana geçirdik orada yattılar. Onlar varken ne iyi idi. Ahmed'i bol bol sevdim okşadım. Hayriye'yi de çok seviyorum. Terbiyeli sessiz sedasız kız. İnşallah yaza da anne olacak onun için şimdi pek hali yok, hep yatıp uyumak istiyor. Nezih'ciğim sen de amca olacaksın, ne tuhaf değil mi? Ne ise Allah hayırlı etsin. Baban bugün evde, çok yorulmuş dinleniyor, hatta şimdi şezlonga yatmış uyuyor. Yatmadan benden de selam yaz dedi. İkimiz de gözlerinden öperiz canım evladım

annen Nezihe

8 Ocak 948
Kızıltoprak

Cici Nezihciğim

Benim son mektubumun zarfı daktilo ile yazılmış diye şaşmışsın. Baban yazıhanede birkaç tane yazdırmış o bana getirdi verdi. Malum ya George Reinhard⁵⁸ babanın yanında çalışıyor, ona yazdırmış. Noel gecesi eğlendiğine memnun oldum. Biz de burada yılbaşı gecesi Teyzen ile Edede, Ahmet, Hayriye, Ihsane hanım toplandık. Acaba sana yazdım mı idi? Bazen neler yazdığımı unutuyorum. Ali'ye de havadis verdiğimden sana mı yazdım ona mı şaşıırıveriyorum. Ne ise çok şükür biz de yeni seneye neş'e ve keyifle girdik. İnşallah hep öyle devam eder. Senin çok derslerin varmış. Allah kolaylık versin. Yüksek tahsilin bitince sabun yapmayı öğrenmek için çalışacağını yazmışsın, pek memnun olmuş. Tam onun istediği şey. Öyle bir san'at sahibi olmak her zaman işe yarar ve talihin olursa o yüzden epey de para kazanırsın. Sizin 3 odaya 9 kişi sığmışsınız herhalde eğlenmişsinizdir. Üstün'le, Tunç'un⁵⁹ da orada olmaları seni daha çok memnun etmiştir. Artık Tunç Amerika'da mı kalıyor? Nezih'ciğim bu sene bizde kış çok mülayim geçiyor. Hava hep lodos ve güneşli, ara sıra yağmur yağıyor, kar hiç yağmadı. Bizim Yakup⁶⁰ köyüne gitti geldi o anlatıyor Anadolu'da kar diz boyu var diyor. Daha iyi, oralarda kar olsun ki ekinlere iyi gelsin. Sözde un stoku azalmış onun için çavdarla karışık tek tip etmek çıkmağa başladı. Fakat her zaman olduğu gibi gizli francala yapıyorlar. Dün bahçeye 10 şeftali, 10 kayısı ağacı diktirdik. Cemil bey Edirne'den getirmiş. Güzel irice ağaçlar inşallah meyvası da iyi olur. Ihsane hanım dün gece bizde idi çok selamı var. Ben de güzel gözlerinden pembe yanaklarından öperim canım oğlum.

annen Nezihe

58. Muzaffer Halim Bey'in bürosunda çalışan Ali Neyzi'nin bir okul arkadaşı.

59. Tunç Yalman, Nezih Neyzi'nin okul arkadaşı.

60. Bahçıvan.

27 Ocak 1948
Kızıltoprak

Cici oğlum Nezihciğim

16 tarihli mektubunu 2 gün evvel aldım, çok memnun oldum. Pazar günleri tavuklu pilav pişirmen hoşuma gitti. Dün pazardı. Afif, Naşide ve kızı bizde idiler, amcan, Nevin, Zeki bey ve çocukları Leyla, Hayrettin hepsi bizdelerdi. Biz davet etmedik. Kendiliklerinden gelelim mi dediler biz de buyurun dedik. Sofrada 12 kişi idik. Yemekde aklıma geldi “Nezih tavuklu pilav pişiriyormuş” dedim, Afif “Bana teşekkür etsin, ben öğrettim” dedi. Pekala ama o da övünmeyi çok seviyor. Besim derhal armonium’e koştı müzik çok seviyor ama sırf müziğe dalarsa diye ders aldırıyor babası. Leyla artık Siret’den⁶¹ sık sık haber alıyormuş, memnun. Yemeklerimizin hepsi iyi idi, misafirler pek beğendiler. Sebze olsun diye bir de ıspanak vardı. Kimisi yemek istemedi Baban “Çok güzel olmuş ıspanak, buyurun” diyince Afif alay etti “Börek gelince hiç ses yok, hep kendi yer, ıspanak olunca buyurun diye ikram eder” diye. Hepimiz güldük. Havalara hala güzel gitmekte berdevam. Ortalık zümrüt gibi yemyeşil, bademler çiçek açtı, kırlarda papatyalar açtı. Hayret değil mi? Halbuki mevsim itibariyle kara kıştayız. Üstün evlenip Amerika’da mı kalacak yoksa sora dönecek mi? Görürsen benden selam söyle tebrik et. Tunç’la sen de yaza Californiya’ya giderseniz güzel bir seyahat olur. Görülecek yerler.

Geçen mektubunda Ermenilere ait bir kitap okuduğundan ve bir Trabzon valisinden bahs edildiğini yazmıştın. O vali deden değil herhalde çünkü 1919’da tekaüt olmuş İstanbul’da oturuyordu. 1911’de Lazkiye mutasarrıfı iken oradaki Ermenileri Dürzülerin öldürmesinden kurtardığı için Papa

61. Bir Fransızla evlenerek Paris’e yerleşen Siret Sero, Leyla Hayreden’in kızı.

kendisine bir nişan göndermiş. Yani Ermeniler nezdinde iyi tanınmış. Bizdeki Ermeni sürgünü onların bize karşı hazırladıkları silahlı kuvvetler ve isyan hareketi meydana çıktığı için yapılmış. Harput, Erzurum ve daha birçok vilayetlerde gizli silah depoları, hatta kadın ve çocuklara verilmek üzere keskin usturalar ve ufak silahlar, kurulacak Ermeni taburlarına giydirmek için üniforma elbiseler. Tabi bunlar ortaya çıkınca hükümet bütün Anadolu'daki Ermenileri Suriye'ye sürdü. O zaman Suriye bizimdi malum o kadar çok insan o kadar uzun yollarda yürüyerek giderse tabi kimi yorgunluktan, kimi hastalıktan, kimi de onları götüren jandarmaların hainliğinden ölmüşler. Gene de sağ salım gidenler olmuş. Benim terzi Madam onlardan biri. O zaman çocukmuş Adapazarından Halep'e sürülmüşler, orada büyümüş evlenmiş sora gelmiş İstanbul'a yerleşmiş. Ben her vakit düşünürdüm kimbilir içinden bize ne kadar düşmandır diye. Bu gibi şeyler daima iki taraflı oluyor. Onlar doğru dürüst otururken biz kardeş gibi geçinmişiz, ama bizi öldürecekleri meydana çıkınca elbet biz onlardan evvel davranmış kendimizi korumuşuz ve tabi bu arada birçok suistimaller de olmuş. Ermeniler kendilerini acındırmak için bütün kabahati bizim üstümüze yüklemek isterler. Dediğim gibi tahrik eden, ilk sebebiyet veren onlar olmuş. Bu laf da epey uzadı. İsmail'in mektubunu ve pulları bugün vereceğim. Bugün kuzinler teyzende toplanıyoruz. Mehmed'in 2 dişi çıktı, su verirken çıt çıt bardağa vuruyor anne baba memnun. Ona da bir taze yumurta götüreceğim, pek seviyormuş, yalnız sarısını veriyorlar.

Nezihiğim, canım Kukuşum gözlerinden yanaklarından öperim.

Annen Nezihe

kavun cini doldur pandeli pandeli (resim çizilmiş.)

4 Şubat 948
Kızıltoprak

Sevgili oğlum Nezihciğim

Arkadaşlarının çiftliğinden yazdığın mektubu aldım, çok memnun oldum. İçinden Mrs. Dwyer'ın yazdığı mektub da çıktı ona da bir cevap yazarım. Senin misafirliğinden memnun olmuşlar ve iyi alıştığını söylüyor, şayet Amerika'ya gidersek kendilerini gidip ziyaret etmemizi istiyor. Evler filan pek güzelmiş sen öyle diyorsun, ne iyi. Hepsi müterekki insanlar hayatlarını intizama koymuşlar, amir, hizmetkar güzel geçiniyorlar. Biz gene adamsız kaldık. Yakub'un yengesi vardı aptalca ama sessiz sedasız bir kadındı. 3 ay oturdu, kocası yalnız kalıyor iyi yemek yiyemiyor diye çıktı gitti. Şimdi yeniden bir kadın arıyoruz. Sabahları Yakup gelip sobayı yakıyor yemek odasını silip süpürüyor, ben de sofrayı kurup kaldırıyorum yatakları yapıyorum, toz alıyorum, kahve çay pişiriyorum, ütü yapıyorum, işte hulasa evde ne iş varsa şimdilik yapıyorum. Kalabalık olmadığı için kolay. Nezih'ciğim sana hep yazıp duruyorum havalar fevkalade gidiyor badem erik ağaçları çiçek açtı, mayıs gülleri açtı. Bu mevsimde hiç görülmemiş şeyler. Sen bana gitmeden Amerika'da bir adamın adresini vermiştin ben de ona mektup yazmıştım, 3 ay sonra bir sene başı tebriki aldım. Ne tuhaf, insan hiç tanımadığı adama ne yazacağını bilmiyor. Baban da biraz kıskanır gibi oldu, ya günün birinde kapıya gelirse ne yaparsın diyor. Şimdi Teyzen, kuzin Sıdika ve İhsane hanım geldiler mektubu bırakmaya mecbur oldum. Ertesi sabah tekrar başlıyorum. Hepsinin sana çok selamı var, gözlerinden öpüyorlar. Bugün de öğle yemeğine Ededen ile İsmail gelecekler sora Villa Cin'e gideceklermiş. Yeni ağaçlar diktirmişler onlara bakacaklarmış. Bizde 29 tane yemiş ağacı 100 tane gül fidanı diktirdik inşallah tutar da sen gelince yemişleri yer gülleri koklarsın. Yakup selam söylüyor yemek odasını temizliyor. Ben de güzel gözlerinden öperim canım oğlum

annen Nezihe

20 Şubat 948
Kızıltoprak

Canım, şekerim Nezih'ciğim

Dün akşam mektubunu aldım sevindim. Babanla ben hamd olsun iyiyiz. Geçen akşam 3 Amerikalı, Afif, karısı ve biz Park Otel'de yemek yedik. Adamlar Ankara'da Ahmet'le görüşmüşler pek memnun kalmışlar. Artık bana Ahmed'i medh edip durdular. Tabi ben de sevindim koltuklarım kabardı. Bir tanesi Hayriye'yi Afganistan'da iken tanımış o da "You have a very nice daughter too"⁶² dedi. Bu kimseler inşaat mühendisi imişler, bakalım inşallah bir işler çıkar. Ahmet'e "Seni yanımıza alırız baş mühendis yaparız" demişler. Ayda bin, binbeşyüz lira aylık olursa mükemmel bir şey. Babana yazdığın mektupda imtihanda muvaffak olduğunu yazmışsın, pek memnun oldum. İnşallah her imtihanda öyle olur da tahsilini çabuk bitirirsin. Ali gene ev değiştirmiş, şimdi Ecevit'le karısı da beraber oturuyorlarmış. Mektubunda evin rahat, geniş olduğundan, etraf yeşillik mehtap güzel filan diye bahs ediyor, derslerinden ses yok. Baban da ona kızıyor, "sanki tedbil havaya gitmiş küçük bey" diyor. Bence kabahat biraz da babanda. Onu doğrudan doğruya bir mektebe yerleştirmeden göndermemeli idi, şimdi yer yok, almıyorlarsa ne yapsın. Sen Ecevit'e bir mektup yazıp Ali'nin ne alemde olduğunu bir sorsan sonra bana bildirsen fena olmaz. Cici Nezihciğim sana hep havaların güzel gittiğinden bahs ediyordum nihayet bozdu. Evvelki gün kar yağdı ama tutmadı. Bugün gene sulu kar yağıyor, rüzgar, soğuk Kızıltoprak'ın tatsız zamanı. Odada otururken ayaklarım üşüyor. Benim balkonumda 3 tane güzel kırmızı gül açmıştı, karı görünce hemen kestim suya koydum, daha goncalar var ama artık bu havada açmaz. Yeni

62. Çok hoş bir de kızınız var.

diktirdiğimiz gül ağaçları arka bahçede sokak tarafında, yemiş ağaçları da Tevhide hanım tarafında. Bakalım inşallah tutarlar.

Hediye'yi bir buçuk aydır görmedim, merak ediyorum, ama bir kere daha böyle olmuştu gittim gördüm, "Günler kısa işim oluyor sora da pazardan başka her gün çocuğun hocası geliyor onun için çıkamıyorum" dedi. Mamafih bir gün gidip arayacağım.

Baban senin pipo içmene "Eyvah tezek tütürüyor desene" diyor. O pipo tütününün kokusunu hiç sevmez. Ne olacak sen de onun yanında içmezsin olur biter. Demek pipoyu satabilmek için tütünü de bedava veriyorlar. Ama o bir kereye mahsustur herhalde.

Pulları saklamamı söylüyorsun, saklarım değişik bir şeyler bu sefer.

Baban da ben de gözlerinden öperiz canım evladım cici Kukuşum

annen Nezihe

Mart 11, 1948
Kızıltoprak

Sevgili oğlum

Dün akşam sana yazılan şarkılı mektubunu aldım çok hoşuma gitti. Baban Park Otel'e gidince o Eddie'yi bulup çaldıracak. Pek keyiflendi, Ali meselesi için durup durup kızıyor sinirleniyor tam o sırada senin mektubun geldi, ona keyiflenerek biraz ferahladı. Telgraf çekip Ali'yi İstanbul'a geri çağırmağa kalktı fakat ben "doğru olmaz" dedim, madem bu kadar fedakarlık yaptın bir şans daha ver Amerika'dan iyi kötü bir diploma alır gelir ne olsa bir işe girer fakat şimdi geri dönerse maneviyatı bozulur hiç çalışamaz dedim. Ne ise biraz yatışdı galiba. Baban Ali'nin edebiyat tahsil etmesini bir türlü hoş görmüyor ama ne yaparsın herkesin bir şeye istidadı var zorla mühendis veya terzi olamaz. Ali'nin ordan oraya dolaşıp 9 aydır hiç bir baltaya sap olmamasına ben de kızıyorum ama bunda biraz da babanın kabahatı var. Daha burada iken bir üniversiteye kayd ettirip yollasaydık böyle olmazdı. Önce Hollanda işi çıktı yapamadı sora da Londra'ya hazırlıksız gitti boş yere vakit geçirdi, inşallah şimdi doğru dürüst bir mektebe devam eder Babanı kızdırmaz. Mehmed'in⁶³ veya Olcay'ın⁶⁴ olduğu şehre giderse on para yollamam ne hali varsa görsün diyor. Olcay'la arada bir görüşmesine büsbütün mani olmak demek istemiyor fakat aynı şehirde oturup o yüzden derslerini ihmal ederse diye korkuyor. Nezh'ciğim seni de bu laflarla sıkıyorum ama ne yapayım sen makul bir çocuksun ve ailemizi üzen bir meselede elbet sen de yardım etmek istersin. Baban Ali gidip orada seni rahatsız etmesin diye de Ali'yi geri çağıralım diyor. Sen ona nasihat

63. Mehmet İsvan.

64. Olcay Ataman (sonradan Olcay Neyzi).

edersin bir tecrübe ederiz adam olursa olur, olmazsa o zaman geri gelir. Benim hatırım için o kadar bir zahmete katlanırsın değil mi Nezihciğim. Bilmezsün zavallı Baban ne kadar üzülüyor, başı tutuyor, geceleri uykusu kaçıyor.

Senin yazdığın uzun mektuba pek memnun oldu. Bak ne güzel makul çocuk, diyor. Yani Ali hakkında yazdıkların.

Teyzenin, Güher'in, İsmail'in çok selamları var. Ededen de gözlerinden öpüyor. Mehmedcik de büyüyor. Ben ona haftada bir kaç defa yumurta götürüyorum. Bizim ihtiyar tavuğu kestirmeğe kıyamadım o da şimdi yumurtlamağa başladı. Bir de civcivden yetişen piliç yumurtluyor, daha yumurtası küçücük.

2 gündür gene güzel güneş var ve soğuk yok, artık ne olsa bahara doğru gidiyoruz.

Gözlerinden yanaklarından öperim canım, şekerim tonton oğlum

annen Nezihe

Refika Arar.
Haydarpaşa Garı, 1928.

26 Mart 948
Kızıltoprak

Sevgili Neziheciğim

Senden bu yakınlarda sık sık haber alıyorum çok seviniyorum. Bugün de İhsane hanıma bir kart göndermişsin, postacı öğle vakti getirdi. Ben bu sabah onu görmeğe gitmiştim, kartı Yakup'la yollarım. İhsane hanım bir haftadır miydesinden rahatsızdı şimdi biraz iyileşmiş. Dün Teyzenle Şerif Hanıma gittik. Zavallı hastanede ve bitik bir halde. Bizi görünce sevincinden ağladı durdu durdu benim elime sarıldı öptü. İşte ihtiyarlık ne yapsın Allah şifa versin! Gelelim bizim derdimize: Şu Ali meselesi beni çok üzüyor. Baban karar verdi onu geri getirecek. Sen de uzun uzun yazmış öyle münasip görmüşsün. Bana kalsa ben bir şans daha verir onu Amerika'ya yollardım. Amerika'da mektebe yazılması o kadar güç mü? Baban oraya giderse mektebe yazılincaya kadar orada burada gezip kendini gene luzumsuz masraflara sokacağını söylüyor. Gelsin askerliğini yapsın 2 sene sora tekrar yollarım diyor ve buradan gitmeden bir acceptance⁶⁵ alır öyle gider diyor. Ne yapalım hayırlısı Allahdan. Ben artık ısrar etmiyorum. Şimdi Hediye geldi selam söylüyor gözlerinden öpüyor. Şermin kızamık olmuş geçirmiş ama daha annesi sokağa çıkarmıyor imiş. Hatice de biraz evvel geldi, eski zamanları hatırladım. Biz babanla 3 gün için Ankaraya gideceğiz ama daha günü kat'i değil. Malum ya baban Hacı Davut vaporudur ne gün kalkacağı belli olmaz. Bu gece teyzenle Edede geleceklermiş. Odalarını hazırladım, camlarını sildim, hava da güzel tam bahar havası. Senin gözlerinden yanaklarından öperim benim beyazım bembem cici oğlum

annen Nezihe

65. Okula kabul belgesi.

8 Nisan 948
Kızıltoprak

Sevgili oğlum Nezihiğim

Uzun uzun gittiğin düğünden bahs eden mektubunu aldım sevindim. Postacı gülerek "mahdum beyden" diye zarfı uzatıyor, biliyor ki hem ben sevineceğim hem kendisi.

Biz Babanla 15 gündür Ankara'ya ha gittik ha gideceğiz. Nihayet dün 2 bilet almış. Allah kısmet ederse Pazartesi gidip 3 gün kalıp döneceğiz. Ahmet'le Hayruş bana darılıyorlar daha evimizi hiç görmediniz diyorlar. Şimdi de öyle 3 günde dönmek olmaz hiç olmazsa 1 hafta 10 gün kalmalı diyorlar. Ama ben de evde babanı yalnız bırakmak istemiyorum. Daha hizmetçimiz de yok. Bir müddettir evin içinde bir Baban bir ben kaldık. Eski zamanlar siz küçükken nasıldı, her oda dolu idi. Anneanne, "hırsız gelse bizden korkar her taraftan bir adam fırlar" derdi. Şimdi de büsbütün aksine, yalnız bir odada 2 adam var. Ali bu ayın 28'nde İstanbul'da olacakmış, inşallah hakkında hayırlı olur. Haylaz olmasın çalışsın da yüksek tahsili noksan olsun ne yapalım. Kendi kabahatı. Senin mektupdan çıkan "clipping"leri⁶⁶ Babana verdim. O Ali'ye kızgın senden pek memnun. Bu ay sonunda Ahmed'in de askerliği bitiyor, Amerikalı mütehassıslar yanlarına almak istiyorlar bakalım olur mu. Baban gözlerinden öpüyor ben de gözlerinden yanaklarından öperim canım oğlum.

Nezihe

25 Nisan 1948

Kızıltoprak

Cici Nezihciğim

16 Nisan tarihli mektubunu birkaç gün evvel aldım, teşekkür ederim. Ali'yi inşallah az zamanda göreceğiz. Ayın 28'inde İstanbul'da olacağını bildirdi ama hangi vaporla geliyor onu yazmıyor. O galiba Paris'den geçerek geliyor, çünkü ayın 28'inde İstanbul vaporu geliyormuş neyse hayırlısı. Seni de inşallah sonbaharda görürüz. Baban şimdi yumuşadı Ali'yi tekrar tahsile gönderecek. O da aklını başına toplar da çalışır inşallah. Gidinceye kadar da Ahmet ona Ankarada iş bulup çalıştıracak. Amerikalılar 5 veya 6 yüz lira verip tercüman tutuyorlarmış, öyle bir şey olsa hiç fena değil. Hiç olmazsa kendine üst baş yapar. Ankara'ya Ahmed'e gittik geldik, ama senin dediğin gibi bana orası muvakkat gibi geldi. Temelli evimiz Kızıltoprak. Halbuki şimdi Ahmed'in evi orası. Hayriye bize yemek ısmarladı, ikram etti. Epey de tombullaşmış! Hamilelik 6 ayın içinde. Güzel küçük yün hırkalar patikler yapmış, esbaplar dikmiş. İyi bir ev hanımı olmuş. Pek seviyorum Hayriyeciyimi. İnşallah senin ve Ali'nin karısını da öyle severim. Ankara'daki yeni akraba Saffettin Bey Şemsettin Bey değil. Şemsettin Orhan'ın ağabeyi. Saffettin Bey İstanbul'da iş bulmuş Bankadan ayrılmış. Dolmabahçe'deki evlerine taşınacaklar. Etlik'de oturan Süleyman Hikmet Beylere gittik. Hayriye'nin büyük ablasının evi. Sen onları tanıyorsun herhalde. Zerrin Hanım'a gittim bulamadım, sora Hulusi Bey'le o bize geldi görüştük. Hepsi iyiler. Tabi bunlar Ankara'da oldu.

Bana Ankara'nın havası hiç iyi gelmiyor. 3 günün içinde ayaklarım şişti, zonklamağa başladı. Neyse İstanbul'a gelince düzeldi.

Afif epey hastalık geçirdi, ateşli filan. Şimdi iyi şükür. Onlar hep Park Otel'de oturuyor. Yeşilköy'de ev aldı ama orada kayınpederi ve ailesi oturuyorlar. Naşide köy hayatını hiç sevmiyor. Babanla bende otel hayatı sevmiyoruz, köyümüzden ve evimizden memnunuz. Afif'le Naşide seni ne çok seviyorlar. Hatta Afif "Amerika'da geçirdiğim en güzel vakit Nezih'in evinde kaldığım zamandır" dedi şaştım doğrusu. Seni sever başka ama Amerika'da demek kendini avutacak bir şey bulamamış.

Dün bizim ev eski zamanları hatırlattı. Teyzen ve ailesi, Sedatlar, Sıdika, İhsane hanım hep bizde idiler. Şimdi de Hediye ile Şermin geldiler. Hepsinin sana çok selamları var. Baban Şermin'e ikram olsun diye Kadıngöbeği tatlı ısmarladı. Kendi de çok seviyor başka. Baban gözlerinden öpüyor güzel kızlara selam diyor ben de olmaz öyle şey diyorum.

Senin Amerikalıya eski Türkçe Baki divanı vesaire arar bulur gönderirim. Birkaç gündür Edede ve teyzen bizde idiler İstanbul'a gidemedim. Adam Muhammediye okuyormuş Müslüman mı olacak acaba?

Ben saçlarımı kendi natürel rengine boyatıyorum zaten beyaz yalnız şakaklarımda var onlar asıl saçımın rengine geliyor. Baban öyle istiyor. Temmuz sonunda inşallah Babaanne olacağım ama şimdiki büyükanneler incecik olup benden de genç görünüyorlar. Şimdi kimse ihtiyar olmak istemiyor. Bizim eski Türk adetinde de kocası oldukça bir kadının süslenmek hakkıdır. Bazen öyle itiraz eden olursa "a kadının kocası var ayol" derler.

İşte sana uzun bir mektup. Gözlerinden yanaklarından öperim canım oğlum.

annen Nezihe

7 Mayıs 948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Senin mektubunu alalı bir hafta oluyor, hâlâ cevap yazamadım diye üzüliyordum. Alicik geldi, teyzen, Ededen misafir geldiler daha başka misafirler geldi bir boş vakit bulup mektup yazamadım. Teyzen, Ededen gittiler, evvelki gün Baban Ankara'ya gitti bugün de Ali Eskişehir'e gitti, gene ben yalnız kaldım. Ama Baban yarın sabah avdet edecekmiş. Londra'dan Pilbeam gelmiş Baban Ali'yi onun yanına gönderdi. Amerika'da University meselesine gelince Ali, Tunç'a yazmış ondan buraya cevap geldi, onun gittiği Academy of Arts⁶⁷ gayet sıkı imiş, ders 4 sene sürüyormuş. Ondan Ali'nin gözü korkdu, terzilik de öğrensem fena değil o meslekten para kazanırım boş vaktimde de yazı yazarım diyor. Sana zahmet olmazsa bir de öyle mektep araştır bakalım yani terzilik mektebi.

Cici Nezih'ciğim Ali'yi görünce çok sevindim ama hep gözüm seni de aradı. Mehmet İsvan geçen gün geldi nişanlısı da beraberdi. Pond's Cream ve 2 Arrid getirdi teşekkür ederim. Arridleri Ahmed'e yollayacağım. Ben seni sonbahara gelecek biliyordum halbuki o "Nezih daha orada kalıp bir fabrikada staj yapacak" dedi doğru mu?

Senin Fraternity'deki⁶⁸ party'ye smokingle gidip oradakileri mayoylan pijamaylan bulman pek hoş olmuş. Hepsi smoking giymiş olup sen yalnız mayoyla gideydin o daha feci olurdu. Gözlerinden öper seni hasretle kucaklarım oğlum

Nezihe

67. Sanat akademisi.

68. Amerikan Üniversitelerindeki öğrenci kulüpleri.

12 Mayıs 948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Dün Ali'ye gönderdiğin mektup ve kolej "acceptance" ve sair kağıtları geldi. Ali burada olmadığı için belki mühimdir diye ben açtım akşama babana da gösterdim. Kendisine yollamamı söyledi, ben de bugün başka zarfa koyup Eskişehir'e taahhütlü olarak gönderdim. Ali oradan dönünce ikisi konuşur karar verirler. Sana da zahmet oldu. Kardeşinle meşgul olduğun için sana ayrıca teşekkür ederim. Baban Ali'yi İstanbul'a getirttiğinden memnun. Onun fena bir maksadı olmadığını, serseriliğe sapmadığını daha ağır başlı bir adam olduğunu gördü içi rahat etti. "Şimdi kuşu kafesten daha kolay salıverebilirim" diyor. Williamson fabrikasının adamı Pilbeam Eskişehir'de, Ali de onun yanında ona yardım ediyor zavallı ancak bir hafta evde kaldı, hiç canı gitmek istemedi ama tabi babana bir şey diyemedi. Mamafih şimdi orada memnun imiş. Ahmetcik de İstanbul'a gelemiyor, daha yeni işe başlamış bırakamıyor, ancak ağustos sonunda gelebilecek. Evvelki gün Teyzenle Miss Dunn'a gittik. Hasta kardeşi oturmakdan şişmanlamış. Şimdi iyi yalnız yürüyemiyor. İkisinin de sana selamı var. Nezih'ciğim bahcemizin şimdi en güzel zamanı hep seni hatırlıyorum. Leylaklar açtı mis gibi kokuyor, güller tek tük başladı. Arka bahçede dize kadar ot var içinde renk renk kır çiçekleri. Dün de 2 tane kuzu aldırđım, biri kara közlü, biri sarı közlü. Tavuklar da her gün yumurtluyor gel keyfim gel! ama daha kuluçka olmadılar.

Çok çok gözlerinden yanaklarından öperim

annen Nezihe

18 Ağustos 948
Kızıltoprak

Sevgili oğlum Nezihciğim

Bugünlerde senin kulakların çok çınlamıştır mutlaka. Hep senin lakırdını ediyoruz. Ahbabın Jacobs ve arkadaşı bana geldiler tabi hep seni konuştuk. Geçen gün Afiflerle buluştuk gene senin lafın! Ahmet 15 gündür burada, hemen her gün Nezih'den ne haber diye soruyor. İşte öyle! Ben de bu ay imtihanları var galiba onun için vakit bulup yazamaz diyorum. İnşallah sebep odur, keyifsiz filan olma da. Ahmet Hayruş'u daha 15, 20 gün burada bırakacak. Mini mini Leyla pek şeker. O kadar seviyorum ki sorma. Alnının biçimi ve çenesi tıpkı Babana benziyor onun için daha çok seviyorum galiba. Gözler de küçücük tıpkı benimkiler gibi. Ne tuhaf değil mi. Şimdiki halde anneye babaya değil de büyükanne ve büyükbabaya benziyor. Ali'nin de hoşuna gidiyor, ara sıra gelip hayretle bakıyor. 2 amca sahibi Leyla! İnşallah ona piyano da öğretiriz.

Babana mektebinin kartlarını göndermişsin, ne güzel binalar. Mr. Dan Moore isminde Mr. Wittaker işi ile alakalı bir adamla tanıştık. Ali'nin piyesini Yale'de kabul ettiklerini söyledim. Çok alakadar oldu ve gideceği zaman bana haber verin ben de o mektepten mezunum tanıdıklara tavsiye ederim dedi. Ahmet "çok iyi olur Amerika'da öyle şeylere çok ehemmiyet verirler" diyor. Şimdi askerliğini yapsın hayırlısı ile bir sene sora da istediği mektebe gider. O zamana kadar senin masrafın da Babanın üstünden kalkar onu daha kolaylıkla gönderir. Ahmet hala Babandan para istiyormuş, çok kızıyor halbuki kumbara işinden kazandığı birkaç bin lirayı bankaya koymuş ona dokunmuyor Babandan istiyormuş neden öyle yapıyor bilmem. Baban artık onlan ciddi konuşacağını 28 yaşına geldi iş güç sahibi oldu benden para istemesin diyor. Benim anladığım Baban bilirsin şuna buna iş yaptıracağım diye

para verir, ihtimal Ahmet de el aleme vereceğine bana versin diyor. Ama doğru değil araları açılacak diye korkuyorum. Mamafih baban sabırlıdır arkasından bağırır çağırır yüzüne bir şey demez.

15 gün evimiz eski haline döndü, yani kalabalık. Süreyya hanım, Hasan buradalar, Sıdika ve İhsan'ı da çağırdık. Çocuk işlerine Sıdika yardım ediyor. Ayrıca gelen gidenler de başka. Süreyya hanıma İstanbul havası yaramadığı için birkaç gün sora gidecekler, bunlar da ev havadisi.

Çok çok gözlerinden yanaklarından öperim cici Kukuşum.

annen Nezihe

21 Ağustos 948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Sana birkaç gün evvel mektup yazdım fakat şimdi gene canım seninle hasbihal etmek istedi. Cici oğlum çoktandır senden haber yok. Belki derse çalışıyorsun ama analar malum ya vesveseli olur acaba hasta mı filan diye içime bir kurt düştü. İki satır olsun bir şey yazıver olmaz mı?

Ahmet Ankara'ya gitti, Hayruş'la Leyla bizdeler. Yavruyu görsen pek beğenirsin. Şimdiki halde gözler müstesna Babana çok benziyor. Baban da artık ona bitiyor "çift çeneli kaltak" diyor bende kızıyorum öyle söyleme diyorum. Kaltak, kerata filan Nenenin lakırdıları idi. Allah rahmet eylesin onları sevmek makamında kullanırdı. Baban da tabi annesinden alışmış. Bende cadı bir gelin, kaynanamı çekiştiriyorum değilmi! Çok şükür Allah bozmasın Hayruş beni seviyor ben de onu çok seviyorum. Bu laflardan Neneni sevmezdim veya o beni sevmezdi zannetme, ikimiz de birbirimizi severdik ama gene ben onu belki o da beni tenkit ederdi. Bütün insanlar gibi. Şimdi saat sabahleyin 6.30, evin içinde herkes uykuda, ben masa başında oturmuş felsefe yürütüyorum.

Seni öyle çok göreceğim geldi ki avdetini dört gözle bekliyorum. Şimdiki bahcevanımız iyi, çalışkan bir adam geldiğin zaman bahçeyi begeneceksin. Güzel çiçekler sebzeler herşey var. Ben bal için arı da koymak istiyorum. Senin arılar bir defa ne güzel bal yapmışlardı.

Şimdilik bu kadar gözlerinden öperim oğlum.

Nezihe

24 Ağustos 948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Babana dün müjdeli telgrafın gelmiş o da bana söyledi, imtihanında muvaffak olmuşsun, çok memnun oldum. Cici oğlum artık işin kolaylaştı demek. Bundan sora Allah sana daima muvaffakiyetler versin tuttuğun altın olsun! Bu da eski zaman duası. Sana bu üçüncü mektubum. Lakin bu sefer kısa olacak Hayruş'un ablası Nermin gelmiş, biraz ona görünmek lazım, ondan sora da Kadıköyüne alış verişe gideceğim. Adamların aldıkları şeyleri beğenmiyorum, yani et, balık, sebze cinsi şeyler.

Bizim Leylacık 2 gündür biraz keyifsizdi ama bugün hamdolsun düzeldi. Ben onu sabahın 4 buçuğunda sarıp sarmalayıp alıp odama götürüyorum, hem annesi dinlenip uyuyor hem ben onu seviyorum pek şeker şey. Resmini çekince sana gönderirim. Şimdilik bu kadar güzel gözlerinden öperim canım evladım.

Nezihe

I Eylül 948
Kızıltoprak

Nezihciğim

Mektebini bitirdiğine öyle memnunum ki. Aferin benim cici oğlum, hiç Babanı üzmeden şu tahsil işini ikmal ettin, artık bundan sonra Allah hayırlı vazifeler ve güzel karlar versin. Baban minik torunundan pek memnun, aman Nezih gelsin onu da evlendirelim onun da yavrusunu sevelim, diyor. Sen bilirsin ama bir iki sene beklesen daha iyi olur. Ne olsa evlenmek mesuliyetli bir şey ve o hayata daldın mı bir daha geri dönmek yok onun için başın hürken biraz para sahibi olup ondan sonra evlenmek sana uygun bence.

2 Eylül: Dün mektubunu bitiremedim şimdi tamamlıyorum. Küçük Leyla geleli işimiz çok, hep onunla vakit geçiyor. Maşallah günden güne de güzelleşiyor. Beyaz bir çocuk olacak galiba, sana söylediğim gibi ona da beyazım pembem diyeceğim. Ne tuhaf değil mi, alnı, çenesi ve teninin rengi tıpkı babana benziyor. O da bu işten pek memnun.

Nezihciğim istediğin resimli Türk Edebiyatı tarihi kitabını aldım gönderiyorum. Fiyatı 2 lira, sen şayet vereceğin adamdan parasını alırsan revlon dudak ruju al, ismi "Bright Forecast" sora 2 tane de ter için Arrid daha para kalırsa menekşe kokulu talc pudrası. Ya gelirken sen getirirsin veya bir gelenle yollarsın.

Çok çok gözlerinden öperim canım oğlum.

Nezihe

4 Eylül 948
Kızıltoprak

Sevgili Neziheciğim

Dün arkadaşın Sion ile görüştük bana yolladığın pudralığı verdi. Çok teşekkür ederim. Pek güzel seçmişsin aferin sana cici oğlum. Babanla ben Sion'la konuştukça seni düşünerek meraklandık. O da güzel anlatıyor, söylediklerini canlandırıyor seni adeta görmüş gibi olduk. Ahmet İsvan da gelip benimle görüşmüştü, ama o durgun çocuk sana ait hiç bir şey söylemedi "Nezih iyidir" dedi o kadar, halbuki Sion neler anlattı, hoşuma gitti. Babanı kandırdı "Çocuğa yazıktır, hiç bir yer görmedi, bırakınız birkaç ay gezsin, memleket görsün. İş bulursa para da kazanır size yük olmaz" dedi. Baban da doğru buldu sana biraz daha kal diye yazacak. İkimiz de dün çok keyiflendik, hep senin lakırdını ettik. Sion'la Markizde çay içtik ama o "cafe glace" içti ve pek beğendi, "çoktandır böyle iyi cafe glace içmemiştim" dedi. Bir kaç gün sora bize eve yemeğe gelecek. Gümrükden eşyalarını alınca bize daha birşeyler getirecekmiş. Hepsine çok teşekkürler eder gözlerinden öperim oğlum

annen Nezihe

17 Eylül 948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Epey bekledikten sonra iyi haberli ve resimli mektubun geldi beni sevindirdi. "Cap and gown"lu⁶⁹ fotoların çok hoşuma gitti, ama Baban önden görüneni aşırması bana arkadan gözükeni bırakmış. Çocukların üçüne de onları giydirdik ya diye pek memnun. Ben de kör kadı, hemen "Ali'ninki daha tamam değil" dedim, "daha üniversite lazım" dedim. Baban da "Eh inşallah onu da yaptırırız" dedi ama malum ya o hep yarım istekli. Ali'nin "Dramatics"⁷⁰ okumasını bir türlü benimseyemiyor. Hepimiz birlik olur askerliği bitince Babanın da göynünü alır onu Yale'e yollarız inşallah. Gelelim sana: Sen Teksas'da ne iş buldun. Sion "Teksas daha ucuzdur orada daha kolay yaşanır" diyordu. O da miydesini bozmuş bir türlü bize yemeğe gelemiyor. Benim yolladığım Türk Edebiyatı kitabını Pennsylvania üniversitesi kütüphanesine vereceğine memnun oldum, oraya benim bir hediyem olsun. Hayruş ile Leyla yarın Ankaraya gidiyorlar, onlara çok alıştımdı arayacağım, ama çocuğa da baktığım için çok yorulmuştum biraz dinleneceğim. Küçük çocukla uğraşmayı unuttuğum. Leylacık da o kadar şekerki, pek sevimli yavru, sana yakında resimlerini yollayacağım. Ahmet geçen hafta geldi, 2 gün kaldı gitti fazla izin alamıyor. Teyzen, Ededen buradalardı sana, selamları var. Bugün de İdi ile Şermin bizdeler, İdi çocuğa bakıyor annesi terziye gitti.

Gözlerinden öperim canım oğlum

Nezihe

69. Mezuniyet kıyafeti.

70. Tiyatro.

21 Eylül 1948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Senden haber aldıkça öyle seviniyorum ki sorma. 2 kart bir de New York, yok yok, Washington albümü geldi. Hepsine çok teşekkür ederim. Ne güzel yerler görüyorsun inşallah ben de oralarını görürüm. Bir de düşünüyorum her zaman her yer resimlerde daha güzel gösterilir ama ne de olsa çok çirkin bir şeyi veya yeri pek güzel yapamazlar. Statue of Liberty⁷¹ kartı da çok hoş, onun tepesine çıktın herhalde. Bende sana Baby'nin⁷² resimlerinden yolluyorum. Büyükkannelik bana nasıl gitmiş bir bak bakalım. Yazık ki çocuğun aksiliği üstünde idi, güler yüzlü resim alamadık. Son zamanlarda çok şeker oldu. Ben kucağıma alır almaz susuyordu, konuşunca gülücükler yapıyordu. 3 günde göreceğim geldi yavruyu. Cumartesi akşamı ben götürdüm trene yerleştirdim, ana kız gittiler. Tesadüfen aynı vagonda bir Baby daha varmış, gelip geçenler bizimkini görünce "a bir tane daha varmış" diyorlardı. Senin gönderdiğin kağıtlar çok işe yarıyor. Çamaşır işi hafifliyor. Bir de küçücük patikler göndermişsin ne hoş şeyler, ama bizim kız uzun boylu büyük ayaklı patikler küçük geldi. Nezih'ciğim meğer torun seviliyormuş, ama 2, 3 saat onunla meşgul olunca kollarım ağrıyor çok yoruluyordum. Şimdi yavaş yavaş dinleniyorum. Ben kolumda ve dizimde romatizma olduğu için 10 gün kadar Bursaya gitmek istiyorum. Bakalım inşallah giderim. Teyzen, Ededen iyiler. Evvelki gün orada idik. İsmail, Güher, Mehmet adadalar ama yakında döneceklermiş. Hatice'nin selamı var "Duz Babaya duz virdim, paşam imtihanını geçti" diyor. Çok çok gözlerinden operim oğlum

annen Nezihe

71. Özgürlük Anıtı.

72. Bebek.

5 Ekim 948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Dün uzun havadisler dolu mektubunu aldım çok memnun oldum. Ne güzel, ne çok yerler gördün darısı Babanla benim başıma. Üstün de bize hitaben birkaç satır yazmış, ona da memnun oldum. Ne tuhaf bunca sene sora hem de yabancılar içinde tekrar buluştunuz. Dağ dağa kavuşmaz diye yazmış, doğru, insan insana kavuşuyor. Günün birinde çıkıp gelivereceğim diyorsun ne ala, ala. Bir buçuk sene geçiverdi. Ahmed'inki pek uzun, 6 sene sürmüştü, artık isyan etmeğe başladım. Hadi bir Ali kaldı. Bakalım inşallah kısmet olur onu da göndeririz. Dün ondan da mektup geldi, 100 lira istiyor. Yemeklerden pek şikayetçi. Köpek gibi karanlıkta, yağlı, pis teneke kaplardan yemek yediğimi istemezseniz bana çabuk 100 lira gönderin diyor. Halbuki 20 gün evvel baban ona 70 lira vermiş. Sağ olsun hiç para kıymeti bilmez, eline ne geçerse sonunu düşünmeden harc eder. Babanın ona çok canı sıkılıyor ben de yatıştırılmaya çalışıyorum. Allah sonunu hayırlı etsin ne diyeyim. Bugün fazla yazamayacağım gözlerimden öper yani 4 gözle seni beklerim cici oğlum

annen Nezihe

11 Ekim 948
Kızıltoprak

Nezihciğim

Bugün pek memnunum. Ali'yi merak ediyordum bir de bakdım ansızın çıktı geldi. Kurban Bayramı için beş gün izin vermişler. Ahmet İsvan da beraber geldi. Çocuk evde kimseyi bulamamış Ali'de almış bize getirmiş. İkisi de tam birer Anadolu asker olmuşlar. Hem güneşden yanmışlar hem de o mahut asker kokusu üstlerine sinmiş otuz günde ancak bir defa yıkanabilmişler, nasıl kokmazlar. Neyse Ahmet yemekden sora Küçükyalı'ya akrabalarına gitti, Ali'ye de hamamı yaktık bir temiz yıkandı, rahat etti. Bizim Ahmet Bolayır'da iken daha iyi imiş her şey bu sene Binbaşı değişmiş, onunla beraber bütün tertip aşağıya doğru gitmiş. Ne yapalım, bereket çoğu gitti azı kaldı. Bolayır'da daha bir hafta kalıp Ankara'ya yedek subay okuluna gidecekler. Orası ne de olsa dağ başından daha iyidir. Gel gelelim sana. Senden gene Texas'dan kart aldım, çok sevindim. Mexico körfezi Kalamış'ın lodoslu haline benziyormuş. Galiba Kalamış'ı filan özledin, bahar çok güzel gidiyordu ama dün hava bozdu, buz gibi rüzgar esiyor yağmur yağıyor. Odada derece 10 santigrat. Şimdi orada Fahrenheit'a alışmışsındır. Doole ile işin varsa avdetin gecikecek değil mi Nezihciğim? Ben de sevinliyordum yakında gelirsin diye, ama hakkında hayırlı olursa biraz daha sabr ederim. Teyzen Ededen Osmanbey'e gittiler şimdi ben artık İstanbul'a sık sık inmeğe başlarım. Dün gece Babanla "Rigoletto" opera filmine gittik çok güzeldi. Gözlerinden öperim canım evladım

annen Nezihe

13 Ekim 948
Kızıltoprak

Sevgili Nezihcığım

Bugün Kurban Bayramı. Sana daha evvel yazacaktım olmadı. Bir daha Kurbanı inşallah beraber oluruz. Bayramını tebrik eder gözlerinden öperim. Her bayram seni düşünürüm, Nezihcik olsaydı Bayram namazına giderdi diye. Şimdi bizden ancak aşçı ile bahcevan gidiyorlar. Gazetalarda okuduğuma göre yavaş yavaş dinimize ehemmiyet veriliyor mekteplere ihtiyari olarak din dersleri konacak, hatip ve imam mektebi açılacak. Şimdi bizim Süleyman isminde bir bahcevanımız var. 10 sene medresede okumuş, kendini alim sanıyor. Her neyse büsbütün okumamıştan iyi. Onunla bazen konuşuyorum, "köylerde yavaş yavaş hoca kalmayacak, yaşlılar ölünce yerine gelecek kimse yok. Gençler hiç bir şey bilmiyorlar. Hatta bir köydeki imam ölmüş onun ölüsünü kaldırmak için gidip başka köyden hoca getirmişler" diyor. İhtimal hükümet bu gibi ahvali düşünerek "İmam, hatip" mektebi acacak.

Nezihcığım, bu Bayram beni sevindiren bir şey oldu. Ansızın Ali geldi. 5 gün kalıp tekrar Bolayır'a gidecek. Oranın pisliğini, berbatlığını anlata anlata bitiremiyor. Ama sıhhati iyi maşallah.

Senden Babana dün mektup gelmiş, bir konserve sardalya fabrikasında çalıştığını yazıyorsun. Şimdiye kadar belki orada işin bitmiştir. Kız Kulesine bakıp bir ah çekmişsiniz Üstün'le sen. Hakikaten İstanbul ah çekilecek yerdir doğrusu.

Gözlerinden öperim canım oğlum

annen Nezihe

21 Ekim 948
Kızıltoprak

Sevgili oğlum

Senden dün hem mektup hem bir kart hem de iki resimli albüm şekli kartlar geldi. Öyle sevindim ki! Hele mektupdan kendi fotoların da çıkınca büsbütün memnun oldum. Ne güzel yerlere gitmişsin. Kayalardan oyulmuş koltuk gibi bir şeye oturmuşsun. Hele bir tanesi "Pacific Grove"da çekilmiş, ne güzel. Tam benim sevdiğim gibi yerler. Büyükadaya benziyor ama daha mamur demiştin bir mektubunda. Bizde de ne güzel manzaralı köyler var fakat hiç bakılmamış. İnşallah düzelir diye ümitle yaşıyoruz. Galiba biz hem biraz tembeliz, hem çok uzun seneler harp içinde yaşamışız, öyle imar faaliyeti ile meşgul olacak ne vaktimiz ne de paramız varmış. Sana yazmıştım Ali geldi ve gitti. Bir hafta sonra gene gelecek. Cumhuriyet Bayramını geçirdikten sonra Ankara'ya Yedek Subaya gidecek. Bu sefer memnun gitti. Babası bol billur verdi, hem de az kalıp dönecek. Ahmet İsvan da onunla beraberdi. Nisso'ya gidip senin filmdeki resimlerini görmek istiyorum. Güya Babanla beraber gideceğiz, bir türlü rendez-vous almıyor. Galiba sonunda ben kendi kendime gideceğim. Nisso'nun beni beyenmesine memnun oldum. Demek daha ihtiyarlamamışım. Biraz perhize dikkat ediyorum, 2 ayda 8 kilo indim. Yavaş yavaş daha inersen çok iyi olacak, çünkü fazla şişmanlık tansiyonumu arttırıyor. Nezh'ciğim bahçe bu sene çok güzel. Yeni bahcevan çalışkan bir adam 2 nci mahsul hıyar ve fasulya yetiştirdi. Patlıcanlar hem büyük hem çok oldu. Çicekler de güzel. Görenler bahceniz gene eski halini buldu diyorlar. Ben de memnunum tabi! Bir kaç gün evvel 3 büyük köpek gelmiş, kümesin etrafını eşeleyip 2 tavuğumuzu parçalamışlar, hem de en genç tavukları. Öyle acıdım öyle acıdım ki! Şimdi ikisi eski

emektar tavuk, öbür kara da gene 3 senelik. Yani yumurta az yapıyorlar. Taze yumurtaları geçen kış hep Mehmet'e taşıdım şimdi gene Güher istedi. 2, 3 defa verdim ama artık yok. Beyoğlu'ndan günlük yumurta bulurlar. Bir kuzu 3 de hindimiz var. Kuzuyu görme çok büyüdü ve güzel oldu. Kesmeye kıyamıyacağım. Tabi ben kesemem ya yani kestirmeye. 2 aydır yeni bir hizmetcimiz var Behiye hanım "ne kadar bilmezsek küçük beye bizden selam yazın" dedi. Görsen gayet komik suratlı çirkin sesli bir kadın, ama iş biliyor. Çok yavaş lakin yaptığını iyi yapıyor, bende ses çıkarmıyorum, içim tez bazı sıkılıyorum ama hiç adamsız kalmak daha zor onun için hoş görüyorum. Baban Dale Cornegie'nin "Üzüntüyü bırak, yaşamaya bak" kitabını okuyor ve pek beyeniyor, bana da mutlaka oku diyor. Ben de ona Dale Cornegie bu kitabı milyarder olduktan sora yazmış onu unutma diyorum. Mamafih çok güzel nasihatleri var.

Cici oğlum gözlerinden öper gene haberlerini beklerim

annen Nezihe

31 Ekim 948

Kızıltoprak

Canım Nezihciğim

Nihayet gene Philadelphia'ya dönmüşsün. Herhalde şimdi New York'dasın. Ne iyi, ne güzel yerler gördün, insanlar tanıdın. Geldiğin vakit anlatacak birçok mevzular bulacaksın "you will be interesting person, not like anyone else in our society".⁷³ Sana yolladığım düşün resminde Babanın teyzenin arkasına saklanmış gibi vaziyeti sana eski oynadığımız saklambaçları hatırlatmış. Benim de kendi Babamla "trenlik" oynadığımızı düşündüm. Babam önde lokomotif olurdu, onun arkasında ben, benim arkamda Refika, en arkada da Sırrı. Evvela yavaş yavaş gider sora hızlanırdık. Sırrı küçük ve arkada olduğu için yetişemez düşerdi. Bizde bir telaş, aman vagon raydan çıktı diye, derhal treni durdurur onu tekrar yerine bağlardık. Bunları ben çoktan unutmuşdum. Senin saklambaç bana hatırlattı. Senin ahbab Dyer ailesine gene bir resimli kart göndereyim belki hoşlarına gider ve sana party yaptıklarına teşekkür edeyim. Pan Amerikan ile tekrar çalışacağına memnun oldum. O sana daimi bir iş olur arada babanla ticari işler de yaparsan ne ala, o da cabası olur. Hiç işsiz Babanın yanında kalmak doğru olmazdı, sora sıkılırdın. Otel işi için burada bulunan Dan Moore Babana "biz sizinle iş görmeğe hazırız fakat Afif karışmasın" demiş. Afif iyi çocuk ama çok aksi, bağırıp çağırıyormuş, küfürler ediyormuş daha ne ise bilmem, onu istemiyorlar. Bakalım baban ne yapacak. Bana malum söylemez ama ben şüphe ediyorum acaba onlan ortak filan mı oldu da silkip atamıyor. Sen herhalde daha iyi bilirsin. Ankara'da epey beraber bulundun. İnşallah otel işi olur, çünkü büyük kârlı güzel bir iş. O zaman Maçka'daki arsaya bir

73. Bizim toplumumuzda kimseye benzemeyen ilginç bir insan olacaksın.

apartman yapar, kışın gider otururuz, ne iyi olur. Babanın Yalova vapuru dün geldi. Gayet güzelmış. Bugün Pazar olduğu halde tekrar gitti. İstinya'da havuza almışlar, kenarlarına çakılmış tahtalar varmış, onlar sökülecek, pervanesi takılacak hülâsa teslim alacaklarmış. Bir ay sora da Büyükdere'ye gelecekmiş. Nezir'ciğim Cumhuriyetin 25ci yılı çok parlak törenlerle, donanma ile kutlanmış, ama ben Kızıltoprak'taki bahçeden dışarıya çıkmadım. Sözde Babanla gece şehire inecektik ama o vapur meselesi yüzünden eve geç geldi, yorgun argın bende acıdım çıkmayalım dedim. O yemek yedi derhal yattı uyudu, ben de Dede odaya çıktım, havadaki projektörleri, havai fişekleri seyr ettim saat 9:30'da geldim yattım. Ne yapalım kısmet değilmiş.

Teyzen Ededen dün gece bizdelerdi. Şimdi uyuyorlar. Baban 6:30'da gitti, ben de kalktım bahçeye çıktım. Tavukları çıkardım, kuzuyu çıkardım. Ama kuzu büyüdü koç oldu galiba, koşup bacağıma bir tos vurmaz mı? Canım yandı ahırın içine kaçtım kapıyı kapadım, arkamdan kovalıyordu. Sora bahcevanı çağırdım geldi hayvanı tuttu ben de çıktım. Şimdi saat 8 oturdum sana mektubumu yazıyorum. Sana gazeteler de yolluyorum. Cumhuriyetin 25ci yılına ait yazılar var okursun hoşuna gider. Çok çok gözlerinden öperim oğlum.

annen Nezihe

10 Kasım 948

Kızıltoprak

Cici Nezihciğim

New Hope'dan yazdığın mektubu evvelki gün aldım, çok memnun oldum. Ondan bir gün evvel de 2 kartını almıştım. Şikago'da Y.M.C.A binası bir de güzel park resmi. Ne güzel yerler gördün değil mi? Ahbapların Dyer'lerde kaldığına memnun oldum. Ata binmeği de öğrenmişsin ne ala. Buraya gelince sana bir at alırsın biner gezersin. Ama benim canım da bir otomobil istiyor. Baban hiç istemiyor. Fazla lüks buluyor. Ben de zaten borç harç bitmeden istemem ya. Evvela onları temizlemeli sora otomobil almağa kalkmalı. Senin Pan Amerikan işi demek daha olmadı. Bense işe başladın farz ediyordum. Baban öyle söylemişti. Neyse hayırlısı!

Ali Bolayır'dan geldi. 2 gece evde kaldı Ankara'ya Yedek Subay Okuluna gitti. Topcu bölüğüne ayırmışlar onu. Ahmet ile Hayruş ve Leyla bize geleceklermiş. Ahmet 3 gün kalıp dönecek Hayruş 15 gün kalacak imiş. Havalar gayet güzel gidiyordu ama dün gece fırtına çıktı. Şimdi rüzgar, yağmur kıyamet. İnşallah onlar gelmeden gene açar. Küçük yavru üşümesin diye korkuyorum. Baban geçen hafta Ankara'ya gitmişti cici kızı pek beğenmiş "Anam karı" diye bağırıyor ben de her defasında "ayıptır öyle söyleme" diyorum.

Teyzen ve kuzin Sıdika geçen akşam bizde idiler. Teyzen pek halsiz zavallı. Bir türlü ameliyat yaptırmıyor daha doğrusu Ededen istemiyor, tabi bende ısrar etmiyorum, belki onun doktorca bir bildiği vardır. Ama daima istirahat tavsiye ediyor, teyzen de pek onu dinlemiyor. İşte, şöyle böyle gidiyor.

Baban çok çok gözlerinden öpüyor. Ben de gözlerinden, yanaklarından öperim canım oğlum.

Nezihe

17.11.48
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Sana hem doğum gününü hem de Yıl Başı'nı beraber tebrik ediyorum. İnşallah uzun seneler yaşar mes'ut bahtiyar olursun. Senin mini mini bebek halin hiç gözümde gitmez ne güzel, ne şirin şeydin. Şimdi maşallah genç delikanlı, Bir sene sora tam rubu asırlık adam olacaksın.

Ahmet'in Leylası pek şeker inşallah senin de evlatlarını görürüm. Burada iken ona senin yolladığın çorapları giydirdik pek yakıştı. Şimdi Ahmetler gitti ev gene sessiz kaldı. Bugün çok kar ve fırtına var. Baban şehire inemedi.

İkimiz de gözlerinden öper Hayırlı Seneler dileriz.

annen Nezihe

8.12.48
Kızıltoprak

Sevgili Nezihciğim

Dün senin 4 tarihli mektubunu aldım çok sevindim. Posta damgası 5 idi, ne kadar çabuk gelmiş. Demek tam tayyare günü idi, 2 günde geldi. Tekrar işe başladığına memnun oldum. Bir müddet için iyi ama sora insan boş oturmaktan sıkılır. Ev temizlemene bayıldım, burada iken bir toz bile almazdın, ama ne var ki ben yapdırmazdım, adam olduktan sora evladım neden yapsın diye düşünürdüm. Ben de genç kızlığımda hiç ev işi yapmazdım, lakin o zaman evde 4 hizmetçi kız bulunurdu, dışarda da ahçı, bahcevan, arabacı vardı. Şimdi onlar masal oldu. Çok şükür gene aşçım, bahcevanım ve bir hizmetcim var, ama ev büyük olduğundan bir kadın başa çıkamıyor, her taraf istediğim gibi temiz olmuyor, kendimi iyi hissettiğim günler ben de çalışıyorum. Odamı süpürüp, camları siliyorum, hamamı mesela dün temizledim, sobasını yakdım ve eskiden senin yaptığını bu sefer ben yaptım, suyu taşırdım, tabi soba söndü, ortalık kirlendi "ha! more başdan" ne kızdım kendi kendime sorma. Sana yazmıştım şimdiki hizmetcim iyi kadın ama çok ağır, günde ancak bir veya iki oda temizleyebiliyor, çabuk iş elinden gelmiyor ne yapayım ben de sabır ediyorum, hiç olmazsa yaptığını iyi yapıyor ve arsızlığı edepsizliği yok.

Birkaç ay sora geleceğine öyle seviniyorum ki! Seni çok göreceğim geldi. Şimdi Ahmet, Hayruş ve yavru buradalar. Çok memnunum. Leyla öyle şeker oldu ki! Dün onu beze bağladım tarttım 6.50 kilo geldi. Fıstık gibi maşallah. Ona bakdıkça hep senin Baby zamanın aklıma geliyor, senin gibi beyaz bir çocuk. Gözleri tıpkı babası ve ben, ağzı, burnu annesine benziyor, beyazlığı da sana. Aliciği de göreceğim geldi. Yedek Subaydan pek müşteki. Neyse o da geçer gider.

Eski zaman levhaları vardır güzel yazı ile yazılmış. (Eski Türkçe yazar). Benim yazım duvara asılacak gibi olmadı ama zarar yok.

Arkadaşların Dyer'lere mektup yazıp teşekkür edeyim ve davet edeyim, bakalım belki gelirler. Sen iyi insanlar diyorsun. Biz Türkleri yakından görüp memleketlerine gider hakkımızda kitap yazarlar belki. Ben bugün bitirdim Çin'e ait bir Amerikalı kadın "Valn" isminde biri yazmış "The House of Escile"⁷⁴, çok güzel. Bir Çinli ailede uzun uzun misafir kalmış, onların yaşayış tarzını anlatıyor. Belki Dyer'lerde bize gelirse, bizi anlatırlar, Çinliler kadar interesting olmaz ama değil mi? Dün Hediye ve Şermin bizde idiler selamları var. Çok çok gözlerinden öperim.

Nezihe

74. Escile'in evi.

27.12.48
Kızıltoprak

Sevgili oğlum Nezihciğim

18 tarihli mektubunu dün aldım çok memnun oldum. Epeydir senden haber yoktu. Kapı çalınca dün inşallah Nezih'den mektupdur dedim ve hakikaten öyle imiş. Ne sevindim! Ama sen hiç benden aldığın mektuplardan bahs etmiyorsun, acaba almadın mı? En son verdiğin adres tuhaf bir şey, 145 W 44, New York. Mamafih gene zarfa öyle yazdım inşallah eline gelir. Yakında Almanya'ya sora İstanbul'a geleceğine çok memnun oldum, zira artık seni öyle özledim ki sorma. Eve gelince seni yanıma oturtup sıkıştıracağım bol, bol öpeceğim. Hiç kurtuluş yok. Neredeyse gideli 2 sene olacak. Baban ve ben hamd olsun iyiyiz onun da seni çok göreceği gelmiş "Kukuş gelsin artık" diyip duruyor.

Bana oradan neler istediğimi soruyorsun. Teşekkür ederim. Sen çok yaz ne alabilirsem onu alırım diyorsun işte sana kocaman bir liste: "Matmazelle" mecmuasına 1 senelik abone, iyi cins nylon çorap burada onlar çok pahalı bir çifti 14 lira 40 kuruş. Geçen sene sen bana 4 çift yollamıştın iyi ve dayanıklı idiler ama bu sefer "Kayser" marka nylon rica edeceğim ve dikişsiz. Bir de yalancı inciden kolye ve bilezik. Burada onlardan dolu ama Amerikan diye 50, 60 lira istiyorlar. Nezih'ciğim ayrıca bir liste de pudra ruj filan için koyuyorum, hangilerini alabilirsen al. Hiç birini alamazsan zarar yok ben en çok seni istiyorum cici oğlum. Baban için de 2 yiyecek şey yazdım. O onları vapurla yollasın kendine yük olmasın diyor. İşte böyle Nezihciğim.

Üstün'den 21 lisanda yazılmış sene başı tebriki aldım sana yazdım mı bilmem. O da İstanbul'a dönmek istiyor ve gelince senin odanda yer yatağını istiyor. Senin ahbablar Dyer'lere

birçok İstanbul manzaraları gönderdim ve bize davet ettim bakalım gelirler mi.

Teyzen ile Güher geçen akşam geldiler bizde kaldılar. Onların evi bizimki gibi soğuk olmuyor, sofaya bir kömür sobası koydular evde ufak olduğu için her yer ılık. Odalarda da odun sobası yanıyor. Bizde malum koridorlar buz kutusu. Aşağıki yemek odasına bu sene kömür sobası koydurdum çok güzel ısınıyor ama işte dışarı çıkınca soğuk. Teyzen ve Güher çok üşüdüler, yaza kadar bir daha gelmezler sanırım. İsmail oturmuş çocuğu beklemiş Ededen de soğuk diye gelmemiş. Senin lafın oldu, Güher "hele Nezih gelsin göstereceğim ona" diyor. Gelirken bari bir ruj getir de seni rahat bıraksın. Mehmet artık yürüyor, tek tük konuşuyor ama hep renksiz ve zayıf. Bizim Leyla maşallah sıhhatli. 5,5 aylık 7 kilo geliyor. Pek şeker kız! öyle tatlı gülüşü var ki! Bana benzetiyorlar. Tatlı, şeker filan dedikten sora bana benziyor demek tuhaf kaçtı ama öyle diyorlar. Tabi Ahmed'e daha çok benzer o babası. Hayruş öyle diyor "gözleri ne güzel tıpkı Ahmet gibi" diyor. Sen de görünce seveceksin mutlaka. Gönderdiğim resimleri alırsın inşallah. İdi dün bizde idi senin mektup gelince, selamına çok teşekkür etti, o da gözlerinden öpüyor. İhsane hanım da keza. O geçende bir akşam bizde rakıyı çokca kaçırdı eskiden yaptığı gibi tepindi çal, çal, çal, ko, ko, ko diye bağırdı ama kalkıp oynamağa hali yok. İhtiyarladım demiyor "bana nazar değdi ayaklarım ağrıyor" diyor.

Nezih'ciğim çok çok gözlerinden öper hayırlı yolculuklar dilerim.

annen Nezihe

LEYLA NEYZİ

‘Küçük Hanım’dan ‘Rubu Asırlık Adam’a*

Nezihe Neyzi’den
Oğlu Nezihi Neyzi’ye Mektuplar
1947 - 1948

Kişisel ve ailevi belgelerin önemi, bu kişilerin yaşamları hakkında verdikleri bilgi kadar, bize kendimiz hakkında söyledikleridir de. Neydik, ne olduk? Eski kuşaklara benziyor muyuz? Çok mu farklıyız? Duygu ve düşünce dünyamızda süreklilikler var mı? İçinde bulunduğumuz dünyanın değişmesi bizi birey olarak nasıl değiştirdi (mi)?

50 yaşındaki Nezihe hanım, Amerika'da eğitim gören 24 yaşındaki oğlu Nezihi'le birbuçuk yıl süresince mektuplaşırlar.

Nezihe Neyzi'nin mektupları, Osmanlı döneminde yetişmiş, Cumhuriyet döneminde çocuklarını yetiştirmiş bir kadının İkinci Dünya Savaşı sonrası geçiş dönemindeki ruh halini yansıtıyor. Eskiye özlemle yeninin heyecanı arasında gidip geliyor kalbi. Türkiye'nin kendisi gibi, bu küçük hanım da, olgunlaşmakta zorlanıyor sanki. Aradan 50 yıl geçmiş olmasına rağmen, "büyük hanım" olmaktan uzağız.

9 789755 700984